

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและความแตกต่างในแต่ละประเด็นเพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อหลักดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและผู้นำ
 2. การเมืองการปกครองกับประชาชน
 3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน
 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง
 5. การวิเคราะห์องค์ประกอบชิ้นส่วน
 6. กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย
- ดังจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นทางสังคม (Socially Constructed) มีลักษณะเป็นนามธรรม (Elgie, 1995 : 76) เป็นศาสตร์และศิลป์ที่จะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ต้องการ (Jackson & Frigon, 1994 : 45) และในปัจจุบันมีผู้สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะผู้นำกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในปัจจุบันภาวะผู้นำเป็นสถานการณ์ที่จำเป็นมากสำหรับองค์กร การบริหารองค์กรใดๆ หากขาดผู้นำเสียแล้วย่อมจะทำให้องค์กรนั้นดำเนินกิจกรรมไปด้วยความยากลำบาก เกิดความขัดแย้งกัน ส่งผลทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพล (Wehrlich & Koontz, 1993 : 49; DuBrin, 1994 : 313; Draft, 1997 : 5) อำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ (Pffiffer & Presthus, 1960 : 18; สมพงษ์ เกษมสิน, 2541 : 420) หรือความสามารถในการจูงใจ (Yukl, 1994 : 5 ; วิชัย แหวนเพชร, 2543 : 80) ในการควบคุมพฤติกรรมของผู้ตาม (Certo, 1992 : 415) ให้เกิดความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร (Greenberg & Baron, 2000 : 445)

จากคำนิยามที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำนั้นมีองค์ประกอบสำคัญสองประการคือ หนึ่งผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Leader) หมายถึงการที่บุคคลใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นทางการ ในองค์กรในความสัมพันธ์กับผู้ตาม และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Informal Leader) หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ แต่เกิดจากความสามารถพิเศษหรือทักษะเฉพาะในการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (ธวัช บุญยงณี. 2550 : 4-5) ประการที่สองคือ ผู้ตามที่เต็มใจจะปฏิบัติตามผู้นำและการที่ผู้ตามจะเต็มใจในการปฏิบัติตามผู้นำนั้นต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญสี่ประการคือ 1. การที่บุคคลนั้นสามารถและเข้าใจถึงการสื่อสารของผู้นำ 2. ในขณะที่ตัดสินใจบุคคลนั้นเชื่อว่าสิ่งที่จะปฏิบัติสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร 3. ในขณะที่ตัดสินใจบุคคลนั้นเชื่อว่าสิ่งที่จะปฏิบัติสอดคล้องกับความสนใจส่วนตัวโดยรวม และ 4. บุคคลนั้นยอมรับการตัดสินใจทั้งจิตใจและร่างกาย (สุนทร โคตรบรรเทา. 2551 : 4-5)

เบนนิสและนาานุส (Bennis & Nanus) ได้ศึกษาเพื่อหาข้อแตกต่างระหว่างผู้บริหาร (Manager) กับผู้นำพบว่า “ผู้บริหารจะทำได้ทุกอย่างที่ถูกต้องส่วนผู้นำจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง” เช่นเดียวกับแนวคิดของดริคเตอร์ (Drucker) เห็นว่าผู้นำที่มีประสิทธิผลจะไม่ตัดสินใจหลายเรื่อง ผู้นำจะเน้นเฉพาะเรื่องที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อองค์กร ดังนั้นผู้นำที่ดีจะตัดสินใจแบบกระจายอำนาจ โดยจะนำบุคคลจากภายในและภายนอกองค์กรมาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานจูงใจหรือสร้างอิทธิพลเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในขณะที่ผู้บริหารจะให้ความสนใจในการหล่อหลอมโครงสร้างและกระบวนการขององค์กรเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามต้องการ (Lunenburg & Ornstein. 2000 : 113)

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำนั้นมีความน่าสนใจ ซึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำนั้นมีขอบเขตที่กว้างและมีนักวิชาการและนักทฤษฎีหลายท่านได้ศึกษาไว้มากมาย ดังนั้นการศึกษานวัตกรรมการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำนั้นผู้วิจัยจึงศึกษา 4 กลุ่ม ตามผลการศึกษาหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำ คือ แนวคิดเชิงคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Approach) แนวคิดเชิงพฤติกรรม (Behavior Approach) แนวคิดเชิงสถานการณ์ (Situational Approach) แนวคิดเชิงการใช้อำนาจและมีอิทธิพล (Power-Influence Approach) รวมถึงการนำเสนอแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่อีกด้วย

1. แนวคิดเชิงคุณลักษณะ

ตั้งแต่สมัยก่อนคริสตกาล จนถึงปี ค.ศ. 1940 เป็นช่วงที่นักวิชาการและนักทฤษฎีได้พยายามศึกษาลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผล วิธีการศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีเชิงคุณลักษณะนี้มีข้อสันนิษฐานว่าคุณลักษณะของบุคคลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความแตกต่างระหว่างผู้นำกับผู้ไม่เป็น

ผู้นำ มุมมองเชิงคุณลักษณะเป็นมุมมองต่อภาวะผู้นำที่เก่าแก่ที่สุด มุมมองเชิงคุณลักษณะจะมุ่งไปที่ผู้นำแต่ละคนและพยายามหาคุณลักษณะที่ทำให้เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ (Bateman & Snell, 2004 : 371) แนวคิดเชิงคุณลักษณะนี้ได้แนวทางมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theory) ในสมัยกรีกและโรมัน ซึ่งถือว่าผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษกว่าคนทั่วไป (Luthans, 1985 : 480)

สต็อกคิลล์ (Stogdill) ได้ทำการศึกษาและสรุปคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิผลไว้ 3 ด้านคือ

- 1) ด้านสติปัญญา (Intelligence) ประกอบด้วย การมีความเห็นหรือการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ความกล้าในการตัดสินใจ ความรู้ การใช้คำที่มีพลัง
- 2) ด้านบุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย ความสามารถในการปรับตัว ความตื่นตัว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความซื่อสัตย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสมดุลทางอารมณ์และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความเป็นอิสระ ไม่พึ่งพิง และไม่ยึดติดกับแบบแผน และ
- 3) ด้านความสามารถ (Abilities) ประกอบด้วย ความสามารถในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น การสร้างความร่วมมือ การได้รับความนิยมและมีชื่อเสียง ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในสังคม การมีไหวพริบปฏิภาณและมีศิลปะการเจรจา (วันชัย มีชาติ. 2548 : 186-188)

การศึกษาภาวะผู้นำของ เนลสัน แมนเดลา (Nelson Mandela) ผู้นำแอฟริกาได้พบว่ามีคุณลักษณะที่แสดงถึงภาวะผู้นำที่โดดเด่นอยู่ 6 ประการ (Robbins, 1996 : 414-415) ประกอบด้วย ความทะเยอทะยานและมีพลัง ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์ ความมั่นใจในตนเอง ความมีสติปัญญาหรือความเฉลียวฉลาด และความรอบรู้ในงาน

2. แนวคิดเชิงพฤติกรรม

แนวคิดเชิงพฤติกรรมเป็นแนวคิดที่พยายามระบุพฤติกรรมที่จำแนกผู้นำที่มีประสิทธิภาพออกจากผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Robbins & Coulter, 1996 : 55-58) สถาบันหลักที่ศึกษาในแนวคิดนี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยไอโอวา (The University of Iowa) มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ (The Ohio State University) มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan State) และกลุ่มตารางการจัดการ (The Managerial Grid) ดังรายละเอียดดังนี้

2.1 การศึกษาของมหาวิทยาลัยไอโอวา เป็นความพยายามศึกษาแบบพฤติกรรมของผู้นำ (Style of Leader Behavior) ที่มีต่อกลุ่มหรือผู้ตาม ซึ่งสามารถสรุปพฤติกรรมของผู้นำได้ 3 ประการ (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ. 2549 : 22-23) ดังนี้

2.1.1 พฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) จะเน้นการให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และใช้ข้อมูลย้อนกลับมาใช้ประโยชน์ในการ

ปรับปรุงงาน ผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้นำแบบนี้มีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่งานวิจัยในระยะหลังพบว่า ผลออกมาเป็นทั้งบวกและลบ

2.2.2 พฤติกรรมผู้นำแบบอิตาเลีย (Autocratic Style) มีลักษณะเผด็จการในการทำงาน มีการตัดสินใจแบบการรวมอำนาจ และจำกัดขอบเขตการมีส่วนร่วม

2.2.3 พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งกลุ่ม (Laissez-faire Style) จะเน้นการให้อิสระแก่กลุ่มโดยให้สิทธิในการตัดสินใจและเลือกวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

2.2 การศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ เป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อ บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและองค์การ โดยพยายามตอบคำถามว่าผู้นำมีพฤติกรรมอย่างไรและพฤติกรรม เหล่านั้นมีผลอะไรต่อการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของกลุ่ม (สุนทร โคตรบรรเทา. 2551 : 45-49) ในการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ โอไฮโอ นั้นสามารถได้วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 2 มิติ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541 : 197; วิเชียร ทิพยอุดม. 2548 : 65-66; ธวัช บุญขมณี. 2550 : 52-53) ดังนี้

2.2.1 ผู้นำที่คำนึงถึงผู้อื่นเป็นหลักหรือมุ่งคน (Consideration Structure) เป็นผู้นำที่มีการ แสดงออกของพฤติกรรมที่มุ่งให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ตาม มีความห่วงใยและ ใส่ใจต่อความเป็นอยู่ มีความเป็นมิตรและเปิด โอกาสให้ผู้ตามเข้าพบได้ตลอดเวลา มีความสัมพันธ์ของงาน ในรูปของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Mutual Trust)

2.2.2 ผู้นำที่คำนึงถึงตนเองเป็นหลักหรือมุ่งงาน (Initiating Structure) เป็นลักษณะของการ ที่ผู้นำกำหนดบทบาทของตนเองเป็นหลัก รวมถึงกำหนดบทบาทของผู้ตามด้วย มีความพิถีพิถันในการ มอบหมายงานและคาดหวังในผลของการปฏิบัติงานไว้สูงเพื่อให้ได้ตามเกณฑ์และเวลาที่กำหนด เป็น ผู้นำที่มีความสามารถและมีบทบาทต่อผู้ตามในการที่จะให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย

2.3 การศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน เริ่มศึกษาแบบของผู้นำในระยะเวลาใกล้เคียงกับ การศึกษาพฤติกรรมของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ โอไฮโอ โดยใช้วิธีการศึกษาผู้นำที่มีประสิทธิผล (Effective) กับผู้นำที่ไม่มีประสิทธิผล (Ineffective) ผลการศึกษาสามารถจำแนกพฤติกรรมภาวะผู้นำเป็น 2 แบบคือ แบบมุ่งคนและแบบมุ่งผลผลิต (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. 2541 : 198; อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ. 2549 : 24; ธวัช บุญขมณี. 2550 : 54-55)

2.3.1 ผู้นำที่มุ่งคน (Employee Oriented) เป็นผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์ระหว่างคน ขอมรับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการตัดสินใจ สร้างความ เชื่อถือและศรัทธาในการทำงาน ให้ความสนใจกับความเจริญก้าวหน้าของผู้ตาม ส่งผลทำให้ผลผลิต และความพึงพอใจของการปฏิบัติงานของผู้ตามมีสูง

2.3.2 ผู้นำที่มุ่งผลผลิต (Production Oriented) เป็นผู้นำที่สร้างมาตรฐานในการทำงาน กำกับดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกนสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตาม สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ตามเชื่อว่าเป็นผู้มีเกียรติและมีความสำคัญ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะใช้กลุ่มในการตัดสินใจ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักจะตั้งมาตรฐานในการทำงานค่อนข้างสูง (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 55)

2.4 กลุ่มตารางการจัดการ เบลคและมูทอน (Blake & Mouton) ได้พัฒนาตารางการจัดการขึ้นเพื่อแสดงแบบของภาวะผู้นำ โดยใช้ตารางซึ่งมี 2 แกนคือแกนตั้งแทนพฤติกรรมที่มุ่งคน และแกนนอนแทนพฤติกรรมที่มุ่งงาน (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 57) สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.1



ภาพประกอบ 2.1 ตารางการจัดการตามแนวคิดของเบลคและมูทอน
ที่มา ธวัช บุญขมณี (2550 : 57)

จากภาพประกอบ 2.1 จะเห็นว่าแต่ละแกนแบ่งเป็น 9 ช่วง จาก 1-9 ทั้งสองแกนและใช้ตัวเลขทั้งแนวตั้งและแนวนอนในการอธิบายแบบของผู้นำ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541 : 199-200; นิพนธ์ กิณวงศ์. 2542 : 79-81; ธวัช บุญขมณี. 2550 : 57; Daft. 1999 : 75-76) ดังนี้

2.4.1 ผู้นำแบบ (1,1) เป็นผู้นำที่มุ่งงานต่ำและมุ่งคนต่ำ ไม่มีจุดมุ่งหมายในการทำงาน ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ มีการจัดการแบบค้ำคอกคุณภาพและเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำที่ไม่เอาไหน” (Impoverished Management)

2.4.2 ผู้นำแบบ (1,9) เป็นผู้นำที่มุ่งงานต่ำแต่มุ่งคนสูง พยายามสร้างความเป็นกันเองกับผู้อื่น หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง มีการจัดการแบบสโมสรหรือชุมชนสังสรรค์และเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำแบบมุงคน” (Country Club Management)

2.4.3 ผู้นำแบบ (9,1) เป็นผู้นำที่มุ่งงานสูงและมุ่งคนต่ำ ไม่ให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจของผู้ตาม ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติตามเป้าหมาย มีการจัดการแบบเผด็จการและเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำแบบเผด็จการ” (Authoritarian Management)

2.4.4 ผู้นำแบบ (9,9) เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด มุ่งทั้งคนและงานสูง ทำให้ผู้ตามมีขวัญและกำลังใจให้ความร่วมมือร่วมใจและมีความผูกพันกับงานและองค์กร ส่งผลทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง ซึ่งเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำแบบเป็นทีม” (Team Management)

2.4.5 ผู้นำแบบ (5,5) เป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคนในระดับปานกลาง รักษาสมดุลระหว่างความต้องการของผู้ตามและเป้าหมายขององค์กร พยายามคงสภาพเดิม (Status Quo) ไม่ปรารถนาเห็นการเปลี่ยนแปลง มีการจัดการแบบทางสายกลางและเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำทางสายกลาง” (Middle of the Road Management)

จากการศึกษางานวิจัยตามแนวคิดเชิงพฤติกรรมที่กล่าวมาสามารถแสดงให้เห็นประเด็นสำคัญสองประการคือ ประการแรกทฤษฎีทั้งสามพยายามอธิบายภาวะผู้นำในด้านพฤติกรรม โดยการศึกษาว่าผู้นำทำอะไรแล้วจึงวัดผลลัพธ์ของพฤติกรรมผู้นำเกี่ยวกับการผลิตและความพึงพอใจ ประการที่สองงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้พิจารณาองค์ประกอบหรือปัจจัยด้านสถานการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ภารกิจที่ผู้นำดำเนินการนั้นอาจจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551 : 53)

3. แนวคิดเชิงสถานการณ์

จากความล้มเหลวของการศึกษาลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้นำ ทำให้นักวิจัยค้นหาทิศทางใหม่โดยมุ่งเน้นที่สถานการณ์ โดยมีแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หมายความว่าพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพอาจจะใช้ไม่ได้ภายใต้เงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป (Daft, 1999 : 93)

สำหรับทฤษฎีตามแนวคิดเชิงสถานการณ์ที่จะนำเสนอในที่นี้ประกอบด้วย ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองสถานการณ์ของฟีลเดอร์ (Fiedler) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของเฮอร์ซีและบลัมเบิร์ก

(Hersey and Blanchard) ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Leader – Member Exchange Theory : LMX) และทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-Goal Theory)

3.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองสถานการณ์ของฟีลเดอร์ แบบจำลองนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของกลุ่มซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับผู้ตาม ประกอบกับระดับสถานการณ์ที่ควบคุมและการมีอิทธิพลต่อผู้นำ แบบจำลองสถานการณ์ของฟีลเดอร์นั้นประกอบด้วยหลักสำคัญสามประการ (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 66-72) ดังนี้

3.1.1 การจำแนกแบบของภาวะผู้นำ (Identifying Leadership Style) เป็น 2 แบบคือแบบมุ่งงาน และแบบมุ่งความสัมพันธ์ และได้พัฒนาเครื่องมือที่เรียกว่า LPC (Least Preferred Coworker Questionnaire) ซึ่งเป็นมาตราส่วนวันประมาณค่า 8 ระดับเพื่อใช้จำแนกแบบของผู้นำ หากค่าคะแนน LPC ต่ำแสดงว่าเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบมุ่งงาน หากค่าคะแนน LPC สูงแสดงว่าเป็นผู้นำที่มีลักษณะมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.2 การจำแนกสถานการณ์ (Defining the Situation) จากหลักการที่ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลขึ้นอยู่กับสถานการณ์ แบบจำลองของฟีลเดอร์จึงมีองค์ประกอบ 3 ประการ (สร้อยตระกูล (ติวานนท์) ธรรมานะ. 2541 : 265; ธวัช บุญขมณี. 2550 : 68; Daft. 1999 : 96) คือหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Leader-Member Relations) หมายถึงระดับความเชื่อมั่น และความเคารพนับถือที่ผู้ตามมีต่อผู้นำ สอง โครงสร้างงาน (Task Structure) หมายถึงระดับความชัดเจนในการมอบหมายงาน และวิธีการปฏิบัติงานให้ผู้ตามปฏิบัติ และสามอำนาจตามตำแหน่ง (Position Power) หมายถึงระดับของอำนาจตามตำแหน่งที่ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม

ฟีลเดอร์ได้ใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ประการในการจำแนกสถานการณ์ออกเป็น 8 สถานการณ์ด้วยกัน ตั้งแต่เอื้ออำนวยมาก ปานกลาง และเอื้ออำนวยน้อย ซึ่งแต่ละสถานการณ์ผู้นำต้องเลือกแบบภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ดังภาพประกอบ 2.2

	เอื้ออำนวยมาก			ปานกลาง		เอื้ออำนวยน้อย		
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก	ดี	ดี	ดี	ดี	ไม่ดี	ไม่ดี	ไม่ดี	ไม่ดี
โครงสร้างงาน	ชัดเจน มาก	ชัดเจน มาก	ชัดเจน น้อย	ชัดเจน น้อย	ชัดเจน มาก	ชัดเจน มาก	ชัดเจน น้อย	ชัดเจน น้อย
อำนาจตามตำแหน่ง	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย
สถานการณ์	1	2	3	4	5	6	7	8

ภาพประกอบ 2.2 การจำแนกประเภทของสถานการณ์
ที่มา ธวัช บุญยมนิ. (2550 : 69)

3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับสถานการณ์ (Matching Leadership Situations) พิลเลอร์ได้เสนอแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์กับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในแต่ละสถานการณ์ โดยเสนอว่าสถานการณ์ที่ 1 2 3 7 และ 8 ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานจะมีประสิทธิผลมากกว่าภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ ส่วนสถานการณ์ที่ 4 5 และ 6 ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์จะมีประสิทธิผลดีกว่าภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน

3.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของเฮอร์ซีและบลังเชิร์ด ทฤษฎีนี้มุ่งให้ความสำคัญกับผู้ตามว่ามีความพร้อมหรือวุฒิภาวะหรือไม่ เฮอร์ซีและบลังเชิร์ดชี้ให้เห็นว่าผู้ตามที่มีความพร้อมหรือมีวุฒิภาวะแตกต่างกันย่อมต้องการผู้นำที่แตกต่างกัน (Daft. 1999 : 98) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จคือผู้นำที่เลือกใช้แบบของภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้ตาม (ธวัช บุญยมนิ. 2550 : 72)

ทฤษฎีนี้ใช้รูปแบบภาวะผู้นำ 2 มิติคือแบบมุ่งงานและมุ่งความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถสร้างภาวะผู้นำได้ 4 แบบ (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ. 2549 : 30; เนตร์พัฒนา ยาวีราช. 2552 : 130; Daft. 1999 : 99) ดังนี้

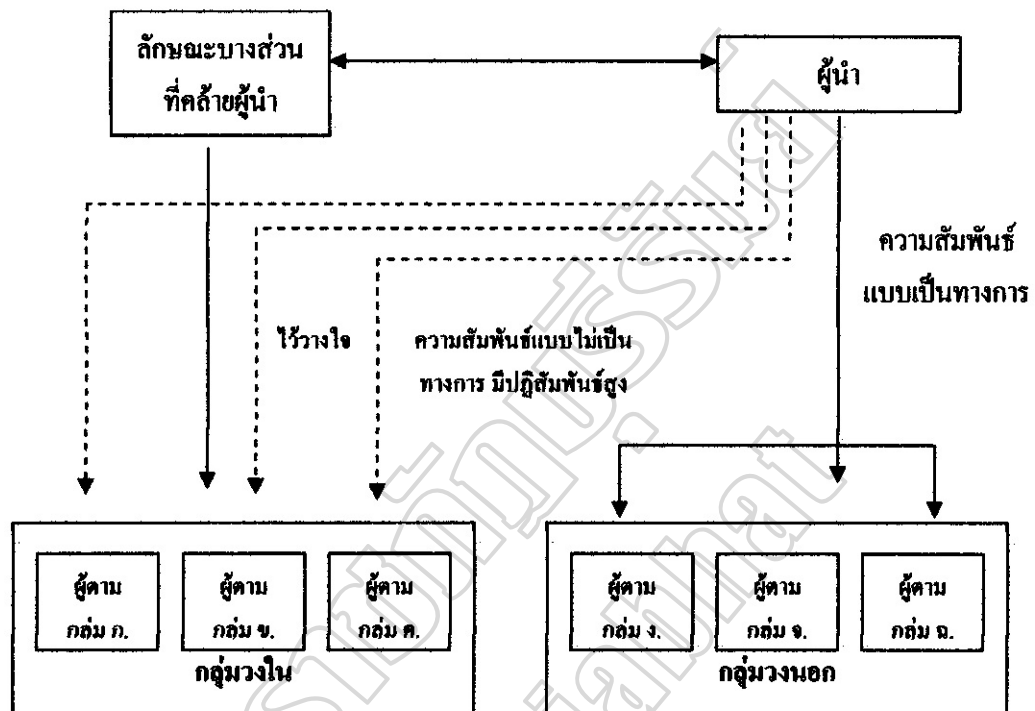
3.2.1 ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Telling) มีลักษณะพฤติกรรมมุ่งงานสูง-มุ่งความสัมพันธ์ต่ำ ผู้นำแบบนี้จะกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ตามอย่างชัดเจน ซึ่งเหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในระดับต่ำ

3.2.2 ภาวะผู้นำแบบชี้นำ (Selling) มีลักษณะพฤติกรรมมุ่งงานสูง-มุ่งความสัมพันธ์สูง ผู้นำแบบนี้จะมีพฤติกรรมทั้งสั่งการและสนับสนุนให้ผู้ตามพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจ ซึ่งเหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในระดับปานกลาง

3.2.3 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participating) มีลักษณะพฤติกรรมมุ่งงานต่ำ – มุ่งความสัมพันธ์สูง ผู้นำแบบนี้จะให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยผู้นำจะมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitating) สื่อสารทำความเข้าใจกลุ่ม แนะนำและพัฒนาทักษะและความพร้อมในการทำงานของผู้ตาม

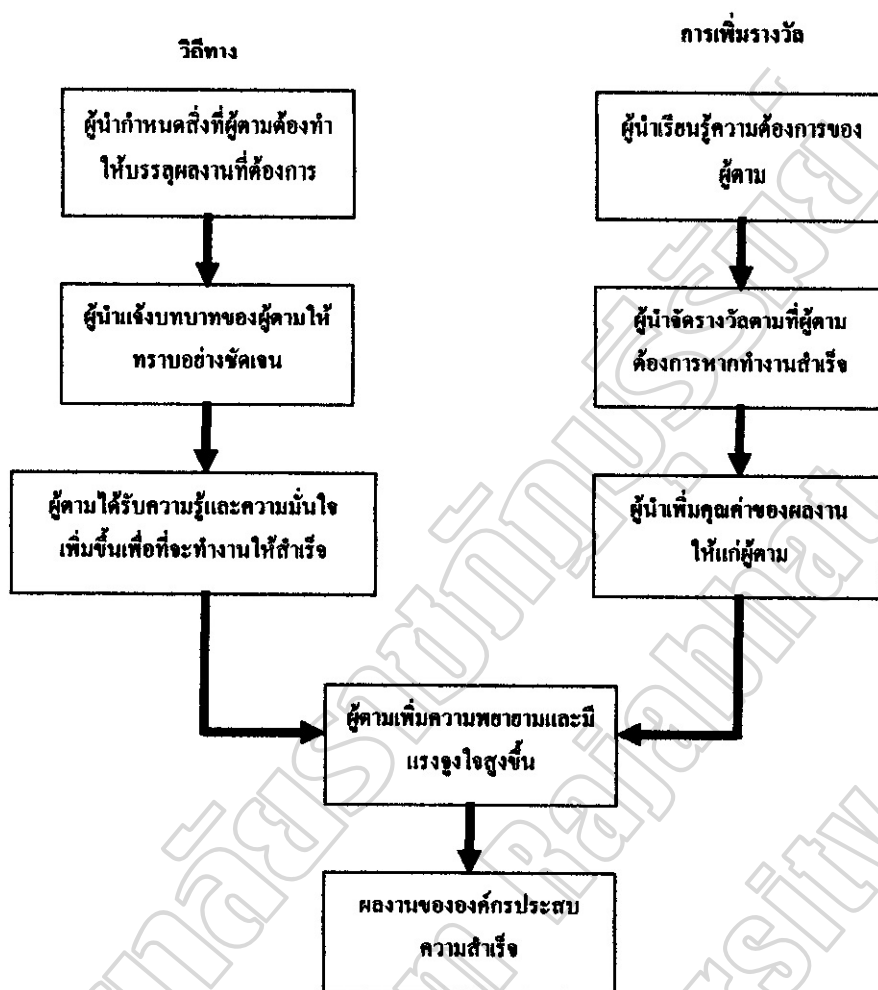
3.2.4 ภาวะผู้นำแบบมอบหมายงาน (Delegating) มีลักษณะพฤติกรรมมุ่งงานต่ำ – มุ่งความสัมพันธ์ต่ำ ผู้นำแบบนี้จะสั่งการและสนับสนุนน้อยเพียงเล็กน้อย ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ตามที่มีความพร้อมในระดับสูง

3.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งริชาร์ด นุคซมณี (2550 : 75-76) มีความเห็นว่าเป็นการใช้แนวความคิดทางสังคมวิทยาในลักษณะกลุ่มวงใน (In-Group) และกลุ่มวงนอก (Out-Group) โดยกลุ่มวงในจะเป็นกลุ่มที่ผู้นำและผู้ตามจะไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ มีปฏิสัมพันธ์สูง ผู้นำจะเลือกผู้ตามเข้ามาเป็นกลุ่มวงในจากลักษณะส่วนตัวบางประการที่คล้ายกับผู้นำ ส่วนกลุ่มวงนอกจะเป็นกลุ่มที่ผู้นำคิดว่าไม่ใช่พวกเรา ผู้นำจะใช้ความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ มีความไว้วางใจน้อย เน้นการควบคุม ซึ่งผู้ตามที่อยู่ในกลุ่มวงในจะได้รับสิทธิมากกว่ากลุ่มวงนอก (วิกิพีเดีย. 2552 : 1) และสมาชิกในกลุ่มวงในจะมีผลการปฏิบัติงานสูง ความพึงพอใจต่อผู้นำสูงและอัตราการลาออกจางานต่ำกว่ากลุ่มวงนอก ซึ่งการแลกเปลี่ยนสัมพันธ์ภาพของผู้นำและผู้ตามสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.3



ภาพประกอบ 2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม
ที่มา (ดัดแปลงจาก Bobbins. 1996 : 427; ธวัช บุญยมนี. 2550 : 76)

3.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย เป็นทฤษฎีที่ถูกพัฒนาโดยเฮาส์ (House) โดยเสนอว่า ประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับความสามารถในการจูงใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ตามเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรและเป้าหมายส่วนบุคคล (ธวัช บุญยมนี. 2550 : 76; ฉันทนรี ศรีทอง. 2552 : 123; Daft. 1999 : 102) ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีการจูงใจเชิงคาดหวัง กล่าวคือบทบาทของผู้นำคือการจูงใจโดยการเสนอรางวัลที่ดึงดูดใจ การให้แนวทางการปฏิบัติงานแก่ผู้ตามที่เป็นเส้นทางไปสู่รางวัลด้วยการกระตุ้นพฤติกรรมที่จะบรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน และจัดอุปสรรคทุกอย่างที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย (สมยศ นาวิกาน. 2546 : 76; Northouse. 1997 : 89) ซึ่งบทบาทของผู้นำในการเพิ่มแรงจูงใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในทัศนะของ คราฟท์ (Daft. 1999 : 103) สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.4



ภาพประกอบ 2.4 บทบาทของผู้นำในการเพิ่มแรงจูงใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
ที่มา Daft (1999 : 103)

ทฤษฎีนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน (ชวัช บุญยมณี. 2550 : 77-81; สุนทร โทตรบรรเทา. 2551 : 66-71) คือพฤติกรรมของผู้นำ (Leadership Behavior) และสถานการณ์ (Situation or Contingency Variables) สำหรับพฤติกรรมของผู้นำนั้นสามารถจำแนกออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

3.4.1 ผู้นำแบบบงการ (Directive Leader) ผู้นำประเภทนี้จะบอกให้ผู้ตามทราบถึงความคาดหวังของตน กำหนดวิธีการและคำแนะนำถึงการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งคล้ายกับผู้นำที่ดำเนินถึงตนเองเป็นหลักหรือมุ่งงาน (Initiating Structure) จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐไอโฮไอ

3.4.2 ผู้นำแบบสนับสนุน (Supporting Leader) ผู้นำประเภทนี้จะเป็นมิตรและตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม มีความเป็นกันเอง ซึ่งคล้ายกับผู้นำที่คำนึงถึงผู้อื่นเป็นหลักหรือมุ่งคน (Consideration Structure) จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ

3.4.3 ผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leader) ผู้นำแบบนี้จะให้คำปรึกษาและคำแนะนำผู้ตามก่อนการตัดสินใจ กระตุ้นความคิดของผู้ตามและพยายามใช้แนวคิดของผู้ตามในการตัดสินใจ

3.4.4 ผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement Oriented Leader) ผู้นำประเภทนี้จะกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ท้าทาย และแสดงความเชื่อมั่นในตัวผู้ตามในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สำหรับปัจจัยด้านสถานการณ์นั้น ผู้นำแต่ละแบบใช้ได้ดีในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตัวแปรในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 2 ตัวแปรคือ หนึ่งสภาพแวดล้อม (Environment Contingency Factor) ที่มีผลต่อการควบคุมของผู้ตามและกำหนดพฤติกรรมของผู้นำ ซึ่งได้แก่ ภาระงาน (Task) ระบบอำนาจที่เป็นทางการ (Formal Authority) กลุ่มงาน (Work Group) และสองคุณลักษณะของผู้ตาม (Subordinate Contingency Factor) ซึ่งได้แก่ การชอบอำนาจนิยม (Authoritarianism) การรับรู้ถึงอำนาจในการควบคุม (Locus of Control)

4. แนวคิดเชิงการใช้อำนาจและมีอิทธิพล

การศึกษาภาวะผู้นำในแนวคิดนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสามประเด็นหลักคือประเภทของอำนาจ ปริมาณอำนาจที่ผู้ตามครอบครองและการนำอำนาจนั้นไปใช้ ซึ่งไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่แค่เพียงแต่ผู้ตามเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงเพื่อนร่วมงาน บุคคลภายนอกองค์กรด้วยเช่นกัน (Yulk, 1989 : 8)

อำนาจ (Power) และอิทธิพล (Influence) เป็นเครื่องมือของผู้นำสำหรับการควบคุมและการผลักดันการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กรนั้นบรรลุเป้าหมาย อำนาจหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะผลักดัน จูงใจ โน้มน้าว ให้บุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทักษะคติ จุดมุ่งหมาย ค่านิยม และอื่น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งตามที่ตนต้องการ (สัมพันธ รมยะพันธ์, 2542 : 9; ชงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์, 2542 : 93) หรือทำให้บุคคลนั้นยอมรับโดยปราศจากการต่อต้าน (Bateman & Snell, 2004 : 369) อิทธิพลเป็นรูปแบบหนึ่งของอำนาจและเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่ง โดยที่การกระทำของบุคคลหนึ่งมีบทบาทต่อความคิดหรือเจตคติของอีกบุคคลหนึ่ง ภายใต้อิทธิพลนั้นผู้ตามมีสิทธิในการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าการใช้อำนาจนั้นถูกต้องหรือไม่และสามารถเลือกปฏิบัติตามหรือปฏิเสธได้ (ยงยุทธ เกษสาคร, 2546 : 85)

อำนาจและอิทธิพลจะเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง อำนาจตามดับทกกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับผู้ครองตำแหน่งบริหารในองค์กร (ธวัช บุญยมณี, 2550 : 6) การเป็นผู้นำเกิดจาก

ความสัมพันธ์ของอำนาจทั้งสาม ดังนั้นหากบุคคลที่มีอิทธิพลแต่ไม่มีอำนาจก็ไม่สามารถเป็นผู้นำได้ และบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่แต่ขาดอิทธิพลก็ไม่สามารถเป็นผู้นำได้ (ปาริชาติ โนนต์สุภา. 2548 : 17)

อำนาจของผู้นำมาจากแหล่งที่สำคัญ 5 แหล่งด้วยกัน (เนตรพัฒนา ยาวีราช. 2547 : 44; สุนทร โคตรบรรเทา. 2551 : 6-8; Bateman & Snell. 2004 : 369-370) ดังนี้

1. อำนาจตามกฎหมาย (Legitimate Power) คืออำนาจที่ติดมากับตำแหน่ง หรือบทบาทของผู้นำในลำดับชั้นขององค์กร เป็นอำนาจที่เกิดจากข้อกำหนด ระเบียบองค์กรตาม โครงสร้าง สายการ บังคับบัญชา ผู้นำที่มีอำนาจในลักษณะนี้สามารถตัดสินใจได้ตามขอบเขตของอำนาจตามผู้นำดำรงตำแหน่งอยู่

2. อำนาจที่เกิดจากการให้รางวัล (Reward Power) ผู้นำจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามเนื่องจากการใช้รางวัลเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมการทำงานของผู้ตาม เป็นการเสริมแรงทางบวกแต่การใช้อำนาจในลักษณะนี้มีข้อจำกัดบางประการเช่น การมีผลในระยะสั้น และการมีคุณค่าที่แตกต่างกันออกไปตามระดับความต้องการ

3. อำนาจการบังคับ (Coercive Power) ผู้นำที่มีอำนาจบังคับเป็นผู้ที่สามารถลงโทษผู้ตามได้ ผู้ตามยอมทำตามผู้นำเนื่องจากกลัวการลงโทษซึ่งเป็นการเสริมแรงทางลบ อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจลักษณะนี้อาจมีผลข้างเคียง เช่น ความกลัว การตื่นตกใจ การอาฆาตมาดร้าย และนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ไม่มีประสิทธิภาพในที่สุด

4. อำนาจผู้เชี่ยวชาญ (Expert Power) ผู้นำที่มีอำนาจในลักษณะนี้เกิดจากการมีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดี เป็นอำนาจที่เกิดจากการทำให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ

5. อำนาจอ้างอิง (Referent Power) ผู้มีอำนาจอ้างอิงเกิดจากการที่มีลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่สามารถดึงดูดผู้อื่น ทำให้บุคคลอื่นเกิดความเคารพยกย่อง นับถือ ศรัทธาอย่างไม่มีข้อสงสัย อำนาจนี้อาจเรียกว่า “อำนาจโดยลักษณะพิเศษ”(Charisma) นอกจากนี้ยังรวมถึงอำนาจที่เกิดจากการใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจแล้วทำให้ตนเองพลอยมีอำนาจไปด้วย หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบบุคคลที่มีลักษณะน่ายกย่อง

ผู้นำสามารถใช้อำนาจด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน 5 วิธี (สมยศ นาวิการ. 2546 : 56-59; Yulk. 1989 : 43-49) คือ การใช้อำนาจตามกฎหมาย การใช้อำนาจการให้รางวัล การใช้อำนาจการบังคับ การใช้ อำนาจความเชี่ยวชาญ และการใช้อำนาจอ้างอิง ซึ่งธวัช บุญยมนิ (2550 : 10-11) ได้สรุปได้ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 แนวทางการใช้อำนาจ

ประเภทอำนาจ	แนวทางการใช้อำนาจ
อำนาจตามกฎหมาย	<p>สุภาพและจริงใจ</p> <p>มีความมั่นคง</p> <p>ชัดเจนและติดตามเพื่อการตรวจสอบความเข้าใจ</p> <p>อธิบายเหตุผลของคำสั่ง</p> <p>ใช้ช่องทางที่เหมาะสม</p> <p>ใช้อำนาจเป็นประจำ</p> <p>บังคับการปฏิบัติตาม</p> <p>ไวต่อความรู้สึกห่วงใยผู้ตาม</p>
อำนาจการให้รางวัล	<p>ตรวจสอบการปฏิบัติตาม</p> <p>ออกคำสั่งที่เป็นไปได้และมีเหตุผล</p> <p>ออกคำสั่งที่เหมาะสมและไม่ผิดจริยธรรม</p> <p>ให้รางวัลที่ผู้ตามต้องการ</p> <p>ให้รางวัลที่น่าเชื่อถือได้เท่านั้น</p>
อำนาจการบังคับ	<p>บอกกล่าวกฎและการลงโทษแก่ผู้ตาม</p> <p>ตั้งเตือนก่อนการลงโทษ</p> <p>บริหารการลงโทษอย่างสม่ำเสมอและเสมอภาค</p> <p>เข้าใจสถานการณ์ก่อนการลงโทษ</p> <p>รักษาความน่าเชื่อถือ</p> <p>ลงโทษเป็นการส่วนตัว</p>

ตาราง 2.1 (ต่อ)

ประเภทอำนาจ	แนวทางการใช้อำนาจ
อำนาจความเชี่ยวชาญ	ส่งเสริมภาพลักษณ์ของความเชี่ยวชาญ รักษาความน่าเชื่อถือ กระทำด้วยความเชื่อมั่นและกล้าตัดสินใจ รักษาการได้รับการบอกกล่าวเอาไว้ รับรู้ความห่วงใยของผู้ตาม หลีกเลี่ยงการคุกคามชื่อเสียงของผู้ตาม
อำนาจอ้างอิง	ไว้วางใจผู้ตาม ป้องกันผลประโยชน์ผู้ตาม ไว้วางใจความต้องการและความรู้สึกของผู้ตาม คัดเลือกผู้ตามที่คล้ายคลึงกับตน เป็นแบบอย่าง

ที่มา ธวัช บุญขมณี (2550: 10-11)

การตอบสนองต่อการใช้อำนาจ (Response to Power) ของผู้ตามนั้น ยูคส์ (Yulk, 1989 : 43-49) เห็นว่าผู้นำที่ใช้อำนาจอ้างอิงและอำนาจความเชี่ยวชาญ ผู้ตามจะตอบสนองในด้านความผูกพันมากที่สุด มีการยินยอมในระดับปานกลาง มีการต่อต้านในระดับต่ำ และผู้ตามมีความพอใจและปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ส่วนการใช้อำนาจตามกฎหมายและการให้รางวัล ผู้ตามจะยินยอมหรือยอมตามในระดับสูงแต่มีความผูกพันในระดับปานกลาง และต่อต้านในระดับต่ำ และการใช้อำนาจการบังคับจะมีการต่อต้านในระดับสูง การยินยอมในระดับปานกลางและมีความผูกพันในระดับต่ำ

ในการเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีอำนาจเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ วิธีการสร้างอำนาจสามารถทำได้หลายประการ ธวัช บุญขมณี (2550 : 14-16) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. อยู่ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสำคัญที่องค์กรต้องเผชิญ
2. ควบคุมทรัพยากรที่คนอื่นเห็นว่ามีความสำคัญ
3. มีทักษะที่สามารถนำทรัพยากรมาแก้ไขปัญหาได้
4. เป็นบุคคลที่เชื่อมประสานหรืออยู่ตรงกลางของการไหลของงาน
5. หาบุคคลที่หาผู้อื่นมาทดแทนได้ยาก
6. ประสบความสำเร็จในการใช้อำนาจในอดีต

5. แนวคิดผู้นำแบบใหม่

เนื่องจากภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงเป็นที่สนใจสำหรับนักวิจัยที่จะศึกษาค้นคว้าและพยายามสร้างทฤษฎีภาวะผู้นำแบบใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพยายามที่จะอธิบายบทบาทของภาวะผู้นำทางการบริหารภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีผู้นำแบบใหม่ที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในที่นี้ประกอบด้วย ทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (Charismatic Leadership Theory) ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) และทฤษฎีภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership Theory)

5.1 ทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักมีคุณลักษณะที่เฉพาะอย่างก็เหมือนกัน และมีคุณลักษณะบางประการที่เหนือกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ ดังเช่น การแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งตัวแทนพรรคเดโมแครต (Democratic Party) เพื่อเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีระหว่าง บารัค โอบามา (Barack Obama) กับ ฮิลารี คลินตัน (Hillary Clinton) ลักษณะพิเศษที่มีผลกระทบต่อชัยชนะของโอบามาโดยตรงนั้นคือบุคลิกภาพที่ดูน่าประทับใจและสามารถเข้าถึงจิตใจของประชาชนได้มากกว่าฮิลารี ผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์เห็นตรงกันว่าโอบามา มีบุคลิกภาพที่เรียกว่า "แชมเปียน" (Champion) คือเต็มไปด้วยความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ มองปัญหาหรืออุปสรรคเป็นเรื่องเร้าใจ มองโลกในแง่ดี มั่นใจในตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่จะเห็นทางเลือกได้หลายทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นพวกที่เข้าใจคน นุ่มนวลอ่อนโยนและอบอุ่น มีเสน่ห์ เป็นนักสังเกตที่ชาญฉลาด สังเกตเห็นในสิ่งที่ผู้อื่นไม่ได้คิดหรือมองไม่เห็น (ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข, 2551 : 1)

ผู้นำส่วนใหญ่มักมีลักษณะพิเศษและลักษณะพิเศษนี้ทำให้ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตามเป็นหนทางสู่การประสบความสำเร็จของผู้นำเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของพคิน เนื่องชมพู (2544. : 62-67) ที่ชี้ให้เห็นว่าพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรีผู้มาจากระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา ได้ร่วมก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นด้วยตนเองในพ.ศ. 2517 และเป็นผู้นำที่มีลักษณะพิเศษส่งผลทำให้สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย

ทฤษฎีภาวะผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (Charismatic Leadership Theory) นั้นเป็นทฤษฎีที่พยายามชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผู้นำ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ค้นคว้าไว้หลายท่านดังเช่น เฮาส์ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายภาวะผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ โดยได้มาจากการสังเกตผู้นำในสังคมหลายๆ แบบ และเสนอว่าผู้มีลักษณะพิเศษควรมีคุณลักษณะ 7 ประการคือ การมีลักษณะเด่น การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม การที่ผู้ตามประทับใจในความสามารถและความสำเร็จของผู้นำ การมีเป้าหมายที่เป็นอุดมการณ์อย่างชัดเจน การแสดงออกถึงความคาดหวังในตัวผู้ตามอย่างสูงส่ง การมีพฤติกรรมที่สร้าง

แรงยกระดับแรงจูงใจของผู้ตามให้สอดคล้องกับภารกิจที่จะต้องทำให้สำเร็จ และการมีคุณสมบัติที่ดึงดูดใจผู้ตาม (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 91)

สมิท (Smith) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะพิเศษของผู้นำ โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (Charismatic Leadership) และผู้นำที่ไม่มีลักษณะพิเศษ (Non Charismatic Leadership) แล้วทำการทดสอบปฏิกิริยาของผู้ตามที่มีต่อผู้นำของตนโดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม ผลสรุปคือผู้ตามของกลุ่มผู้นำที่มีลักษณะพิเศษจะมีความเชื่อมั่นในตนเองและได้เรียนรู้งานได้ลึกซึ้งมากกว่าผู้ตามของกลุ่มผู้นำที่ไม่มีลักษณะพิเศษ (วิเชียร ทิพยอุดม. 2548 : 140)

เบส (Bass) ได้เสนอผลการศึกษาคือเนื่องจากทฤษฎีของเขา โดยเห็นว่าผู้นำลักษณะพิเศษนี้แตกต่างจากผู้นำแบบอื่นในการมุ่งมั่นที่จะเป็นแบบอย่างที่ดี ยืดหยุ่น เปิดโอกาส และเห็นว่าคุณลักษณะของผู้นำที่มีลักษณะพิเศษประกอบด้วย ความสามารถที่จำเป็น (Requisite Abilities) คือ มีความสามารถในการใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจ การจัดการการเงิน การสื่อสาร การชักชวน ศิลปะในการพูดจา การจัดการ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality Characteristics) คือ มีความภูมิใจในตนเอง มีความแน่วแน่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคนเปิดเผย มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และคำนึงถึงบุคคลอื่น (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 92)

ในปี ค.ศ.1993 ได้มีผู้นำเอาทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษของ เฮาส์ มาเรียบเรียงใหม่ โดยได้พยายามอธิบายถึงสาเหตุที่ผู้นำที่มีคุณลักษณะพิเศษสามารถชักจูงใจให้ผู้ตามเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (วิเชียร ทิพยอุดม. 2548 : 144) โดยเห็นว่าลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำลักษณะพิเศษนั้นประกอบด้วย

1. การมีเอกลักษณ์ส่วนตัว (Personal Identification) ผู้ตามมักจะพอใจผู้นำที่ใช้วิธีการดำเนินงานที่แปลกใหม่และสามารถนำมาใช้งานได้จริง ดังงานวิจัยของเชิงซัง สุภาศรี (2543 : 45-76) ซึ่งให้เห็นว่า พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีที่ได้รับความนิยมชื่นชมจากประชาชนหลายคนหนึ่งของประเทศไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนคือมีความอ่อนน้อมถ่อมตน สุขุม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กล่าวคือกล้าทำ มีการตัดสินใจที่รวดเร็ว มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. การมีเอกลักษณ์ทางด้านสังคม (Social Identification) โดยการสร้างค่านิยม กฎเกณฑ์ และบทบาทร่วมกันตามทฤษฎีแนวคิดเพื่อตนเอง (Self Concept) และอาจมีการสร้างเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้กลุ่มมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ดังงานวิจัยของวิลาศ ชูช่วย (2542 : 156-161) ซึ่งให้เห็นว่ากระบวนการสังคมนิยม (Socialization Process) ทางการเมืองของชาวไทยมุสลิม เกิดจากการมีระบบความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ ปทัสถานและกิจกรรมทางสังคมที่อิงอาศัยศาสนา และจารีต ประเพณีเป็นฐานรองรับ ก่อให้เกิดจิตสำนึกตระหนักรู้ถึงเอกลักษณ์ทางด้านสังคมแห่งความมี ความเป็นมุสลิมเกิดขึ้นและมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ ซึ่งการพัฒนาเอกลักษณ์พร้อมกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นได้รับการปลูกฝังโดยอาศัย

กระบวนการหรือกลไกทางสังคมภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามในโลกปัจจุบัน

3. การเปลี่ยนแปลงภายใน (Internalization) คือการ โน้มน้ำหรือจิตใจผู้ตามให้คำนึงถึงงานเป็นหลัก กระตุ้นผู้ตามเห็นว่างานนั้นมีคุณค่า และให้ผู้ตามทำงานนั้นอย่างเต็มศักยภาพ

4. ศักยภาพของตนเอง (Self Efficacy) หน้าที่ของผู้นำลักษณะพิเศษคือการทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อในศักยภาพของตนเอง ซึ่งศักยภาพของตนเองมีสองประการคือ ศักยภาพส่วนบุคคล หมายถึงความสามารถในการจัดการกับงานยาก ๆ ได้ และศักยภาพของกลุ่มหมายถึงการรับรู้ของกลุ่มว่าจะสามารถทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้หากทำงานร่วมกัน ซึ่งการทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองได้นั้นสามารถทำได้โดยการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึงความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี (ซาคริต มานพ. 2550 : 32) ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำจะส่งอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ภารดี อนันต์นาวิ. 2546 : 95-110)

จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่าผู้นำแบบความสามารถพิเศษนี้ต้องการมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม โดยการแสดงให้เห็นถึงความสามารถและความสำเร็จจนผู้ตามประทับใจและเชื่อมั่นในความสามารถของผู้นำ โดยเฉพาะเรื่องการตัดสินใจ จนกระทั่งเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามในที่สุด เนื่องจากผู้นำลักษณะพิเศษนี้จะให้ความสำคัญกับเป้าหมายของงาน ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้ตาม โดยให้ผู้ตามทราบทิศทางการทำงานว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด ทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญและความหมายของงานของตน ส่งผลทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันและเกิดการยอมรับในจุดมุ่งหมายของงานร่วมกันในที่สุด

โคเวีย (Covey) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “THE 7 HABITS OF HIGHLY EFFECTIVE PEOPLE” ในปี ค.ศ. 1989 เพื่อนำเสนอแก่นความคิดที่จะส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน และได้รับการยอมรับ ดังกรณีประเทศเกาหลีใต้ได้นำไปบรรจุเป็นหนึ่งในวิชาเรียนสำหรับนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศ ส่งผลทำให้เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วในการพัฒนาประเทศ (นภคกุล เวชสวัสดิ์ และคณีย์ จันทรเจ้าฉาย. 2548 : 5)

โคเวีย ได้ทำการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้คนในสหรัฐอเมริกาย้อนหลังกลับไปประมาณ 200 ปี และพบข้อสังเกตว่าการสร้างบุคลิกภาพหรือการใช้เทคนิคเพื่อสร้างแรงดึงดูดภายนอกให้ผู้อื่นชื่นชอบนั้นอาจเป็นวิธีที่ช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว

หลักการของการสร้างผู้นำลักษณะพิเศษนั้นจำเป็นต้องเน้นการสร้างคุณลักษณะภายในที่เป็นพื้นฐานความสำเร็จของชีวิต และพัฒนาเพื่อให้คุณลักษณะดังกล่าวฝังอยู่ภายใต้จิตสำนึกและค่อยขยายคุณลักษณะพิเศษนั้นสู่ผู้ตามแบบการอาศัยพึ่งพากัน ตามกฎธรรมชาติที่ว่าทุกสรรพสิ่งต่างพึ่งพาอาศัยกันมนุษย์จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวจะต้องกำหนดให้เกิดอย่างเหมาะสม

และถูกต้อง จึงจะส่งผลทำให้ผู้นำนั้นมีลักษณะพิเศษและทรงประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย

1. **หลักการแห่งวิสัยทัศน์ส่วนบุคคล** หมายถึงการประจักษ์ถึงศักยภาพของตนเองที่สามารถจะเปลี่ยนแปลง และเลือกและกำหนดชะตาชีวิตตัวเองได้ หมายความว่าพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นผลมาจากการตัดสินใจ มิใช่เกิดจากเงื่อนไขที่กำหนดจากภายนอก ผู้นำจะไม่รอให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น แต่มีความเชื่อว่าสามารถเป็นผู้ทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น ด้วยการมองภาพอนาคตด้วยความปรารถนาที่จะไปให้ถึงและเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำไปสู่เป้าหมายที่ถึงประสงค์

วิสัยทัศน์เป็นเรื่องของการมองเห็น เป็นภูมิปัญญาผ่านอนาคตที่มีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจ และการศึกษาค้นคว้าจากหลายมิติสามารถเข้าถึงภาพรวมทั้งหมดจากอดีต สู่ปัจจุบันและอนาคต (ประจักษ์ วันถึง. 2543 : 44) การมีวิสัยทัศน์ที่ดี ย่อมช่วยให้การบริหารงานในองค์กรเป็นไปด้วยดี ไม่เกิดปัญหาในการบริหารงาน วิสัยทัศน์ที่ดีนั้นควรมีลักษณะ “ลึก กว้าง ไกล สูง” ลึกหมายถึงเป็นสิ่งที่ไม่ผิวเผิน มีมาตรการรองรับที่เหมาะสม ชัดเจนและเป็นไปได้ กว้างหมายถึงการสร้างภาพที่เกิดจากมุมมองอันเกิดจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้วอย่างรอบคอบ ไกลหมายถึงการมองไปข้างหน้าเพื่อหวังผลในระยะยาว ไกล สูง หมายถึง เป็นสิ่งที่เกิดคนที่มีสถานภาพสูงกว่าคนปกติ อาจจะโดยชาตินิยม วัฒนธรรม คุณวุฒิ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์หรือสิ่งอื่นใด วิสัยทัศน์ของผู้นำมีความสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ก่อให้เกิดความรู้สึกรำลึกใจ กระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกรักผูกพัน เกิดความมุ่งมั่น พยายามปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ด้วยความเต็มใจเพื่อความก้าวหน้า 2) ก่อให้เกิดความหมายในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนบุคคล ทำงานและมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ด้วยความภาคภูมิใจ อุทิศเสียสละ และมุ่งคุณภาพของงาน 3) ช่วยกำหนดมาตรฐานของงานที่แสดงถึงความเป็นเลิศและความโดดเด่น และ 4) เป็นตัวเชื่อมอดีต ปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน (สนธยา ทองคิด. 2546 : 18-19)

ทัศนะของวันชัย ชันดี (2543 : 20) ในหนังสือ “วิสัยทัศน์ 2020” เห็นว่าวิสัยทัศน์ควรจะประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ 1) มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรม ค่านิยม และประวัติขององค์กร 2) เป็นอุดมคติบ่งชี้ถึงมาตรฐานของความเป็นเลิศที่ต้องการ 3) ทำให้เป้าหมายและทิศทางของการปฏิบัติหน้าที่ชัดเจนยิ่งขึ้น 4) มีความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้ปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดความผูกพันและความพยายาม 5) ชัดเจนง่ายต่อการทำความเข้าใจ 6) ทะเยอทะยานมุ่งสู่ความสำเร็จ และ 7) บ่งบอกถึงความสามารถและความต้องอันเกิดจากเอกลักษณ์ขององค์กรนั้น

2. **การเริ่มต้นด้วยเป้าหมายที่ชัดเจนในใจ** หมายความว่าผู้นำจะต้องเริ่มต้นด้วยความเข้าใจอย่างชัดเจนว่าประสงค์จะดำเนินไปในทิศทางใด และเชื่อว่าจะสามารถทำสิ่งนั้นได้อย่างสำเร็จ ตามทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของล็อก (Locke) นั้นเห็นว่ามีหน้าที่หลัก 2 ประการคือ การตั้งใจและการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เป้าหมายจะให้แนวทางสำหรับการตัดสินใจว่าจะใช้ความพยายามเพียงใดในงานนั้นและเป็นพฤติกรรมที่ตั้งใจปฏิบัติ ในทางกลับกันก็มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงาน อย่างไรก็ตามมี

เงื่อนไข 2 ประการคือ ประการแรกปัจเจกบุคคลต้องรู้ถึงเป้าหมาย และรู้ว่าต้องทำอะไรให้ประสบผลสำเร็จ ประการที่สอง ปัจเจกบุคคลต้องยอมรับว่าเป้าหมายเป็นสิ่งที่เต็มใจจะทำ เป้าหมายสามารถถูกละทิ้งไปได้ อาจเป็นเพราะว่าเป็นสิ่งที่ง่ายหรือยากเกินไป หรือเป็นเพราะไม่รู้ว่าพฤติกรรมใดที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จในเป้าหมายนั้น การยอมรับเป้าหมายถือได้ว่าเป็นการตั้งใจเข้าสู่พฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จของเป้าหมาย ลักษณะของเป้าหมายที่ดีควรประกอบด้วย (ยูทธนา อารักษ์พุทธนันท์ . 2548 : 10-11)

2.1 เป็นเป้าหมายที่พึงพอใจอยากทำ เป็นสิ่งที่บุคคลนั้นต้องการและพึงพอใจจะส่งผลทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ความสุขใจที่จะมุ่งมั่นทุ่มเททำให้เป้าหมายนั้นประสบความสำเร็จ

2.2 มีลักษณะเฉพาะ ไม่เลื่อนลอยหรือกว้างจนเกินไป

2.3 สามารถวัด หรือ ตรวจสอบเพื่อต้องการทราบปริมาณ จำนวนหรือคุณภาพได้

2.4 สามารถทำให้สำเร็จได้

2.5 มีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ

2.6 มีกำหนดกรอบเวลาที่จะทำให้สำเร็จ

การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 4 ประการคือ 1) บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะใช้ความพยายามเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น 2) บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองมากขึ้น ส่งผลทำให้มีความอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอยและประสบความสำเร็จในที่สุด 3) การตั้งเป้าหมายที่มีลักษณะท้าทายจะทำให้บุคคลมีความสนใจในการกระทำพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น และ 4) การตั้งเป้าหมายจะช่วยให้บุคคลได้รู้ถึงพฤติกรรมที่ต้องการกระทำอย่างชัดเจน

3. **ทำสิ่งที่สำคัญก่อน** หมายถึงการมุ่งเน้นทำสิ่งที่สำคัญก่อน และส่งเสริมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล ผู้นำมีภารกิจมากมายที่ต้องดำเนินการ ดังนั้นผู้นำจะต้องเลือกทำในสิ่งที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายก่อนเป็นอันดับแรกและทำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจะต้องมีการประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลาว่า ขณะนี้องค์กรกำลังอยู่ตรงจุดไหน อีกไกลเท่าไรจึงจะถึงจุดหมาย และมาถูกทางหรือไม่ มีเส้นทางใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ไปถึงจุดหมายได้เร็วขึ้นหรือไม่ เป็นต้น ในการประเมินแต่ละครั้งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง จะต้องซื่อสัตย์ ใช้สติ และไม่เข้าข้างตัวเอง นอกจากนั้นควรเลือกทำสิ่งที่ไม่เร่งด่วนแต่สำคัญในชีวิตก่อน คนส่วนใหญ่มักเลือกทำในสิ่งที่เร่งด่วนก่อนเสมอ โดยลืมนึกไปว่าสิ่งเหล่านั้นสอดคล้องกับเป้าหมายในชีวิตหรือไม่ ในกรณีที่ผู้นำมีหลายสิ่งที่จะต้องดำเนินการพร้อมกัน การมอบหมายงานแบบกระจายความรับผิดชอบหรือแบบรายตัวนั้นจะทำให้ผู้นำสามารถติดตามงานได้ง่ายและสามารถทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. **คิดแบบชนะ-ชนะ** หมายถึงส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหา และความขัดแย้งร่วมกัน แสวงหาหนทางที่มีผลประโยชน์ด้วยกัน การเรียนรู้ที่อยู่ในตัวของปัจเจกบุคคลที่มีเจตคติและค่านิยมใน

แต่ละคนย่อมแตกต่างกัน และในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในบางครั้งอาจเกิดปัญหาขึ้นได้อันเนื่องมาจากความแตกต่าง เช่น ความแตกต่างในด้านอายุ เพศ เชื้อชาติ ความคิด ความรู้ และความเชื่อ ดังนั้นผู้นำควรลดปัญหาเหล่านี้ลงโดยเปลี่ยนจากการประนีประนอมเป็นใช้หลักการประสานประโยชน์ร่วมกันหรือคิดแบบชนะ-ชนะ เพราะการประนีประนอมนั้นแต่ละฝ่ายอาจจะต้องสูญเสียประโยชน์ส่วนตนบางส่วน แต่หลักการประสานประโยชน์ร่วมกันแต่ละฝ่ายจะได้รับประโยชน์สูงสุดตามที่ต้องการ

5. **เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้ผู้อื่นเข้าใจเรา** หมายถึง การสร้างความชัดเจนในการติดต่อสื่อสาร ให้มากขึ้น โดยใช้ทักษะในการฟัง เพิ่มความไว้วางใจ ให้สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น และหาทางแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องที่สุดทำให้การทำงานให้สำเร็จเร็วขึ้น

6. **ฉีกพลังประสานความต่าง** เมื่อเข้าใจผู้อื่นแล้วจะเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้นำจะต้องมองเห็นถึงคุณค่าในความแตกต่างเหล่านั้น เนื่องจากความแตกต่างระหว่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมในองค์กร ผู้นำควรใช้ความต่างนั้นมาฉีกพลังประสานความต่าง เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังสุนทรพจน์ของบารัค โอบามาในพิธีสาบานตนเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ 44 อย่างเป็นทางการ ความตอนหนึ่งกล่าวว่า อเมริกาเป็นเพื่อนของทุกชาติและทุกคน ทั้งบุรุษ สตรีและเด็กซึ่งกำลังมองหาอนาคตแห่งสันติภาพและเกียรติภูมิ และเราพร้อมจะนำหน้าอีกครั้งหนึ่ง ถึงโลกมุสลิม เรามองหาแนวทางก้าวไปข้างหน้าใหม่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันและความเคารพซึ่งกันและกัน สำหรับการก่อการร้ายและฆ่าล้างทำลายผู้บริสุทธิ์ในความพยายามคุกคามสหรัฐอเมริกาจะต้องเผชิญการตอบโต้อย่างไม่ประนีประนอม (เอ็ม ซี โอ ที นิวส์. 2551 : 1) เป็นการสะท้อนให้เห็นความเป็นผู้นำลักษณะพิเศษในการประสานความแตกต่างได้เป็นอย่างดี

7. **ดับเกลียวให้คมอยู่เสมอ** หมายถึงทำให้เป็นกิจวัตร หมั่นฝึกฝน เพื่อพัฒนาทั้งหกอุปนิสัยให้ดีขึ้น ไปเรื่อยๆ

5.2 **ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง** เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังและพัฒนาความสามารถของผู้ตาม (ปิยวรรณ แป้นปลื้ม. 2550 : 43) โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม คุณธรรม มาตรฐาน และวิสัยทัศน์ (ฉัตรนรี ศรีทอง. 2552 : 159) จูงใจให้ผู้ตามมองถึงผลประโยชน์ขององค์กร ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตามโดยผ่านองค์ประกอบ 4 ประการ (ธวัช บุญยมนิ. 2550 : 95-97; Bass. 1990 : 218-220; Gomez - Mejia & Balkin. 2002 : 298-299) ดังนี้

5.2.1 **ลักษณะพิเศษ (Idealized Influence: II)** เป็นการสร้างบารมีหรือเป็นการมีอำนาจในตัวของผู้นำที่มีต่อผู้ตามอย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้ตามนับถือ ศรัทธา เชื่อฟัง พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย คุณลักษณะของผู้นำที่มีบารมีคือ มีความมั่นใจในตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเอง (Bass. 1985 : 45) ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ในปี

ค.ศ. 1997 คือพฤติกรรมของบุคคลจะเกิดจากการเรียนรู้จากกระบวนการทางสังคม โดยการสังเกต พฤติกรรมของผู้อื่นและเกิดความคิดว่าจะแสดงพฤติกรรมใหม่อย่างไร และความคิดนั้นจะเป็นแนวทางการปฏิบัติในเวลาต่อมา (Marriner - Tomey. 1993 : 114-120) การบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติดนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา

5.2.2 การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation : IM) เป็นการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อผู้ตามในการจงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม กระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต สร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน แสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (ปิยะวรรณ เป็นปลื้ม. 2550 : 44)

5.2.3 การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามใช้ปัญญา เหตุผล ความสุขุมรอบคอบในการแก้ไขปัญห สร้างระบบความคิด วิธีการเรียนรู้ และหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ มียุทธศาสตร์ในการคิด การเปลี่ยนกรอบ (Reframing) การมองปัญหา และการเผชิญกับสถานการณ์เก่าๆ ด้วยวิถีทางใหม่แบบใหม่ๆ ในขณะที่เดียวกันผู้นำจะไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตาม แม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไขแม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหของผู้ร่วมงานทุกคน

5.2.4 การมุ่งสัมพันธ์เป็นรายคน (Individualized Consideration : IC) หมายถึงการพัฒนาผู้ตาม โดยที่ผู้นำต้องประเมินศักยภาพของผู้ตามรวมทั้งกำหนดแบบอย่างเพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติตามมอบหมายงานเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถและตอบสนองแรงจูงใจของผู้ตาม เน้นความเป็นบุคคลและความแตกต่างของบุคคล (ชาคริต มานพ. 2550 : 19-21) ผู้นำจะหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้นตามลักษณะของแต่ละบุคคล ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคน ให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าเป็นพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทาย

ความสามารถ ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะไม่วินิจฉัยว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

5.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำแลกเปลี่ยน มีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) เน้นการถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (ธวัช บุญยณณ์. 2550 : 94; สุนทร ยามศิริ. 2550 : 17) การแลกเปลี่ยนอาจจะเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน หรือแลกเปลี่ยนในสิ่งที่เห็นไม่ได้ อย่างชัดเจน เช่น การแลกเปลี่ยนในการยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นวิธีที่ผู้นำแลกเปลี่ยนใช้มากที่สุดคือการเจรจาต่อรอง (Bargaining) กับผู้ตาม เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการและผู้ตามต้องการ (Win-Win)

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนมี 4 ประการ (Northouse. 1997 : 137-139; Gomez – Mejia & Balkin. 2002 : 298) ดังนี้

5.3.1 การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward) เป็นการสัญญาแลกเปลี่ยน รางวัลตอบแทนระหว่างผู้นำกับความพยายามของผู้ตาม หมายความว่าหากผู้ตามใช้ความพยายามมากขึ้น ก็จะได้รางวัลเป็นแลกเปลี่ยน บางครั้งเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ (Constructive Transaction)

5.3.2 การบริหารแบบมีข้อยกเว้น : เชิงรุก (Management by Exception : Active) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำจะเฝ้าดู ตรวจสอบ และค้นหาสิ่งที่เบี่ยงเบนหรือผิดไปจากกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนดไว้ หากตรวจสอบพบผู้นำจะเข้าแก้ไขโดยทันที ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำมักจะมีลักษณะของการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement)

5.3.3 การบริหารแบบมีข้อยกเว้น : เชิงรับ (Management by Exception : Passive) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำใช้วิธีการเช่นเดียวกับการบริหารแบบมีข้อยกเว้น : เชิงรุก แต่มีลักษณะคอยจับผิด เมื่อพบข้อผิดพลาดก็จะใช้วิธีการตำหนิ ลงโทษ โดยไม่มีการบอกให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้มีโอกาสดูปรับปรุงหรือป้องกันก่อน พฤติกรรมผู้นำแบบนี้จึงมีผลร้ายแรงกว่าการบริหารแบบมีข้อยกเว้น : เชิงรุก

5.3.4 การบริหารแบบปล่อยตามสบาย (Laissez - Faire) ผู้นำจะขาดความรับผิดชอบและหลีกเลี่ยงการตัดสินใจ ผลการวิจัยหลายชิ้นพบว่าผู้นำแลกเปลี่ยนแบบนี้จะมีลักษณะ 3 ประการคือ การรับรู้ว่าคุณตามต้องทำอะไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การระบุบทบาทและภาระงานชัดเจน และการรับรู้ความต้องการผู้ตามและระบุอย่างชัดเจนว่าความต้องการของผู้ตามนั้นจะตอบสนองอย่างไร (สมยศ นาวิกาน. 2546 : 200)

กล่าวโดยสรุปคือ ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพล อำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์หรือสามารถจูงใจในการควบคุมความประพฤติของผู้ตามให้เกิดความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำใน 5 มุมมองกล่าวคือ มุมมองเชิงคุณลักษณะ โดยมีข้อสันนิษฐานว่าคุณลักษณะของบุคคลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความแตกต่างระหว่างผู้นำกับผู้ตาม มุมมองเชิงพฤติกรรมเป็นแนวคิดที่พยายามระบุ

พฤติกรรมที่จำแนกผู้นำที่มีประสิทธิภาพออกจากผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ มุมมองเชิงสถานการณ์เป็นแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มุมมองอำนาจและอิทธิพล เป็นแนวคิดที่ศึกษาประเภทของอำนาจ ปริมาณอำนาจที่ผู้นำครอบครองรวมถึงการใช้อำนาจนั้น และมุมมองผู้นำแบบใหม่ เป็นการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร

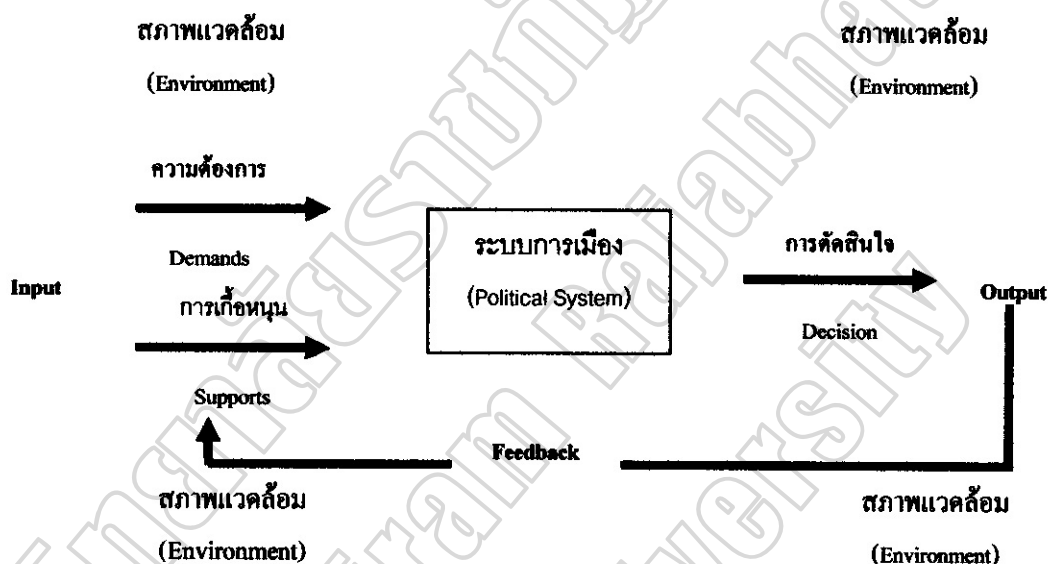
จากมุมมองของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและผู้นำที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการเกิดและการได้มาซึ่งผู้นำมีหลายวิธีการ ซึ่งแต่ละวิธีก็ต่างมีข้อแตกต่างกันไปตามแต่บริบทของการศึกษาและบริบทของสังคม อย่างไรก็ตามแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวต่างชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะผู้นำที่ดีนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นของผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ ความสามารถ การมีลักษณะพิเศษ การใช้ภาวะผู้นำในสถานการณ์ต่างๆ การใช้บารมี อำนาจหรืออิทธิพล การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่างๆ และหากจะกล่าวถึงผู้นำที่มีคุณลักษณะโดดเด่นและทรงอิทธิพลของโลกแล้วย่อมมีผู้นำทางการเมืองปรากฏรวมอยู่ด้วย ดังเช่นในการจัดลำดับผู้ทรงอิทธิพลของนิตยสารไทม์ (Time Magazine) ของสหรัฐอเมริกา และนิตยสารโพซิชัน (Position Magazine) ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีหลายเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำทางการเมืองเช่น เหตุการณ์นองเลือดเดือนพฤษภาคม ในปี พ.ศ. 2535 หรือความขัดแย้งทางความคิดในความชื่นชอบผู้นำทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552 :1-2) เห็นว่าการที่ประเทศไทยเกิดความแตกแยกและล้มเหลวทางการเมืองนั้นเกิดมาจาก ผู้นำทางการเมือง และกลุ่มต่าง ๆ แย่งชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งเกิดจากรูปแบบความคิดจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องของแต่ละฝ่าย ดังนั้นในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเพื่อที่จะทราบถึงสาเหตุการได้มาซึ่งผู้นำทางการเมืองเหล่านั้น ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความคิดของประชาชนทั่วไป

การเมืองการปกครองกับประชาชน

อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาเมธีชาวกรีกได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง” (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวรรณ และอมร รักษาสิทธิ์. 2544 : 6) เนื่องจากการเมืองนั้นมีวิวัฒนาการมาจากสังคมของมนุษย์ และในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็อาศัยอยู่ในสังคม ดังนั้นมนุษย์และการเมืองจึงมีความสัมพันธ์ต่อกัน เช่นเดียวกับแนวคิดของโสเครตีส (Socrates) ที่ว่าหากบุคคลยอมรับเอาความเห็นตลอดจนชีวิตของนครที่ตนอยู่มาเป็นของตน ชีวิตของเขาก็ไม่ใช่ของเขาอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันหากบุคคลพยายามแยกตนโดดเด่นออกจากนครและพยายามทำตนให้สมบูรณ์ด้วยตนเองแล้ว เขาก็จะต้องทนทุกข์ทรมานจาก

ความไม่สมบูรณ์ของตนเอง (สมบัติ จันทรวงศ์. 2550 : 6-7) ดังจะเห็นได้ว่ามนุษย์และการเมืองนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิงเพราะต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ระบบการเมืองเป็นระบบย่อยของระบบสังคม มีหน้าที่ในการนำสังคมไปสู่จุดหมาย ระบบการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ว่าด้วยหลักการในการจัดระเบียบของอำนาจ ตลอดจนการวางตัวบุคคลเข้าสู่บทบาทของอำนาจ ระบบการเมืองจะมีความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมของสังคม โดยปัจจัยนำเข้าของระบบการเมืองมาจากความต้องการหรือการเกื้อหนุนจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และผลผลิตของระบบการเมืองก็ออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการหรือปัจจัยเกื้อหนุนที่สมาชิกของสังคมต้องการ (พุทธวิสาณ ชุมพล. 2548 : 30 – 32) สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.5



ภาพประกอบ 2.5 แบบจำลองระบบการเมือง
ที่มา พุทธวิสาณ ชุมพล (2548 : 32)

มีผู้มองความหมายของการเมืองในหลายทัศนะ อาทิเช่น เป็นเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับประชาชนหรือสังคมอย่างเป็นธรรม การตัดสินใจของตัวแทนที่มาจากประชาชน และการตัดสินใจนั้นก็มิผลทำให้ทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หรือเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้แย่งชิงกันของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อที่จะแย่งชิงกันเข้าสู่อำนาจการบริหารประเทศ ซึ่งทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการเมืองที่แตกต่างกันนี้ สามารถจำแนกได้ความหมายของการเมือง ออกเป็น 6 กลุ่ม (วิททิพย์เศษ. 2552 : 1) ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจอิทธิพลในการบริหารกิจการบ้านเมือง การมีอำนาจเด็ดขาดครอบงำกลุ่มสังคมนั้นเพื่อการสถาปนาและทำนุรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคม

กลุ่มที่สอง เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าให้สังคมอย่างชอบธรรม

กลุ่มที่สาม เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้ง เนื่องจากทรัพยากรของชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ขณะที่ผู้คนซึ่งต้องการใช้ทรัพยากรนั้นมีอยู่มากและความต้องการใช้ไม่จำกัด การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่คนในสังคมไม่อาจตกลงกันได้หรือเกิดความขัดแย้งขึ้น

กลุ่มที่สี่ เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการประนีประนอมผลประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้งจากการดำเนินงานทางการเมืองที่ไม่มีทางออก

กลุ่มที่ห้า เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศในกิจกรรมหลักสามด้านคือ งานที่เกี่ยวกับรัฐ การบริหารประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย และการอำนวยความสะดวกบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นการควบคุมให้มีการดำเนินงานตามนโยบาย

กลุ่มที่หก เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ กล่าวคือ การเมืองคือกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย หน่วยงานและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยนัยหนึ่ง การเมืองก็คือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ นั่นเอง

จากความหมายทางการเมืองทั้ง 6 กลุ่ม ต่างชี้ให้เห็นว่าประชาชนและรัฐต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งการปกครองของไทยเป็นแบบระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีการเลือกตั้งตามวิถีทางระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นในการศึกษาการเมืองการปกครองกับประชาชนเพื่อเชื่อมโยงถึงการได้มาซึ่งผู้นำทางการเมืองนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาใน 2 ประเด็นหลักคือระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้ง

1. ระบอบประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” หรือ Democracy มาจากภาษากรีกคือ Demokratia มีรากฐานมาจากคำว่า “Demos” ซึ่งหมายถึงประชาชน และคำว่า “Kratia” หมายถึง การปกครอง เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันจึงหมายถึงการปกครองโดยประชาชน (วีรดา ชูสิทธิ์. 2544 : 20) และตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยคือแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ (ศิริลักษณ์ ศรีไกรศักดิ์. 2547 : 7) เป็นการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเองโดยกำหนดนโยบายในการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนร่วมเป็นสำคัญ

(น้อม งามนิตย์. 2545 : 151) มีลักษณะพิเศษคือประชาชนมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสที่จะเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ ซึ่งโดยนัยแล้วหมายความว่าประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง

ประชาธิปไตยมีความหมายในหลายทาง (อมร รักษาศักดิ์. 2543 : 6-9) ได้แก่ ประชาธิปไตยโดยตรงหรือประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หมายถึงการปกครองแบบหนึ่งซึ่งสิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นไปตามระเบียบวิธีที่ว่าด้วยเสียงข้างมากเป็นฝ่ายชนะ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) หมายถึงการปกครองที่ประชาชนใช้สิทธิผ่านผู้แทนที่ประชาชนเลือก โดยไม่ได้ใช้สิทธิในการปกครองตนเองโดยตรง ประชาธิปไตยเสรีหรือประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญ (Liberal or Constitutional Democracy) หมายถึงการปกครองซึ่งแม้ผู้ที่มีเสียงข้างมากจะใช้อำนาจตัดสินใจในลักษณะเสียงส่วนมาก แต่ก็เป็นที่ภายใต้ขอบเขตจำกัดแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ออกแบบรับรองสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิรวมบางประการ เช่น สิทธิในการพูด หรือการนับถือศาสนา เป็นต้น

ประชาธิปไตยอาจจะถูกนำมาใช้ในความหมายของการอธิบายระบบการเมืองหรือสังคม ที่มีแนวโน้มที่จะลดความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ อันเกิดจากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าการปกครองในระบอบนั้นจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยตามความหมายทั้งสามประการข้างต้นหรือไม่ ประชาธิปไตยในความหมายนี้เรียกว่า “ประชาธิปไตยทางสังคมหรือเศรษฐกิจ”

1.1 หลักการของประชาธิปไตย วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง (ซัช กิจกรม. 2544 : 91-92) กล่าวคือ ในช่วงแรกเกิดในประเทศกรีก โดยมาจากวิสัยทัศน์ของผู้ปกครอง นักปรัชญา ที่จะพยายามค้นหากระบวนการเมืองการปกครองในอุดมคติที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนในการปกครอง เพลโต (Plato) นักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงของกรีกได้ถ่ายทอดความคิดประชาธิปไตยในผลงานหลัก 2 ชิ้น งานแรกเป็นเรื่องของโสกราตีส (Socrates) ผู้เป็นอาจารย์ของเพลโต ผู้เป็นเสรีชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองหลายด้าน โดยการปกครองในสมัยนั้นเน้นยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลัก ซึ่งในบางครั้งเสมือนเป็นการกดขี่และบังคับเสียงข้างน้อย โสกราตีสจึงทำหน้าที่ของนักปรัชญาโดยเสนอให้มีความเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับผู้นำกรีกในสมัยนั้น เป็นผลทำให้มีการนำโสกราตีสขึ้นศาลและนำไปสู่ความตายในที่สุด แต่สำหรับผู้นิยมโสกราตีสแล้วความตายของโสกราตีสมิได้เป็นเพียงแค่การชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างทางความคิดในเรื่องชีวิตที่ดีระหว่างปัจเจกชนและชุมชน หากแต่ยังเป็นการบีบบังคับให้ผู้ที่ตระหนักในปัญหานี้ต้องแสวงหาคำตอบที่ว่า อะไรคือเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ผู้ประสวงจะมีชีวิตสมบูรณ์แบบ (สมบัติ จันทรวงศ์. 2550 : 281-282)

วิวัฒนาการประชาธิปไตยในช่วงที่สอง เกิดจากความต้องการมนุษย์ในการแสวงหาความจริงของความสมเหตุสมผล ความถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งเป็นพลังพื้นฐานของการต่อสู้เพื่อการ

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในสังคมทั้งในด้านการเมือง ศาสนา และสังคม ระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างชัดเจนภายหลังการต่อสู้ที่ยาวนาน ซึ่งคนอังกฤษเรียกว่า “การปฏิวัติที่ทรงเกียรติ” (The Glorious) ซึ่งปรากฏเป็นหลักการและวิธีของประชาธิปไตยที่ยึดถืออยู่ในปัจจุบัน และจากวิวัฒนาการประชาธิปไตยทั้งสองช่วงที่ยาวนาน ได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการและวิธีการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยดังนี้ (ชัช กิจกรรม. 2544 : 113-119)

1.1.1 หลักการเรื่องความเสมอภาค (Egalitarianism) ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคและเท่าเทียมกันระหว่างเพื่อนมนุษย์เป็นพลังที่ต่อสู้กับการครอบงำของการอ้างสิทธิเหนือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความเสมอภาคหมายถึงการที่ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเช่นเดียวกัน ความเสมอภาคนั้นประกอบด้วย ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์หมายถึงการได้รับเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และความสำคัญในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคทางกฎหมายหมายถึงการที่บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยความเสมอภาคกัน ความเสมอภาคในโอกาสหมายถึงบุคคลควรมีโอกาสอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตส่วนตัวของแต่ละบุคคล และความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึงการที่จะมีสิทธิทางการเมืองโดยเสมอภาคทั่วหน้า (อานนท์ อภาภิรม. 2545 : 19)

มนุษย์ทุกคนพึงอยู่ในสังคมด้วยความเสมอภาคกัน เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะมาอยู่รวมกันในสังคม มนุษย์ต่างอยู่เป็นอิสระ โดยสมบูรณ์ด้วยกันทุกคน การเข้ามาอยู่รวมกันก็เพื่อให้มีความปลอดภัยมากขึ้น ทั้งนี้โดยสัญญาว่าจะมอบอธิปไตยอันเป็นอิสระของตนให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อที่จะดูแลให้สมาชิกสามารถคงอธิปไตยของตนได้ด้วยดี และมีสันติภาพในสังคม คังนั้ความเสมอภาคจึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสิทธิและเสรีภาพ (วิศิษฐ ทวีเศรษฐ และสุชุม นวลสกุล. 2542 : 22) สังคมที่ปราศจากความเสมอภาคก็ยากที่จะเกิดความเป็นประชาธิปไตยขึ้นได้ ดังกรณีของประเทศพม่าที่มีหลากหลายเชื้อชาติอยู่รวมกัน จึงเกิดปัญหาในการเรียกร้องแบ่งแยกการปกครองเพื่อมีสิทธิเหนือดินแดน ประชาชนพม่าอยู่ด้วยความหวาดระแวง ไม่สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ส่งผลทำให้ประชาชนชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยได้พยายามอพยพออกนอกประเทศไปหาชีวิตที่ดีกว่า (วิรัช ศาสตราครัย. 2542 : 126-130)

สำหรับประเทศไทยความเสมอภาคได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตราไว้ ณ วันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550 : 8)

1.1.2 หลักการเรื่องความเป็นอิสระเสรี (Libertarianism) เสรีภาพหมายถึงการตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้เหตุผลและสามารถกระทำตามการตัดสินใจดังกล่าวโดยปราศจากอุปสรรค การมีอิสรภาพทำให้มนุษย์สามารถกระทำตามความคิดได้อย่างเสรีภายใต้เหตุผล ดังนั้นคำว่าเสรีภาพจึงหมายความรวมถึงอิสรภาพด้วย อิสรภาพหมายถึงการไม่ต้องขึ้นกับใคร หรือความเป็นเสรีจากอุปสรรคใดใด อิสรภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้สิทธิในสังคมเกิดขึ้นได้ ดังนั้นอิสรภาพจึงเป็นคุณลักษณะที่จำกัดเช่นเดียวกับสิทธิ (โชติสา ขาวสนิท. 2543 : 4-56)

หลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพที่เกิดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกของโลกคือ “พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Rights)” ซึ่งหมายถึงสิทธิของพลเมืองที่จะดำเนินการปกครองแผ่นดินโดยอิสระ นับแต่นั้นเป็นต้นมาแนวความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพของพลเมืองก็ได้กำเนิดขึ้น โดยจอห์น ล็อก (John Lock) นักปรัชญาในสมัยนั้น ซึ่ง ได้ระบุสิทธิเสรีภาพของพลเมือง เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การรวมกลุ่ม ฯลฯ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยมาจนถึงทุกวันนี้ (ชัช กิจกรม. 2548 : 114)

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพได้ถูกกำหนดให้เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีเสมอกัน สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้นความเป็นอิสระเสรีได้ระบุไว้หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในหลายมาตรา ดังเช่น มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน ได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถาน โดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนา ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 38 การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550 : 8-10)

จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill) นักปรัชญาชาวอังกฤษเห็นว่าเสรีภาพคือ ความเป็นอิสระจากรัฐบาล แม้เสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแต่เสรีภาพบางประการไม่ควรจะถูกจำกัด อันได้แก่เสรีภาพทางมโนธรรม เสรีภาพทางความคิด การพูดและการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพส่วนบุคคลและ

การสมาคม โดยไม่มีจุดประสงค์ที่เป็นภัยต่อคนอื่น (พิรงรอง รามสูต ธรรมนันทน์. 2547 : 3) โดยเฉพาะเสรีภาพในด้านข่าวสารเสรี ในรัฐบาลที่มีพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีกล่าวกันว่าเป็นยุคที่มีการผสมผสานกันระหว่างอำนาจรัฐและทุนนิยม ส่งผลถึงการแทรกแซง ริดรอน และจำกัดเสรีภาพด้านข่าวสาร โดยผู้มีอำนาจรัฐระดับสูงและนายทุนซึ่งเป็นภัยเงียบอันตรายที่น่ากลัว เพราะประชาชนผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอาจไม่รู้และอาจมีทัศนคติที่ผิดพลาดได้จากการรับข่าวสารที่ถูกบิดเบือน (สุกัญญา นูรณเดชาชัย. 2549 : 21-37)

1.1.3 หลักการเรื่องเหตุผลนิยม (Rationalism) จากอดีตอารยธรรมของโลกอยู่ภายใต้ความเชื่อฟังและยอมทำตามอำนาจของฝ่ายปกครองนับเป็นพันปีจนถึงยุครู้แจ้ง (Enlightenment) ในยุโรป ซึ่งมนุษย์ต้องการหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของผู้ปกครองโดยไร้ซึ่งเหตุผล (วิศิษฐ ทวีเศรษฐ และสุขุม นวลสกุล. 2542 : 23) แนวความคิดเรื่องการไร้เหตุผลเริ่มมีตั้งแต่สมัยของเพลโต หรือประมาณ 424 - 347 B.C. แต่ยังไม่ชัดเจนจนถึงสมัยของอริสโตเติล (วิทย์ วิศทเวทย์. 2545 : 9-37) ซึ่งอริสโตเติลให้คำนิยามของมนุษย์ไว้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้จักด้วยเหตุผลและวิธีการใช้เหตุผลพร้อมกฎเกณฑ์แห่งการใช้เหตุผลเรียกว่า “ตรรกศาสตร์” จากการเป็นนักปรัชญาคนแรกที่ได้วางหลักการทางตรรกะจึงได้รับสมญานามว่าเป็น “บิดาแห่งวิชาการใช้เหตุผลหรือบิดาแห่งวิชาตรรกศาสตร์” (ลำดวน ศรีมณี. ม.ป.พ. : 1)

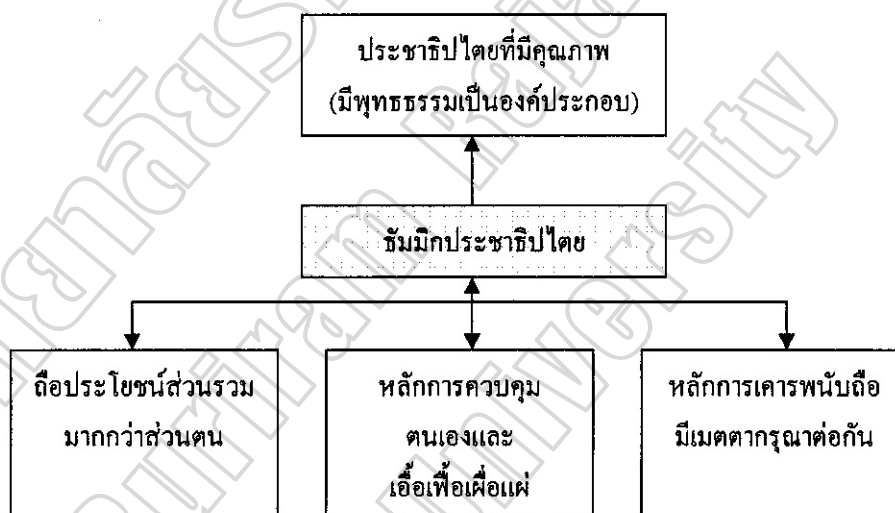
การใช้เหตุผลเป็นการศึกษาและเป็นกฎเกณฑ์ในการแยกสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องออกจากกัน (Copi. 1994 : 1) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการอ้างเหตุผล (Hurley. 1985 : 1) พัฒนาระบบของกฎเกณฑ์และหลักการที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการอ้างเหตุผลของคนอื่น และของตัวเอง (ประทีป มากมิตร. 2545 : 2) การใช้เหตุผลเป็นทฤษฎีต้นกำเนิดของความรู้ทั้งปวงและเป็นบรรทัดฐานของความจริงที่แน่นอน (Stace. 1965 : 345) และการที่มนุษย์มีเหตุผลและสามารถนำเหตุผลมาใช้แก้ไขปัญหาและปรับปรุงวิถีชีวิตให้ดีขึ้นนั้นนับเป็นหลักการที่สำคัญเบื้องต้นของประชาธิปไตย (Rodee & Coulter. 1967 : 93)

ในการปกครองระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นการใช้เหตุผลเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนไม่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ คือการอ้างพวกพ้องเดียวกัน หมายถึงการสนับสนุนให้บุคคลที่เป็นพวกพ้องของตนได้รับความเจริญก้าวหน้าโดยไม่คำนึงถึงความสามารถ (ภิมิทธิฐ์ เกตุแก้ว. 2547 : 80) ซึ่งความบกพร่องในการใช้เหตุผลดังกล่าวจะนำมาซึ่งความวุ่นวายและทำลายประชาธิปไตยในที่สุด

1.1.4 หลักการเรื่องศีลธรรม (Moralism) ความคิดเรื่องศีลธรรมของชาวตะวันตกมาจากคริสต์ศาสนาที่มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นบุตรของพระเจ้ามนุษย์ทุกคนจึงเป็นพี่น้องกันต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รอว์ลส์ (Rawls) เห็นว่าความยุติธรรมหรือความเสมอภาคทางการเมืองในสังคมนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่สิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน แต่หมายรวมถึงสิทธิของของพลเมืองในการที่จะได้รับ

ผลประโยชน์ จากผลผลิต รายได้ และทรัพยากรของสังคมโดยเสมอภาคกัน (รัช กิจกรรม, 2548 : 116-117)

1.2 สังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมเมืองนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่หลักการประชาธิปไตยดังกล่าวเท่านั้น ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่าเมื่อคนจำนวนมากอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะเกิดปัญหาขึ้น การที่จะจัดการเมืองให้เป็นเรื่องถูกต้องนั้นควรใช้หลักการประชาธิปไตยที่พุทธธรรมเป็นหลัก เรียกว่า **“ธัมมิกประชาธิปไตย”** หมายถึงสังคมการเมืองที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งถือเอาประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก สามารถควบคุมตนเองมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เคารพนับถือและมีความเมตตากรุณาต่อกันและใช้ประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยธรรมเป็นเครื่องมืออันจะนำไปสู่จุดหมายของการเมืองที่แท้จริงนั้นคือความผาสุกของคนในสังคม (วันทณีย์ พรรณศรี, 2550 : 85-93) ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.6



ภาพประกอบ 2.6 โครงสร้างประชาธิปไตยบนฐานแห่งธัมมิกสังคมนิยม
ทีมา วันทณีย์ พรรณศรี (2550: 87)

ประชาธิปไตยที่มีธรรมเป็นองค์ประกอบนั้น คนในสังคมต้องมีปฏิสัมพันธ์หรือควรมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือหนึ่งการระงับธรรม หมายถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเคารพซึ่งกันและทางกาย การเคารพกันทางวาจา การเคารพในสิทธิของ

ผู้อื่น การเคารพในความเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎระเบียบของสังคม การมีเสรีภาพและใช้เสรีภาพ ในขอบเขตของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี สองสามัคคีธรรม หมายถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันรู้จัก ประนีประนอมและประสานงานกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง และร่วมมือกันในการทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน และสามปัญญาธรรม หมายถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การไม่ถือตนเป็นใหญ่ การเน้นการใช้ปัญญา การที่ทุกคนร่วมกันคิดและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเมื่อมีปัญหาเกิด การมีเหตุผลที่ดีเมื่อมีปัญหาได้แย้ง การวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยสติปัญญา (วิโรจน์ ศรีโกศา, 2544 : 163-165; กระทรวงศึกษา, 2540 : 25-27)

จากหลักการซัมมิกประชาธิปไตย เราจึงสามารถสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมการเมืองทั้งประชาชนในสังคมและผู้นำทางการเมือง คือ การมีจริยธรรม สอดคล้องนักวิจัยท่านอื่น ๆ อาทิเช่น ประเมิน นาคดี (2549 : 53) สุรพล ชาเสน (2550 : 72) ที่เห็นว่า การมีจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง ซึ่งการมีจริยธรรมนั้นก็จะต้องครอบคลุมประเด็นย่อยอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การไม่กระทำผิดกฎหมายหรือคอร์รัปชัน เป็นต้น

องค์กรเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International : TI) ประเทศเยอรมันนี้ ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชน 62 ประเทศจำนวน 60,000 คน พบคำตอบว่าประชาชนส่วนใหญ่เชื่อว่าการทุจริตคอร์รัปชัน รับสินบนเกิดขึ้นในหมู่นักการเมืองและพรรคการเมืองมากที่สุด และผลสำรวจการจัดอันดับบรรณานุกรมชีวิตภาพลักษณ์คอร์รัปชันประจำปี 2549 พบว่าประเทศไทยได้ 3.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 อยู่อันดับ 63 จาก 163 ประเทศทั่วโลก (ประพันธ์ ทรัพย์แสง, 2549 : 105-124) ส่งผลทำให้สังคมไทยให้ความสนใจในปัญหาทางจริยธรรมอย่างจริงจังมากขึ้น และในปัจจุบันสังคมไทยได้ให้ความสำคัญของจริยธรรมของนักการเมืองมากขึ้น จึงก่อให้เกิดมาตรการควบคุมการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยวิธีการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550 : 101-105) การมีจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำทางการเมือง ดังเช่นแนวคิดของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2543 : 14) ที่เห็นผู้นำทางการเมืองที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ทำตัวเป็นเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีอุดมการณ์ในการทำงาน เพื่อประเทศชาติและรับใช้ประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละและยุติธรรม

สรุปได้ว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตยคือการเป็นรัฐบาลหรือการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (ชัช กิจกรม, 2548 : 118) ผู้นำทางการเมืองที่

จะเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนนั้นควรจะมียุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ตรงกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งนี้กรรมล ท่องธรรมชาติและสติปัญญาที่เกตุทัต ได้เสนอหลักการพื้นฐานในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง 3 ประการ คือ การยอมรับร่วมกันจากประชาชนในสังคม การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน และหลักการที่คนเข้าหาและอาศัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติและดำเนินชีวิต อย่างสม่ำเสมอ (บุญอนันต์ บุญสนธิ. 2547 : 86) อีกทั้งการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมการเมืองนั้นต้องยึดหลักธรรมาภิบาลประชาธิปไตย

วิธีการได้มาซึ่งรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทยคือผ่านการเลือกตั้ง ดังนั้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เรื่องการเมืองการเลือกตั้งเพื่อที่จะทราบถึงที่มาของผู้นำทางการเมืองส่งผลทำให้การวิเคราะห์มีความถูกต้องในเชิงทฤษฎีมากขึ้น

2. การเลือกตั้ง

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลว่า “ประชาชนเป็นใหญ่” คือการที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลไกการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชน (พล ไกรสิทธิ์. 2547 : 12) และแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในสองประเด็นหลักคือ การเลือกผู้นำทางการเมืองของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้านนิติบัญญัติ และการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่บริหารหรือปกครองในระดับท้องถิ่น (สุวรรณภูมิ กฤษณารักษ์. 2549 : 19) ดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองเป็นอย่างยิ่ง

2.1 การเลือกตั้ง (Election) หมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามความต้องการผ่านตัวแทน (ชโสรธ ผู้ทองคำ. 2545 : 535) โดยการเลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คนหรือจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี (พิมลจรรยา นามวัฒน์. 2544 : 716) ซึ่งมีอุดมการณ์ นโยบาย วิสัยทัศน์สอดคล้องกับตนเอง (สกนธ์ กรกฎ. 2544 : 13) เพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน

การเลือกตั้งก็คือการที่ประชาชนไปมอบอำนาจอธิปไตยหรือไปมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้แทนหรือผู้นำทางการเมืองที่ตนเลือกนั่นเอง ถ้าผู้แทนหรือผู้นำทางการเมืองที่ประชาชนเลือกเข้าไปสามารถทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างดี มีประสิทธิภาพสมกับที่ประชาชนไว้วางใจ ประชาชนก็จะอยู่ดีมีสุข ประเทศชาติและท้องถิ่นเจริญพัฒนาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้รับการเยียวยาแก้ไข แต่ถ้าประชาชนเลือกผู้แทนหรือผู้นำทางการเมืองที่ไม่ดี ไม่มีความรู้ความสามารถขาดคุณธรรม ได้รับเลือกตั้งด้วยการทุจริตใช้เงินซื้อเสียง เมื่อได้เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนก็ต้องถอนทุนคืนด้วยการทุจริต

คอร์รัปชัน ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ไม่ได้รับการแก้ไข การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องไปทำหน้าที่เลือกตัวแทนหรือผู้นำทางการเมืองทุกครั้งทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาเลือกอย่างละเอียดรอบคอบพิถีพิถัน

ตัวแทนหรือผู้นำทางการเมืองที่เราเลือกตั้งมีทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นั้นสามารถสรุปได้ดังตาราง 2.2 (เรื่องโรจน์ จอมสืบ. 2551 :1-3)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบรไน
Bunirama Rajabhat
University

ตาราง 2.2 หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)	สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)
1. ออกกฎหมาย	1. กลั่นกรองกฎหมาย
2. พิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี	2. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการเป็นกรรมการด้านต่างๆ การตั้งกระทู้ถาม การอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงชี้แจงข้อเท็จจริง โดยไม่มีการลงมติ
3. ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เช่น การเป็นกรรมการด้านต่างๆ การตั้งกระทู้ถาม การอภิปรายและลงมติไม่ไว้วางใจ การยื่นญัตติ	3. เลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบ และถอดถอนบุคคลในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครองสูงสุด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น
4. การรับฟังปัญหาของประชาชนเสนอให้รัฐบาลแก้ไข	พิจารณาและมีมติให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง ถ้ามีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดหน้าที่ หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย
5. คัดเลือกนายกรัฐมนตรี	-

ที่มา เรื่อง โจรจน์ จอมสืบ (2551 : 1-3)

ตัวแทนหรือผู้นำทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นประกอบด้วยสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) สมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) สมาชิกสภาเมืองพัทยา (ส.เมืองพัทยา) และ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) และผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นายก อบจ.) นายกเมืองพัทยา และผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร ซึ่งหน้าที่ของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น นั้นสามารถสรุปได้ดังตาราง 2.3 (เรื่องโรจน์ จอมสปี. 2551 :1-3)

ตาราง 2.3 หน้าที่ของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่น	ผู้บริหารท้องถิ่น
1. ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น	1. บริหารกิจการของท้องถิ่นให้เป็นไปตาม ข้อบัญญัติ แผนพัฒนาท้องถิ่น และกฎหมาย ตลอดจนปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้กับสภา
2. ตรวจสอบควบคุมการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น เช่น เป็นกรรมการคณะต่างๆ การตั้ง กระทั่งตาม การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นแถลงข้อเท็จจริงใน ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารท้องถิ่น โดยไม่มีการ ลงมติ	2. จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เสนอให้สภา พิจารณาให้ความเห็นชอบ
3. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาท้องถิ่น	3. รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงิน
4. ให้ความเห็นชอบงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งมาจากภาษีของประชาชน ทั้งภาษีที่ ท้องถิ่นจัดเก็บเองโดยตรง เช่น ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีที่รัฐจัดเก็บ ให้ รวมทั้งเงินอุดหนุนต่างๆ และเงินที่ท้องถิ่นกู้ มาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น	-

ที่มา เรื่องโรจน์ จอมสปี (2551 : 1-3)

2.2 หลักการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550 : 20-36) มาตรา 70 หมวด 4 กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทย ในมาตรา 72 ให้มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งเป็นที่มาของความชอบธรรมในอำนาจของรัฐบาล สุพรรณิ ชะโลธร (2541 : 551-552) ได้สรุปหลักการสำคัญของการเลือกตั้งว่าประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการได้แก่

2.2.1 หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom of Election) หมายถึงการออกเสียงเลือกตั้งต้องเป็นไปโดยอิสระ ปราศจากการบังคับหรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นเหตุให้การเลือกตั้งถูกบิดเบือนไปจากเจตจำนงที่แท้จริงของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (พล ไกรสิทธิ์, 2547 : 15-16) รวมทั้งการปราศจากสิ่งจูงใจ ความหลงผิดไปตามคำโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ (วิศิษฐ ทวีเศรษฐ และสุขุม นวลสกุล, 2542 : 101)

2.2.2 หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodical Election) หมายถึงการเลือกตั้งจะต้องมีการกำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอน ต้องกระทำอยู่เสมอตามกำหนดระยะเวลาที่เรียกว่า “วาระของการดำรงตำแหน่ง” (วาที ชายชาญ, 2543 : 13)

2.2.3 หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (Genuine Election) หมายถึงการเลือกตั้งต้องเป็นไปโดยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นไปตามกฎหมายและจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากที่สุด รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งหากการเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง จากรายงานการวิจัยเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตถ์ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุดรดิตถ์, 2544 : 45) พบว่าวิธีการหาเสียงของผู้สมัครยังไม่เหมาะสม มีการให้หวัะแนนจเชื้อและหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ช่มชู้บัตรประชาชน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544 : 47) ได้แนะนำว่าสมควรให้มีการขึ้นทะเบียนรายชื่อบุคคลผู้ช่วยรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง และมีการประกาศให้สาธารณชนทราบ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

2.2.4 หลักการออกเสียงทั่วถึง (Universal Suffrage) หมายถึงการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งอย่างทั่วถึงแก่ประชาชน จากงานวิจัยเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ธีระยุทธ แสงบุตร, 2548 : 82-100) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในฐานะผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งอยู่ในระดับที่ต่ำ ผู้พิการทางการเมืองเห็น การขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้งและวิธีการเลือกตั้ง ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้ง และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย แนวทางการแก้ไขคือควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้

ผู้พิการทางการมองเห็นได้รับทราบและเข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยให้มาก ผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้ง ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัครเนื่องจากไม่สามารถเข้าใจสื่อความหมายในการประชาสัมพันธ์และการหาเสียง แนวทางการแก้ไขคือ จัดทำสื่อพร้อมมีวิทยากรล่ามภาษามือ ไปบรรยายให้ผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมายฟัง เพื่อให้เข้าใจในกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างละเอียด

2.2.5 หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal Suffrage) หมายถึงบุคคลที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิคนละหนึ่งเสียง (One Man, One Vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีค่าเท่ากัน (One Vote, One Value)

2.2.6 หลักการลงคะแนนเสียงลับ (Secret Ballot) การลงคะแนนเสียงของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้ลงคะแนนเสียงโดยเด็ดขาด จึงต้องมีการกำหนดให้มีการลงคะแนนเสียงที่เป็นความลับ เพื่อให้ประชาชนสามารถลงคะแนนเสียงได้อย่างอิสระ (สถิต ศรีชมชื่น. 2550 : 23)

วิธีการเลือกตั้ง (ธีรวุฒิ ไสภิชญกุล. 2543 : 225-226) มีด้วยกัน 2 วิธีคือ การเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election) หมายถึงการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงเลือกตัวบุคคลหรือคณะบุคคลที่ประสงค์เลือกได้โดยตรง และการเลือกตั้งโดยอ้อม (Indirect Suffrage) หมายถึงการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลให้ไปทำหน้าที่แทนตนเองอีกหนึ่งครั้ง สำหรับประเภทการเลือกตั้งนั้นสามารถแบ่งตามที่มาของการเลือกตั้ง (วัชรฯ ไชยสาร. 2541 : 12-13) ได้ 2 ประเภทคือ การเลือกตั้งทั่วไป (General - Election) หมายถึงการเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศลงคะแนนเสียงพร้อมกัน โดยจะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปได้ในกรณีการครบวาระที่จะต้องมีการเลือกตั้งและการยุบสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งซ่อม (By - Election) หมายถึงกรณีที่ผู้แทนราษฎรขาดจากสมาชิกภาพหรือเพราะเหตุใดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในกรณีนี้มักจะเรียกว่าเป็นการเลือกตั้งซ้ำ (Re-Election) ระบบการเลือกตั้งที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมี 4 ระบบ (ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก. 2551 : 80-81) ดังนี้

1. ระบบการเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก (Majority Election System) เป็นการเลือกตั้งแบบลงคะแนนเสียงครั้งเดียว ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ทั้งนี้สามารถแบ่งออกได้ 2 กรณีคือ

1.1 ระบบเขตเดียวคนเดียว คือ แต่ละเขตผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้แทนได้ 1 คน ผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนมากที่สุดถือว่าได้รับการเลือกตั้ง

1.2 ระบบเขตเลือกตั้งเดียวแต่มีผู้แทนได้หลายคน หลักการคือในแต่ละเขตเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้แทนได้มากกว่า 1 คนตามที่แต่ละเขตจะพึงมีผู้แทน ผู้สมัครคนใดได้คะแนนสูงสุดและเรียงลำดับตามที่แต่ละเขตจะพึงมีผู้แทนได้ เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งในเขตนั้น ๆ

2. ระบบการเลือกตั้งตามเสียงข้างมากสองรอบ เป็นการเลือกตั้งที่การเลือกตั้งรอบแรกไม่มีผู้สมัครคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากโดยเด็ดขาด (Absolute Majority) จึงต้องเลือกตั้งใหม่ในรอบที่สอง

(Second Ballot) ซึ่งจะให้สิทธิเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้ที่ 1 และที่ 2 ของรอบแรกเท่านั้น ในการเลือกตั้งรอบที่ 2 นี้ผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

3. ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน เป็นการเลือกตั้งโดยกำหนดให้ผู้ลงคะแนนเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่พรรคการเมืองเสนอเป็นบัญชีๆ ไป ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงตามส่วนแห่งคะแนนเสียงทั้งหมดจะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งในรูปแบบนี้ ระบบการเลือกตั้งแบบนี้เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก โดยเชื่อว่าจะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและยังเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมด

4. ระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างแบบเสียงข้างมากและการเลือกตั้งแบบสัดส่วนร่วมกัน ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 รูปแบบหลัก (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. 2542 : 100-101) คือ

4.1 ระบบการเลือกตั้งแบบผสมที่แยกการคิดคะแนนเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งทั่วๆ ไป ในขณะที่เขตเลือกตั้งใหญ่จะใช้วิธีคิดแบบสัดส่วน

4.2 ระบบการเลือกตั้งที่ใช้วิธีคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกันก็ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกจำนวนหนึ่งตามสัดส่วนควบคู่กันไป

ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยในปัจจุบันแยกได้ 2 กรณี (ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก. 2551 : 80-81) คือ ระบบเขตเลือกตั้งเดี่ยวแต่มีผู้แทนได้หลายคนหรือเรียกว่า “แบ่งเขตเรียงเบอร์” โดยในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้นจะมีได้เขตละไม่เกิน 3 คน โดยผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงสูงสุดและเรียงลำดับลงมาตามทีแต่ละเขตจะมีผู้แทนได้ โดยประชาชนในแต่ละเขตเลือกตั้งสามารถลงคะแนนได้ตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ ทั้งนี้ประชาชนในเขตเลือกตั้งมีสิทธิจะเลือกผู้สมัครหมายเลขใดก็ได้ จะลงคะแนนให้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเดียวกันทั้งหมดหรือให้ต่างพรรคกันก็ได้ และระบบบัญชีรายชื่อ (Party-List System) หรือระบบสัดส่วน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยเลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว โดยถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (วิกิพีเดีย. 2552 : 1)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไว้ในมาตรา 112 โดยกำหนดให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละหนึ่งคน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งเสียง และในมาตรา 114 ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมมาจากผู้ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพและภาคอื่นอันที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550 : 40-41) และสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันคือระบบการปกครอง

ท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง (วิกิพีเดีย. 2552 : 1)

ในการปกครองระบบประชาธิปไตยนั้นการเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะถือได้ว่าได้เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริง และยังเป็นสิ่งที่กำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ การเลือกตั้งที่เป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม ปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียง ย่อมนำไปสู่การมีผู้นำทางการเมืองที่ดี และนำไปสู่การมีรัฐบาลที่ดีมีประสิทธิภาพ มาดำเนินการบริหารพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต การออกไปใช้สิทธิของประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุดจึงจะเป็นหลักประกันต่อเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม และการมีรัฐบาลที่ดี มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นการสร้างความเชื่อถือ เชื่อมั่นแก่ประชาคมโลก และประชาชนชาวไทยของเราเองอย่างแท้จริง

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองกับประชาชนจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยในมาตรา 72 ให้มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึงการที่ประชาชนไปมอบอำนาจอธิปไตยหรือมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้แทนหรือผู้นำทางการเมืองที่ตนเลือกทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมีวิธีการพื้นฐาน 4 ประการคือ ความเสมอภาค ความเป็นอิสระเสรี เหตุผลนิยม และศีลธรรม และจากการที่มีคนจำนวนมากอยู่ด้วยกัน ย่อมมีความต้องการและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขควรยึดหลักการธรรมาภิบาลประชาธิปไตย หมายความว่าคนในสังคมต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือ การเคารพซึ่งกันและกันในสังคม ความเอื้อเฟื้อ การประนีประนอมและประสานงานกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักการที่สะท้อนถึงคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในอุดมคติที่จะนำความสุขสงบมาสู่สังคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน

ผู้นำทางการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหรือล้มเหลว เนื่องจากเป็นบุคคลที่ถือครองตำแหน่งที่เด่นที่สุด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ในโครงสร้างอำนาจรัฐ เป็นบุคคลที่มีอำนาจ และอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง (Elgie. 1995 : 7)

ผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างจากผู้นำโดยทั่วไป เนื่องจากผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมให้เข้ามาเป็นตัวแทนการบริหาร

จัดการและกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อนำประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความอยู่ดีกินดีของประชาชน ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคม ดังเช่น โฮ จี มินห์ (HỒ Chí Minh) เนลสัน แมนเดลา ผู้นำทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งซึ่งในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น อันเนื่องมาจากความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยความคิดเห็นนั้นเป็นการตัดสินใจที่เกิดจากการประเมินค่าหรือการมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตรงกับผู้อื่นหรือไม่ตรงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของบุคคลตลอดจนอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความคิดเห็น (พุทธชาติ เชื้อไทย. 2547 : 10-11) ดังนั้นในการศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนนั้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษา

เนื่องจากผู้นำทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ดังนั้นพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนจึงสามารถสะท้อนคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองได้ การศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชนจึงมุ่งที่ว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้นำทางการเมืองนั้น ประชาชนใช้เกณฑ์หรือได้รับอิทธิพลจากสิ่งใด จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “พฤติกรรมเลือกตั้ง” พบว่าผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลือกตั้ง 3 ปัจจัยกล่าวคือ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และอิทธิพลจากการโน้มน้าวใจ (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 19-23)

1. ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม

รายงานวิจัยจำนวนมากเห็นว่าตัวแปรทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพศ เชื้อชาติ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชน (รักฎา บันเทิงสุข. 2540 : 76-80; อินทร์ศร พรหมมินทร์. 2541 : 32-65; ชนินทร์ รุ่งแสง. 2543 : 119-127; อนันต์ ชัยสา. 2543 : 41-45; นามโก้ อันมัน. 2546 : 75-81; ชาญวิทย์ อินทร์ฐานะ. 2546 : 28-45 ; เจนจิรา พระบาง. 2547 : 25-46; ณัฐพงษ์ ยะสม. 2549 : 91-97; กฤตเมธ บุญนุ่น. 2550 : 113-115)

ปัจจัยทางสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพ การศึกษา รายได้ของครอบครัวต่อเดือน การลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่รู้จักและเข้าใจปัญหาของคนในพื้นที่ (สุชัยวุธ ชาวสวนกล้วย. 2546 : 55-57) การมีความรู้ความสามารถของประชาชน การรับรู้ ความเข้าใจถึงการซื้อสิทธิขายเสียง ความนิยมตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง พบว่าผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะคำนึงถึงฐานะทางการเงินและความศรัทธาในชื่อเสียงของผู้สมัครมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาค่ำ กลุ่มที่มีรายได้สูงจะคำนึงถึงวุฒิการศึกษาของผู้สมัครอย่างต่ำระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนกลุ่มรายได้ต่ำและกลุ่มผู้มีอายุน้อยจะคำนึงถึงการรับเงินหรือสิ่งของจาก

ห้วคะแนนเป็นสำคัญ (ถนอม เกษมพิทักษ์พงศ์. 2541 : 130-132) กลุ่มอาชีพค้าขายและกลุ่มอาชีพรับจ้างขายจะมีพฤติกรรมเลือกผู้ที่ชื่นชอบเป็นการส่วนตัวและเป็นผู้ที่มีความสามารถ กลุ่มอาชีพราชการจะมีพฤติกรรมไม่เลือกผู้ที่มีพฤติกรรมการซื้อเสียง กลุ่มนักศึกษามีพฤติกรรมเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความชื่นชอบเป็นการส่วนตัวอีกทั้งไม่มีพฤติกรรมการซื้อเสียง (ชลฤดี วรรณสุทธะ. 2544 : 11)

2. การรับรู้ข่าวสาร

นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมดังที่กล่าวไปแล้ว การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อกลางต่างๆ เช่น ครอบครั้ว สถานศึกษา สื่อมวลชน องค์กรของรัฐ รวมทั้งตัวแทนของผู้สมัครและพรรคการเมืองก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก พบว่ามีงานวิจัยหลายชิ้นที่สามารถยืนยันข้อสรุปดังกล่าว (เสรี ชังภัย. 2541 : 82-85; ทรงฤทธิ์ วรรณกุล. 2541 : 31-56; พุทธิชาติ เชื้อไทย. 2547 : 36-54; ณฐภณ ปัญญาคนานุกุล. 2548 : 36-45)

จากงานวิจัยพบว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์มากกว่าผู้มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี ผู้มีรายได้สูง (มากกว่า 20,000 บาท) จะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า (สุขุม เกสรสิทธิ์. 2542 : 68-83) นิสิตนักศึกษามีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำและมีการเปิดรับข้อมูลทางโทรทัศน์มากที่สุด (ศุภวิช มีบุญธรรม. 2547 : 72-77) ประชาชนในชุมชนแออัดจะรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ สำหรับความสนใจทางการเมืองนั้นจะให้ความสนใจไม่มากนัก การที่ผู้สมัครจะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนและบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย โดยพบการแจกเงินมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในชุมชนแออัดไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมแจกเงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือห้วคะแนน (จิตรา พรหมขุติมา. 2541 : 192-209)

การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนมีผลต่อการชี้นำทิศทางการเชื่อหรือทรศนะคติของประชาชน (ชาติรี เชื้อมโนชาญ. 2549 : 41) ในกรณีของพรรคไทยรักไทยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากพรรคไทยรักไทยผ่านสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อหรือแบบแบ่งเขต (จินตนา กล้ายศรี. 2544 : 55-121)

3. อิทธิพลจากการโน้มน้าวชักจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ

วัฒนธรรมการพึ่งพาเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับสังคมไทย (กชพร กันทะวงศ์, 2551 : 6-7) เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดแคลนวัตถุดิบจำเป็นในการดำรงชีวิต ขาดสถานะทางสังคม และรู้สึกขาดอำนาจที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองและท้องถิ่น (คตฤดี วรรณสุทธะ, 2545 : 11) จึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ที่มีศักดิ์นาสูงกว่า หรือที่เรียกว่าผู้อุปถัมภ์ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ขยายขอบเขตกว้างไกลกว่าที่จะจำกัดอยู่เฉพาะในชุมชนหรือชนบทเท่านั้น ระบบอุปถัมภ์ยังมีความสำคัญในการช่วยเชื่อมโยงโครงสร้างอำนาจระหว่างชนบทกับเมือง และเป็นช่องทางของการแสวงหาผลประโยชน์ในสังคมไทยเนื่องจากคนไทยยึดระบบอาวุโส มีความเกรงใจ

นักวิชาการส่วนมากยอมรับว่ามีระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย (อุดม คูมา, 2551 : 18) เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาเสียงในชนบท การใช้จ่ายเงินเข้ามามีบทบาทต่อความสำเร็จที่ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง นักธุรกิจ หรือบุคคลจากกลุ่มต่างๆ ก็มีความสนใจจะเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ผู้อุปถัมภ์ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการนำชาวบ้านได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้กำหนดหรือผู้ผลักดันต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงจากชาวบ้าน และการชี้แนะทางการเมือง (กชพร กันทะวงศ์, 2551 : 6-7)

การใช้จ่ายเงินซื้อเสียงทั้งทางตรงและทางอ้อมฝังรากลึกลงมานานและเป็นปัญหาในสังคมไทย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542 : 412-419; อัดพล อรุณรุ่งสวัสดิ์, 2551 : 9-10) ซึ่งอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552 : 7-28) เห็นว่าชนชั้นกลางในเมืองโดยทั่วๆ ไปค่อนข้างใช้มาตรฐานตะวันตกในการมองประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับนโยบาย อุดมการณ์ คุณธรรมและความสามารถและถือว่าการลงคะแนนเสียงต้องไม่คำนึงถึงอามิสสินจ้าง ในขณะที่ชาวชนบทเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องของผู้น้อยที่จะเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับเจ้านายหรือสายอุปถัมภ์ การสนับสนุนผู้นำทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับบุญคุณที่มีในอดีตหรือความคาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือในอนาคต และไม่เห็นว่ากรรับเงินเป็นเรื่องอามิสสินจ้างแต่ประการใด

การจ่ายเงินทองเพื่อหล่อเลี้ยงระบบอุปถัมภ์ซึ่งคอยช่วยเหลือเกื้อกูลชาวบ้านและท้องถิ่นในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ชี้ขาดว่าใครจะเป็นผู้ได้รับชัยชนะในการแข่งขันทางการเมือง โดยไกรสิทธิ์ พุทธิรักษา ผู้เขียนบทความผู้นำการเมืองไทย (ปฐม ปฐมธนพงศ์, 2544 : 21-22) กล่าวว่าคุณสมบัติที่เด่นชัดสำหรับผู้นำการเมืองไทยคือจะต้องมีบารมี โดยที่บารมีนั้นจะต้องสอดคล้องกับอิทธิพล นอกจากนั้นแล้วผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภาวะผู้นำและมีความสง่างาม แต่คุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำการเมืองไทยที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้คือเม็ดเงินที่เป็นตัวเบ็ดโรงไปสู่ความสำเร็จทางการเมืองมาโดยตลอด

งานวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา เช่น ฮันติงตันและเนลสัน (Huntington & Nelson) ได้ศึกษาพฤติกรรมกาเลือกตั้งในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาพบว่าประชาชนส่วนหนึ่งไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกชักจูงมากกว่าที่จะเป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง และประชาชนที่ถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท มีการศึกษาน้อย หรือกล่าวโดยภาพรวมว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำไปลงคะแนนเสียงด้วยการถูกระดม (Mobilized) มากกว่าสำนึกของตนเอง โดยชนชั้นนำในชุมชนจะเป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญที่จะสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 21-22) ดังเช่นงานวิจัยของนิพนธ์ ศรีตระกูล (2549 : 47-65) ที่เห็นว่านักการเมืองอาศัยความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ในการสร้างฐานเสียงจากประชาชน โดยอาศัยบารมี ความนับถือ ศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์มาผนวกกับความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันผ่านคำบอกเล่าของพระสงฆ์และการปรากฏตัวภายในงานพิธีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนสิ่งของหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนยอมรับว่านักการเมืองที่เลือกไปนั้นไม่ทอดทิ้ง

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นั้นีผลต่อการเลือกตั้ง ในกรณีผู้สมัครมีกลุ่มเครือญาติและเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือสนับสนุนเหนียวแน่นมากกว่าคู่แข่งก็จะได้รับการเลือกตั้ง (ณัฐชัย มีสะอาด. 2541 : 53-63) โดยจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ผลของผู้นำสตรีทางการเมืองไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวที่เคยทำงานด้านการเมืองมาก่อน (อนงค์วิญา สาวินุตร. 2548 : 175) รูปแบบของระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ จากผู้อุปถัมภ์ที่เป็นญาติพี่น้องมาเป็นพ่อค้า คหบดี หรือผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เปลี่ยนจากการช่วยเหลือด้วยแรงงานมาเป็นการช่วยเหลือด้วยทุนทรัพย์ เงินทอง จากผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง (วิทยา เกสรพรหม. 2543 : 71-79) ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้อาจจะอยู่ในรูปที่ผู้อุปถัมภ์คอยจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือ สัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการตอบแทนแก่ผู้รับการอุปถัมภ์ (อิทธิ พินิจพรดิกล. 2546 : 44-52; กมล บัวบาน. 2546 : 169-176) สังคมไทยรับรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ส่วนใหญ่เพิกเฉยตรงกันข้ามกลับให้ความเคารพเนื่องจากเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงฐานะร่ำรวย มีบารมี และเห็นว่าการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นวัฒนธรรมจำเป็น (อิทธิ พินิจพรดิกล. 2546 : 44-52)

จากการสำรวจวรรณกรรมที่กล่าวมาจะพบว่าอิทธิพลจากการโน้มน้าว จูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ มีผลต่อพฤติกรรมกาเลือกตั้งของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ การทุ่มเงินเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะชนะกาเลือกตั้งและเพื่อที่จะได้มีอำนาจต่อรองทางการเมือง ผลจากการโน้มน้าว จูงใจด้วยวิธีการต่างๆ นั้นส่งผลทำให้คนดิมมีความรู้ ความสามารถไม่สามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้ ผลที่ตามมาคือผู้นำทางการเมืองจะเป็นที่รวมกลุ่มของคนส่วนใหญ่ขาดความเหมาะสมที่จะรับผิดชอบ

ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของประเทศไทย (ลิขิต ซีเรวคิน. 2542 : 414-415)

ในแนวคิดของมิลเลอร์ (Miller) นั้น ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมลงคะแนนในการตัดสินใจเลือกใคร (Voting Choice) นั้น ความชอบส่วนตัวไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาด โดยเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกประกอบด้วย 6 ปัจจัยหลัก (อโณทัย วัฒนาพร. 2548 : 94-111) คือ

1. **บริบททางสังคม (Social Context)** หมายถึง ชันชน อายุ เพศ ศาสนา ท้องถิ่นอาศัย (Region) รวมถึงลักษณะทางสังคม (Social Characteristics) และทัศนคติทางการเมืองของครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน (Workmates) และเพื่อนฝูง (Friends) ของผู้ลงคะแนนเสียงอีกด้วย

2. **การถือตัวเป็นคนของพรรค (Party Identification)** หมายถึงความรู้สึกผูกพันที่มีต่อพรรค โดยที่ความผูกพันดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างเข้มข้น หรือมีความศรัทธาอย่างลึกซึ้ง (Deep Preferences)

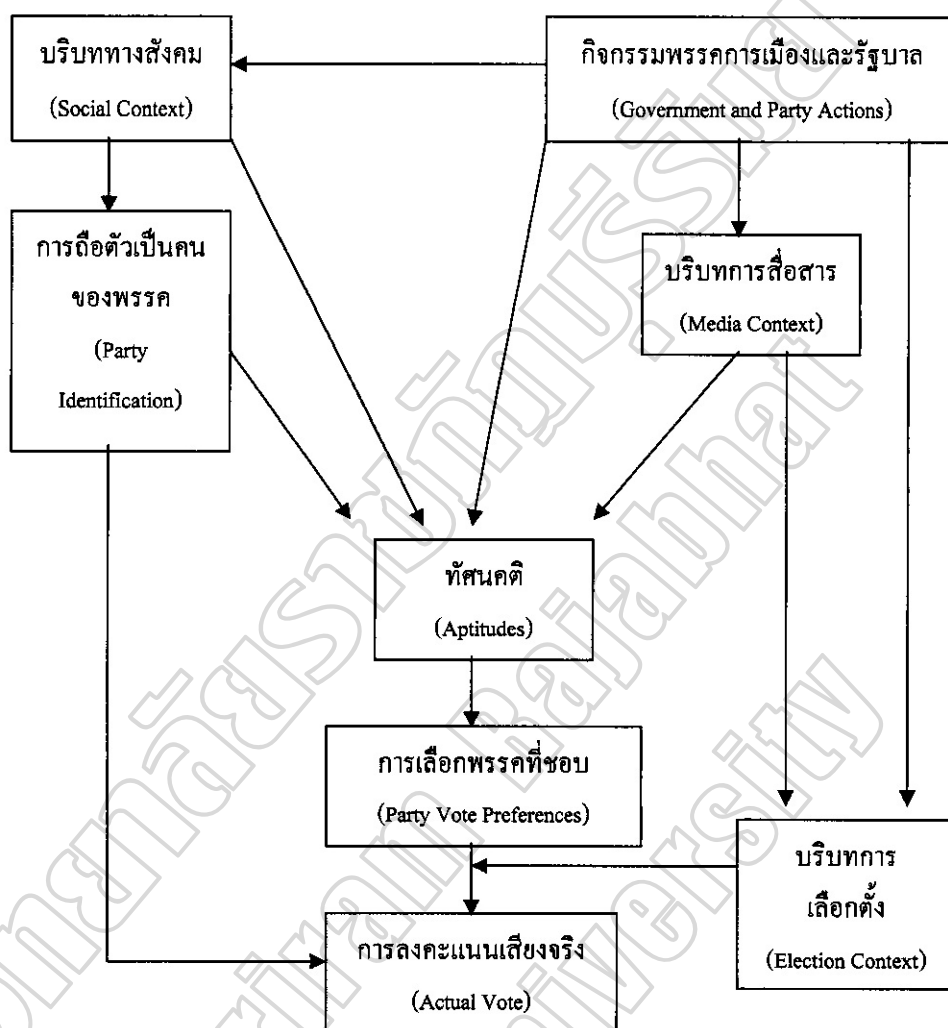
3. **ทัศนคติ (Attitude)** หมายถึงทัศนคติที่มีต่อประเด็นนโยบาย เช่น ทัศนคติต่อนโยบายการป้องกันประเทศ ทัศนคติที่มีต่อความสามารถในการทำงาน เช่น ทัศนคติต่อความสามารถของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ทัศนคติที่มีต่อบุคลิกภาพ เช่น ทัศนคติต่อบุคลิกภาพของผู้นำประเทศ ทัศนคติที่มีต่อค่านิยม เช่น ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยและต่อเพศ (ชาย หญิง และเพศที่สาม) และทัศนคติที่มีต่ออุดมการณ์ เช่น ทัศนคติต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย

4. **บริบทของการเลือกตั้ง (Election Context)** หมายถึงการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้ลงคะแนนเสียงให้ความสำคัญมากน้อยแค่ไหนเพียงไร หมายความว่าหากผู้ลงคะแนนเสียงมองว่า การเลือกตั้งครั้งนั้นไม่ค่อยสำคัญ ซึ่งจะด้วยเหตุผลใดก็ตามแต่ผู้ลงคะแนนเสียงก็จะไม่ให้ความสนใจ และท้ายที่สุดก็จะไม่ไปลงคะแนนเสียงหรืออาจจะลงคะแนนเสียงในช่องที่ไม่เลือกใครเลย

5. **บริบทของการสื่อสาร (Media Context)** ซึ่งครอบคลุมถึงข่าวสาร บทวิจารณ์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ผู้ลงคะแนนเสียงรับทราบผ่านช่องทางทางการสื่อสารต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งถือเป็นช่องทางที่สามารถส่งไปยังผู้ลงคะแนนเสียงอย่างทั่วถึงแทบทุกชนชั้นและพื้นที่

6. **กิจกรรมของพรรคการเมืองและรัฐบาล (Government and Party Action)** โดยปกติกิจกรรมของพรรคการเมืองจะถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน ซึ่งพรรครัฐบาลมักได้เปรียบพรรคฝ่ายค้าน เนื่องจากเป็นผู้ลงมือดำเนินการทั้งในรูปของการตัดสินใจและการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการปฏิบัตินั้นดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.7



ภาพประกอบ 2.7 พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตามทัศนะของมิลเลอร์
ที่มา อโณทัย วัฒนาพร (2548 : 95)

สอดคล้องกับทัศนะของฮันติงตันและเนลสัน (Huntington & Nelson. 1976 : 53-64) ที่เห็นว่าสังคมที่มีระดับการพัฒนาดำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นภาคชนบทหรือภาคเมืองจะมีความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนาสูงขึ้นซึ่งเรียกว่า "การพัฒนาในระดับกลาง" เขตชนบทจะยังอาศัยฐานระบบอุปถัมภ์และในขณะเดียวกันผู้สมัครยังสามารถนำเสนอ นโยบายที่พุ่งเป้าไปที่ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งหลายหลายชนชั้นได้ ส่วนในเขตเมืองนั้นฐานของการมีส่วน

ร่วมมีความหลากหลาย ส่งผลทำให้ระบบอุปถัมภ์มีความซับซ้อนและปรากฏอยู่ในรูปการจัดองค์กรอย่างดี (Organization Clientelism) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบการจัดการแบบจักรกล” (Machine Politics) ส่วนในสังคมที่มีระดับการพัฒนาสูงทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองจะอาศัยการนำเสนอแผนนโยบายที่ตรงใจชนชั้นใดชั้นหนึ่งเป็นหลัก

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจะพบว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกลางต่าง ๆ และอิทธิพลจากการโน้มน้าว จูงใจ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียง การอุปถัมภ์ ความรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมือง ทักษะติดต่อความสามารถในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งสามารถสะท้อนคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง

การที่มนุษย์จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีสาเหตุหรือแรงจูงใจและปัจจัยหลายอย่างประกอบการ โดยบุคคลนั้นจะต้องมีความคาดหวังใน 4 ประเด็นคือ ผลตอบแทนที่จะได้รับ ความพอใจไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น และโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความความหวัง หากความคาดหวังเท่ากับศูนย์แล้วแรงจูงใจจะเท่ากับศูนย์ด้วย (มัชฌิมา ชนะหทัย. 2548 : 7-8)

การที่ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกผู้นำทางการเมืองย่อมแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่จะได้ผู้นำทางการเมืองที่ตนต้องการ ซึ่งในการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ผ่านมาด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ

1. งานวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการวิจัยที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าความคาดหวังในคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองของประชาชนนั้นประกอบด้วย การมีบุคลิกภาพที่ดี ความเป็นผู้นำ การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีความรู้ความสามารถ และความสามารถในการบริหาร การเข้าใจปัญหาบ้านเมือง ความรู้เกี่ยวกับงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน การเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ การมีบารมี การอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การเป็นเพศชาย การมีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป การมีพี่น้องเคยดำรงตำแหน่งทาง

การเมือง การมีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่น การแก้ไขปัญหา และการเป็นที่พึ่งได้ ของประชาชน (ชัยวัฒน์
กุลศักดิ์วิมล. 2543 : 90-99; ธวัชชัย ไตจีน. 2544 : 57-66; นรภัทร เพชรภรณ์. 2550 : 42-61; ปฐม
ปฐมชนพงศ์. 2544 : 137-145; ประเมิน นาคดี. 2549 : 36-51; ปุณญาพัฒน์ อุบล. 2549 : 39-57; ผ่องศรี
ปิยะชาติ. 2548 : 84-93; ภัทรา สุภา. 2551 : 40-70; เมธี เนื่องโนราช. 2545 : 104-112; วีระพงษ์
ศรีจันทร์. 2550 : 77-85; สำราญ วัลลภานนท์, 2548 : 36-43; อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์ขจร. 2550 : 32-67;
เอกชัย ชนผลผดุงกุล. 2548 : 61-69) รายละเอียดแสดงดังตาราง 2.4

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat
University

ตาราง 2.4 สรุปงานวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
1.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครพนม / ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล	ข้าราชการครูในโรงเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 276 คน / 276 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA)	1. คุณธรรมจริยธรรม 1.1 ความซื่อสัตย์ สุจริต 1.2 ความยุติธรรม 1.3 การปฏิบัติตนตามกฎหมาย 2. ความเป็นผู้นำ 2.1 ความกล้าหาญ กล้าพูด กล้าตัดสินใจ 2.2 ความสามารถในการทำให้เพื่อนร่วมงานเชื่อถือ ศรัทธา 2.3 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3. คุณลักษณะส่วนตัว 3.1 การประกอบอาชีพสุจริต 3.2 เปิดเผย ตรงไปตรงมา 3.3 ความประพฤติตนที่น่าเชื่อถือ 4. ความรู้ความสามารถ 4.1 การรู้จักใช้อำนาจโดยชอบธรรม 4.2 การมีวิจารญาณในการแก้ปัญหา 4.3 ความเฉลียวฉลาด

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
2.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรี ตามทัศนะของพนักงานเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาลจังหวัดสระแก้ว / รัชชัช ไตจีน	พนักงานเทศบาล จำนวน 151 คน สมาชิกสภา เทศบาลจำนวน 102 คน รวม ทั้งสิ้น 253 คน / พนักงานเทศบาล จำนวน 108 คน สมาชิกสภา เทศบาลจำนวน 86 คน รวม	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3. ค่าสถิติที่	1. ความสามารถทางวิชาการ 1.1 งานงบประมาณ 1.2 สาธารณสุขพื้นฐาน สวัสดิการ สิ่งแวดล้อม 1.3 สาธารณูปโภค การ ป้องกัน เทศพาณิชย์ 2. ความเป็นผู้นำ 2.1 วิสัยทัศน์ 2.2 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2.3 การเป็นแบบอย่างที่ดี 3. ความสามารถในการบริหาร 3.1 การทำแผน โครงการ 3.2 การแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้ง 3.3 การมอบหมายและ ติดตามงาน 4. บุคลิกภาพ 4.1 ความอดทนต่อปัญหา และอุปสรรค 4.2 ความแข็งแรงของร่างกาย 4.3 ความสุขุม รอบคอบ 5. การมีมนุษยสัมพันธ์ 5.1 ความเสมอต้นเสมอปลาย 5.2 ความสามารถในการ ประสานงาน 5.3 การเป็นที่ปรึกษา ให้ คำแนะนำ

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
3.	ทัศนคติของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของผู้นำพรรคการเมือง : ศึกษาเปรียบเทียบนายชวน หลีกภัยและพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร / ปฐม ปฐมรณพงศ์	จำนวนประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 173,856 คน / 400 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที	1. ความซื่อสัตย์ 2. ความรู้ 3. วิสัยทัศน์ 4. การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว 5. ความเข้าใจในปัญหาบ้านเมือง 6. ความจริงใจ 7. การเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ 8. การบารมี 9. การมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี 10. การอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน
4.	คุณลักษณะเฉพาะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ตามแนวความคิดเห็นของราชการและลูกจ้าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง / เมธี เนื่องโนราช	ข้าราชการครู จำนวน 66 คน กลุ่มลูกจ้าง จำนวน 71 คน รวมทั้งสิ้น 137 คน /ข้าราชการครู จำนวน 49น กลุ่มลูกจ้างจำนวน 54 คนรวมทั้งสิ้น 103 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA) 5. การทดสอบ Pearson's product moment correlation coefficient	1. ความเป็นผู้นำ 1.1 คุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต 1.2 การมีเหตุผล 1.3 การเป็นแบบอย่างที่ดี 2. การบริหาร 2.1 การสร้างขวัญ กำลังใจ 2.2 การแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว 2.3 ความเข้าใจในระบบบริหาร 3. การมีมนุษยสัมพันธ์ 3.1 การเสริมสร้างความสามัคคี 3.2 การปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน 3.3 การให้เกียรติ จริงใจ

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
5.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดระยอง/จังหวัดฉะเชิงเทรา/ลำราญ วัลถานนท์	ประชากรที่มีรายชื่อและอาศัยอยู่ในจังหวัดระยอง โดยมียานวนทั้งสิ้น 637,665 คน / 384 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA) 5. การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe	1. การบริหาร 1.1 การมีทักษะและประสบการณ์ 1.2 การรู้ขอบเขตงานที่รับผิดชอบ 1.3 ความสามารถในการแสวงหาและคัดเลือกบุคคล 2. การมีมนุษยสัมพันธ์ 2.1 การสื่อสารกับประชาชนในท้องถิ่น 2.2 การสร้างความสัมพันธ์กับคนทั่วไป 2.3 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น 3. ความเป็นผู้นำ 3.1 การอุทิศตนเพื่อส่วนรวม 3.2 ความรับผิดชอบ อดทน 3.3 การแก้ไขปัญหา 4. คุณธรรม จริยธรรม 4.1 การไม่มีข้อบกพร่องทางการเงิน ททุจริต 4.2 ความยุติธรรมในการทำงาน 4.3 มีอุดมการณ์และหลักการในการดำเนินชีวิต 5. ความรู้ความสามารถ 5.1 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5.2 ความรู้เข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น 5.3 ความสามารถแปรวิสัยทัศน์สู่นโยบาย

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
6.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของรองนายกเทศมนตรีฝ่ายการศึกษาตามความของพนักงานเทศบาล พนักงานครู และคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครระยอง/ ผ่องศรี ปิยะชาตัง	พนักงานเทศบาล 120 คน พนักงานครู 155 คน คณะกรรมการชุมชน 220 คน รวมทั้งสิ้น 495 คน /พนักงานเทศบาล 52 คน พนักงานครู 67 คน คณะกรรมการชุมชน 96 คน รวมทั้งสิ้น 215 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA)	1. คุณธรรม 1.1 ความจริงใจในการทำงาน 1.2 ยึดหลักความรู้ ความสามารถ 1.3 ความซื่อสัตย์ สุจริต 2. บุคลิกภาพ 2.1 ความกระตือรือร้นในการทำงาน 2.2 ความสุขุมรอบคอบ 2.3 ความอดทนสูงงาน 3. การมีมนุษยสัมพันธ์ 3.1 การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3.2 การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3.3 ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง 4. ความรู้ ความสามารถ 4.1 ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 4.2 การใช้ความรู้เพื่อการตัดสินใจ 4.3 การกำหนดนโยบาย เป้าหมายที่เหมาะสม 5. ความเป็นผู้นำ 5.1 การแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล 5.2 การกล้าแสดงความคิดเห็น 5.3 การกล้าตัดสินใจ

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
7.	บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร / เอกชัย ธนผลผดุงกุล	ผู้นำท้องถิ่นในระดับตำบล จำนวน 383 คน ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาล จำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น 439 คน / ผู้นำท้องถิ่นในระดับตำบล จำนวน 80 คน ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาล จำนวน 36 คน รวมทั้งสิ้น 116 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1. เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย 2. มีอายุมากกว่า 40 ปี 3. มีพี่น้องเคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4. การมีบทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่น 5. การแก้ไขปัญหา 6. การประสานงาน 7. การเป็นที่พึ่งของประชาชนได้

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
8.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเมืองพัทยาในทัศนคติของประชาชนในเขตเมืองพัทยา/ อนุญาพัฒน์ อุบล	ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา จำนวน 10,830 คน / 400 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3. ค่าสถิติ 4. การทดสอบ สถิติทางเดียว (One-way ANOVA)	1. การมีมนุษยสัมพันธ์ 1.1 ความยิ้มแย้มแจ่มใส 1.2 ความเป็นกันเองไม่ถือตัว 1.3 การไม่เลือกพรรคพวก 2. การบริหาร 2.1 การวางแผนการ ดำเนินงาน 2.2 การสามารถในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง 2.3 การติดตามงาน 3. ความเป็นผู้นำ 3.1 การแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว 3.2 การเป็นปากเสียงแทน ประชาชน 3.3 การมอบหมายงานอย่าง เหมาะสม 4. การมีส่วนร่วมกับสังคม 4.1 การสนับสนุนกิจกรรม การหาเสียง 4.2 การไปร่วมงานบุญของ ชุมชนเป็นประจำ 4.3 การมีส่วนร่วมกับชุมชน อย่างเท่าเทียม 5. บุคลิกภาพ 5.1 การวางตัวเข้ากับคนทุก ระดับ 5.2 การพูดตรงไปตรงมา 5.3 การควบคุมอารมณ์

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
8.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเมืองพัทยาในทัศนคติของประชาชนในเขตเมืองพัทยา/ บุญญาพัฒน์ อุบล (ต่อ)			6. คุณธรรม จริยธรรม 6.1 การบริหารงานตามกฎระเบียบ 6.2 การให้โอกาสแก่ผู้ได้บังคับบัญชา 6.3 การยอมรับความผิดพลาดของผู้ได้บังคับบัญชา
9.	ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ/ประเมิน นาคคี	ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 354,252 / 400 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที่ 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA)	1. ความมีสมรรถนะ 1.1 การมีมนุษยสัมพันธ์ 1.2 การมีไหวพริบ 1.3 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา 2. ความสำเร็จ 2.1 ครอบคลุมไม่ยุ่งกับยาเสพติด 2.2 สภาพครอบครัวเป็นปกติ 2.3 การศึกษาระดับปริญญาตรี 3. จริยธรรม 3.1 การยึดความถูกต้องตามกฎหมาย ศีลธรรม 3.2 การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.3 ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ 4. สังคม 4.1 การมีบุคลิกภาพดี 4.2 ฐานะทางการเงินมั่นคง 4.3 การมีตำแหน่งทางสังคม

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
10.	คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีฝ่ายการศึกษาตามความคาดหวังของพนักงานเทศบาลและพนักงานครูเทศบาลในจังหวัดอัญประเทศ/วิระพงษ์ ศรีจันทร์	พนักงานเทศบาล จำนวน 105 คน พนักงานครู เทศบาลจำนวน 87 คน รวมทั้งสิ้น 192 คน / พนักงานเทศบาล จำนวน 70 คน พนักงานครู เทศบาลจำนวน 58 คน รวมทั้งสิ้น 128 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3. ค่าสถิติที	1. การมีมนุษยสัมพันธ์ 1.1 ความสุภาพ 1.2 การสนับสนุนให้ ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้า 1.3 การให้เกียรติและยกย่อง 2. คุณธรรม 2.1 ความซื่อสัตย์ สุจริต 2.2 ความยุติธรรม 2.3 ความจริงใจในการ ทำงาน 3. บุคลิกภาพ 3.1 การควบคุมอารมณ์ได้ ตามสถานการณ์ 3.2 การตรงต่อเวลา 3.3 ความกระตือรือร้นใน การทำงาน 4. ความเป็นผู้นำ 4.1 ความเป็นประชาธิปไตย 4.2 การแก้ปัญหาด้วยเหตุผล 4.3 ความเป็นผู้นำใน สถานการณ์ต่าง ๆ 5. ความรู้ความสามารถ 5.1 การใช้เหตุผลในการ แก้ปัญหา 5.2 การสร้างบรรยากาศที่ดี 5.3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
11.	คุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร : ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้าน/นรภัทร เพชรภรณ์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลละแมจำนวน 70 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวงจำนวน 33 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควัวจำนวน 30 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนแดงจำนวน 36 คน รวมทั้งสิ้น 169 คน / สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลละแมจำนวน 50 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวงจำนวน 22 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควัวจำนวน 19 คน สมาชิก	1. ค่าความถี่ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA) 5. การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe'	1. ลักษณะทางสังคม 1.1 การมีมนุษยสัมพันธ์ 1.2 การมีชื่อเสียงในสังคม 1.3 การวางตนอย่างเหมาะสม 2. บุคลิกภาพ 2.1 การมีน้ำใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 2.2 กล้าคิด กล้าพูด 2.3 ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เสียสละ 3. สถิติปัญญา ความรู้ความสามารถ 3.1 ความเฉลียวฉลาด 3.2 ความสามารถในการตัดสินใจ 3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา 4. ลักษณะเกี่ยวกับงาน 4.1 การแยกปัญหาส่วนตัวออกจากงาน 4.2 ความพยายาม 4.3 การขจัดข้อขัดแย้ง 5. ภูมิหลังทางสังคม 5.1 การยอมรับต่อตนเองและสังคม 5.2 ความประพฤติและประวัติเดิม 5.3 ความรู้ความสามารถ

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
11.	คุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร : ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้าน/นรภัทร เพชรภรณ์ (ต่อ)	องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแดงจำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 118 คน		6. ภาพภาพ 6.1 การพูดจาไพเราะ 6.2 นำเสียงนำฟัง ชัดเจน 6.3 การดูแล แต่งกาย ความคล่องแคล่วเหมาะสมกับวัย
12.	คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงปรารถนาของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี/อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์ขจร	ประชาชนในตำบลหมอนนางทั้งหมด 10,318 คน/ 400 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ค่าสถิติที่ 4. การทดสอบสถิติทางเดียว (One-way ANOVA)	1. คุณธรรม จริยธรรม 1.1 ความซื่อสัตย์ 1.2 ความยุติธรรม 1.3 ความรับผิดชอบ 2. ความรู้ความสามารถ 2.1 การแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว 2.2 การเจรจาต่อรอง 2.3 การทันต่อเหตุการณ์ 3. บุคลิกภาพ 3.1 กล้าตัดสินใจ 3.2 ความสุขุม 3.3 ความกระตือรือร้น 4. การมีมนุษยสัมพันธ์ 4.1 วาจาสุภาพ 4.2 การทักทายคนทุกระดับ 4.3 การออกเยี่ยมประชาชนอย่างสม่ำเสมอ 5. ความเป็นผู้นำ

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
12.	คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงปรารถนาของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี/อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์จักร (ต่อ)			5.1 การเป็นปากเสียงให้แก่ประชาชน 5.2 การติดตามงาน 5.3 การโน้มน้าว ชักจูงใจ
13.	คุณลักษณะภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอค้อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ / ภัทรา สุภา	พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอค้อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 161 คน/161 คน	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3. ค่าสถิติที่ 4. ค่า สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน	1. บุคลิกภาพ 1.1 ความทะเยอทะยานมุ่งสู่ความสำเร็จ 1.2 ความมั่นใจในตนเอง 1.3 ความเปิดเผยตรงไปตรงมา 2. การมีสังคมและปฏิสัมพันธ์ 2.1 ความสามารถรับรู้ไวต่อสภาพแวดล้อม 2.2 ความกระตือรือร้น

ตาราง 2.4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	สถิติวิเคราะห์	ผลการวิจัย
13.	คุณลักษณะภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ / ภัทรา สุภา (ต่อ)			3. การงาน 3.1 ความมุ่งมั่นและพยายามอย่างต่อเนื่อง 3.2 การทนต่อสภาวะความเครียด 3.3 ความรับผิดชอบ 4. การบริหาร 4.1 การตัดสินใจ 4.2 ความสามารถในการพึ่งพาอาศัย 4.3 การมีอำนาจเหนือแรงจูงใจด้านอำนาจ 5. ความเป็นผู้นำ 5.1 การเป็นปากเสียงให้แก่ประชาชน 5.2 การติดตามงาน 5.3 การโน้มน้าว ชักจูงใจ

ดังจะเห็นได้ว่างานวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวมานั้น มีที่มาที่หลากหลายทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความคาดหวังในคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองในมุมมองที่กว้างขึ้น แต่งานวิจัยดังกล่าวยังมีจุดอ่อนคือการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติที่ทำให้ไม่ทราบถึงตัวแปรสังเกตได้และสาระสำคัญในการวัดของแต่ละองค์ประกอบในคุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง และการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยบางส่วนมีจำนวนไม่เหมาะสมและขาดขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน

2 งานวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการวิจัยที่นักวิจัยจะต้องลงไปศึกษาสังเกต และกลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผลไม่ได้มุ่งเก็บเป็นตัวเลขมาทำการวิเคราะห์ มีงานวิจัยเชิงคุณภาพหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังในคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองหรือปัจจัยในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง (เศรษฐวัฒน์ ตันทสีลา. 2540 : 71-93; ธรรมบุญ แจ่มใส. 2541 : 127-133; เชิงซัช สุภาศรี. 2543 : 45-76; พรรณี กัมมสุทธิ. 2544 : 160-167; ศุภวรรณวรรณสุนทร. 2547 : 48-67; ประเสริฐ บุญเรือง. 2547 : 42-50; วิชัย เกียรติสามภักดิ์. 2547 : 68-94; อวามีแดนไผ่. 2547 : 104-122; พิธิษฐ ศิริสุวรรณ. 2547 : 29; ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์. 2547 : 16-49; พิพัฒน์ หงส์ลาดมรก. 2547 : 10-17; กฤตย์ ธารสุนทร. 2548 : 12-13; ประสาน ประดิษฐ์เรือง. 2549 : 1-2; สุธรรม นันทมงคลชัย. 2549 : 19-20; กิตติพงษ์ จันทระ. 2549 : 3-18; เชาวลิต โฆษิตสรรงค์. 2549 : 19-39; สรรพชญ มหาสารินันท์. 2549 : 15-18; อำนวย ต้านศัตรู. 2550 : 29; อภิชาติ ธนัญชยะ. 2550 : 26-29) โดยส่วนใหญ่จะมองในประเด็นหลักดังนี้คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต การกล้าพูดและตัดสินใจ ความรู้ และประสบการณ์ การมีวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด การมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้ฐานอำนาจเดิมหรือระบบอุปถัมภ์ และการประสานผลประโยชน์ รายละเอียดแสดงดังตาราง 2.5

ตาราง 2.5 สรุปงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
1.	การวิเคราะห์ความเป็นผู้นำทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง / เศรษฐวัฒน์ ตันตสิลา	-	วิจัยเอกสาร	ความกระตือรือร้น ไม่ยึดติดกับตำแหน่ง มีความรับผิดชอบและต้องการที่จะปฏิบัติงานให้ลุล่วงเป็นผู้นำที่มีบารมีเป็นที่ยอมรับและศรัทธา
2.	บทบาทผู้นำทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม : กรณีศึกษาการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ. 2491-2500/ธรรมนูญ แจ่มใส	-	วิจัยเอกสาร	ความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการใช้คน การมีจิตใจกว้างขวาง ความเด็ดขาด อดทน ความซื่อสัตย์สุจริต การไม่ถือตัว ความโอ้อ้อมอารี การพูดจาไพเราะ ความมีสง่าในรูปร่างหน้าตาและท่าทาง บารมีที่ได้สั่งสมมาจากการดำรงตำแหน่งผู้นำทางทหาร
3.	วิเคราะห์บทบาทการเป็นผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร/เชิงชัช สุภาศรี	บุคคลใกล้ชิด พ.ต.ท.ค.ทักษิณ ชินวัตร และบุคคลสนใจทั่วไป จำนวน 10 คน	1. ศึกษาเอกสาร 2. สัมภาษณ์	ความอ่อนน้อมถ่อมตน สุขุม วิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิดกล้าทำกล้าตัดสินใจ ความเชื่อมั่นในตนเองสูง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถทั้งทางวิชาการและทางธุรกิจ
4.	บทบาทความเป็นผู้นำของพระรามในรามเกียรติ์/พรรณี กัมมสุทธิ	พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์	วิจัยเอกสาร	รูปร่าง เชาว์นั้ญญา เชาว์อารมณ์ดี ความเมตตากรุณา ความสามารถในการใช้ภาษา ความซื่อสัตย์

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
5.	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครในทัศนะ ของประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง / ศุภวรรณ วรรณสุนทร	ประชาชนที่มี สิทธิเลือกตั้งใน เขตกรุงเทพฯ จำนวน 5,680,380 คน / 12 คน	สัมภาษณ์ เชิงลึก	1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ควร จบระดับปริญญาตรี ความ ซื่อสัตย์ ได้รับความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงาน 2. ด้านความรู้ความสามารถ ควร มีความชำนาญเฉพาะด้าน ความสามารถในการประสาน เครือข่าย ผลงานเป็นที่ยอมรับ ของประชาชน 3. ด้านความเป็นผู้นำ ควรมี บุคลิกภาพที่ดี ความสามารถในการ บริหารจัดการเพื่อปกป้อง ผลประโยชน์ของประชาชน กล้าคิดกล้าแสดงออก 4. ด้านการบริหาร ควรเป็นนัก จัดการที่ดี รู้สภาพปัญหา เข้ากับ ข้าราชการได้ 5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควร ยึดหลักทศพิธราชธรรม ศีลธรรม หิริ โอตตปปะ 6. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ควรมี มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อข้าราชการ ประจำ ข้าราชการการเมือง สื่อมวลชน

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
6.	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในเขตพื้นที่บางบอน / วิจัย เกียรติสวามีภักดิ์	1. ประชาชนที่ยังไม่เคยใช้สิทธิ และมีอายุครบ 18 ปี จำนวน 5 คน 2. ประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้ง อาศัยอยู่และมีสิทธิในเขตพื้นที่ฯ จำนวน 5 คน 3. ประชาชนทั่วไป อาศัยอยู่ และมีสิทธิในเขตพื้นที่ฯ จำนวน 5 คน	1. วิจัยเอกสาร 2. สัมภาษณ์เชิงลึก	ความประพฤติดี วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คิดเป็นทำเป็น แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว เด็ดเดี่ยว ใจกว้าง มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ กล้าคิดกล้าทำ ฉลาด และทัศนคติดี การศึกษาต้องสูงกว่าปริญญาตรี ฐานะความมั่นคงทางการเงินปานกลางถึงมั่นคงมาก
7.	เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของผู้นำชุมชน ชาวแพ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก / อวบ มีแดนไผ่	-	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตอย่างมีส่วนร่วม	การแสดงคนเป็นผู้ใหญ่ ผู้ให้ที่มีความใจดี ใจกว้าง ใจเย็น มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ มีความเป็นกลาง มีใจเป็นนักเลงและชอบช่วยเหลือบุคคลอื่น ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์
8.	ผู้นำการเมือง กรณีศึกษา พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ / พิสิษฐ์ ศิริสุวรรณ	-	วิจัยเอกสาร	บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ การมีความรู้ ความสามารถและทักษะหลายอย่าง การเข้าสังคมและมีผู้คนนับถือมาก ความเป็นประชาธิปไตย การกล้าตัดสินใจ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความประนีประนอม และรักความสามัคคี

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
9.	ผู้นำในอุดมคติ : กรณีศึกษาแนวคิดทาง การเมืองของนายชวน หลีกภัย / ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์	-	วิจัยเอกสาร	ความสามารถด้านการใช้ วาทศิลป์ การสรรหาคำพูด วาทะในการตอบโต้อย่างเฉียบ แหลม ความเด็ดขาด ความ โอบอ้อมอารี ใช้ชีวิตเรียบง่าย และมีความเป็นกันเอง ความสามารถประสาน ผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มพรรค การเมือง
10.	ผู้นำการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย “พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ / พิพัฒน์ หงส์ถาวรภัก	-	วิจัยเอกสาร	ความรู้ความเข้าใจในหลัก ประชาธิปไตย หลักความมั่นคง ของชาติ ทักษะในการควบคุม อารมณ์และความรู้สึก ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละและมีความ จงรักภักดี อ่อนน้อมต่อมตน จริงใจ นุ่มนวล กตัญญูรู้คุณ ประหยัดเรียบง่าย
11.	ผู้นำทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย : พลตรีจำลอง ศรีเมือง / กฤตย์ ธารสุนทร	-	วิจัยเอกสาร	ความขยัน ความตั้งใจในการ ทำงาน ความรับผิดชอบอย่าง ซื่อสัตย์ สุจริตและขยันหมั่นเพียร คนใจซื่อมือสะอาด รักษาสิ่งจะ ความชอบธรรมและความยุติธรรม มองผลประโยชน์ของประชาชน เหนือสิ่งอื่นใด ความศรัทธาและ สามารถทำให้ให้เป็นจริงได้ ความ อดทนเป็นเลิศท่ามกลางความ ขัดแย้งทางการเมือง อาศัยความ จริงและกฎหมายเป็นการแก้ไข ปัญหา

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
12.	ผู้นำทางการเมืองที่เป็นนัก ประชาธิปไตย : นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์/ ประธาน ปรวัติรุ่งเรือง	-	วิจัยเอกสาร	ร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง ความสามารถในการที่ จะปรับปรุงตนเองหรือ เปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับ สภาพปัญหาที่กำลังเผชิญ อยู่ได้ ความสามารถในการ ศึกษาหรือเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ อย่างรวดเร็ว ความสามารถในการ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม ความสามารถในการ แก้ปัญหา ความสามารถในการ บริหารอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
13.	ผู้นำทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษา ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์/ สุธรรม นันทมงคลชัย	-	วิจัยเอกสาร	ความสุจริตรอบคอบ ความเฉลียว ฉลาด พื้นฐานทางครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูที่ดี มีความ เชื่อมั่นในตนเองสูง ความ ซื่อสัตย์สุจริต มองเห็น ผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก และการบริหารงานแบบ ประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วน ร่วมของคนในองค์กร

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่ม ตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
14.	ผู้นำที่เป็น ประชาธิปไตย : ร.ต.อ. ดร.เฉลิม อยู่บำรุง / กิตติพงษ์ จันทระ	-	วิจัยเอกสาร	คนพูดจริงทำจริง กล้าพูด กล้าวิจารณ์ กล้าแสดงออก กล้าตรวจสอบ ความสามารถในการแสวงหาข้อมูล วาทศิลป์ในการพูดโน้มน้าวผู้ฟัง และ เป็นบุคคลที่รักครอบครัวและเพื่อนฝูง มาก
15.	ผู้นำการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ศึกษา กรณี : ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช / เชาวลิต ไข่มิตตสรรค์	-	วิจัยเอกสาร	มีภาวะความเป็นผู้นำทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นผู้นำที่ สามารถประสานผลประโยชน์ทุกฝ่าย ตามความเหมาะสม และความเป็น ผู้นำที่มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล
16.	ผู้นำทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย : นายสมัคร สุนทรเวช / สรรพัชญ มหาสารี นันท์	-	วิจัยเอกสาร	ความมีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นใน อุดมการณ์ ความซื่อสัตย์สุจริต การมี วิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ ฉลาด หลักแหลม ความสามารถในระดับ สากล การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และ การรู้จักใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้ เรียนรู้
17.	ผู้นำทางการเมือง : นายสุขวิช รังสิตพล / อำนวยการ ด้านศัตรู	-	วิจัยเอกสาร	วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเด็ดขาด มุ่งมั่น มีวาทศิลป์ในการโน้มน้าวให้ บุคคลอื่นเชื่อและศรัทธา ความฉลาด หลักแหลมสามารถ พลิกวิกฤตให้ เป็นโอกาส การปรับใช้ประสบการณ์ จากภาคเอกชนมาใช้กับภาครัฐได้ อย่างกลมกลืน มองมุมการแก้ไข ปัญหาที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ตาราง 2.5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง/ผู้วิจัย	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิจัย	ผลการวิจัย
18.	ผู้นำทางการเมือง กรณีศึกษา : ประเทือง กิริติบุตร / อภิชาติ ธัญชยะ	-	วิจัยเอกสาร	ผู้มีอนามย์ดี จิตใจเบิกบาน ผู้ใฝ่รู้ มีปัญหา วิสัยทัศน์กว้างไกล ความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม จริยธรรม บริหารงานด้วยหลัก ธรรมาภิบาล ความกล้าหาญ และรับผิดชอบ การมี มนุษยสัมพันธ์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยเชิงคุณภาพที่กล่าวมานั้น ได้ทำการศึกษาผู้นำทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จและมีการยอมรับทำให้ผู้วิจัยมีข้อมูลประกอบการวิจัยที่หลากหลาย แต่งานวิจัยดังกล่าวยังมีจุดอ่อนคือ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเอกสาร ทำให้ไม่ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึก ประกอบกับเป็นการวิเคราะห์เพียงคร่าว ๆ ทำให้ไม่สามารถทราบถึงตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองได้

เพื่อให้งานวิจัยได้มุมมองที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองจากงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ดังตาราง 2.6

ตาราง 2.6 (ต่อ)

คุณลักษณะผู้นำทาง การเมือง	รายชื่อผู้วิจัย												
	วิชัย เกิดดิเสียมักัด	อวบ มีแดนไผ่	พิณัฐ ศิริสุวรรณ	ณรงค์ โพธิ์พถกษานันท์	พิพัฒน์ หงส์ถาวรภัก	กฤษฎ์ ธารสมุทร	ประสาน ประวัตรุ่งเรือง	สุธรรม มันทกมลชัย	กิตติพงษ์ จันทระ	เรวัตติค โมยมัตสรักษ์	สรรพัชญ มหาศาวิรินทร์	อำนาจ คำนัสศิริ	อภิชาติ ธัญญะชะ
ความซื่อสัตย์สุจริต	/	/	/		/	/					/		/
ความยุติธรรม						/							
การเคารพกฎหมาย													
ความกล้าหาญ ก้าวคิดสินใจ	/		/	/				/				/	/
ความน่าเชื่อถือ ศรัทธา								/					
การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น													
การประกอบอาชีพสุจริต													
ความเปิดเผย จริงใจ					/	/							
การรู้จักใช้อำนาจหน้าที่													
การแก้ปัญหา	/						/					/	
ความเฉียบพลาด	/						/	/		/	/	/	/
ความรู้ ประสบการณ์			/							/	/		
การมีวิสัยทัศน์	/								/	/	/	/	/
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						/	/		/				
การวางแผน													
การขจัดความขัดแย้ง			/			/							
การมอบหมายและติดตามงาน													
ความอดทน			/			/						/	
ความเสมอต้นเสมอปลาย													
การประสานงาน/พลประโยชน์			/	/					/				
ความมั่นใจในตนเอง													
การมีบารมี			/					/					
การมีฐานะดี	/												
การอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน													
การมีเหตุผล													
การสร้างขวัญกำลังใจ													
การเข้าใจระบบบริหาร													
การควบคุมอารมณ์ การปรับตัว	/				/	/							

ตาราง 2.6 (ต่อ)

คุณลักษณะผู้นำทาง การเมือง	รายชื่อผู้วิจัย												
	วิชัย เกียรติตามักัด	อวณ มีแคนไผ่	พิศิษฐ์ ศิริสุวรรณ	ฉรงค์ โพธิ์พฤษภา	พิพัฒน์ หงษ์ถาวรภัก	กฤตย์ ธารสุนทร	ประสาธน์ ประวัติก	ศุภรรม นันทมงคล	กิตติพงษ์ อินทะระ	เชาวลิต โยธิตสรศักดิ์	ศรวิทย์ มหเสา	อำนวยการ ดำเนินการ	อภิชาติ ธานีญะยะ
การปฏิบัติต่อผู้ได้ข้อ่าง เท่าเทียม													
การให้เกียรติ													
การรู้ขอบเขตงาน													
การสร้างทีมงาน							/						
การสื่อสารกับประชาชน													
มีมนุษยสัมพันธ์ โน้มน้าว			/					/		/	/	/	
ความรับผิดชอบ						/							/
การมีอุดมการณ์										/			
การพัฒนาความรู้ข้อ่าง ต่อเนื่อง										/			
ความรู้เรื่องการปกครอง			/		/			/					
ความกระตือรือร้น พยายาม						/							
ความสุขุม		/						/					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น													
เป็นที่พึ่งของประชาชนได้		/				/							
การไม่เลือกพรรคพวก													
ร่วมงานชุมชน													
อนุรักษ์ธรรมชาติ													
บุคลิกภาพที่ดี													
ความสุภาพ อ่อนน้อม						/							
การตรงต่อเวลา													
คล่องแคล่ว ว่องไว													
ใจกว้าง	/	/	/										
ผลงานเป็นที่ยอมรับ													
ความเป็นผู้นำ													
กตัญญู					/								
ประหยัดเรียบง่าย					/								
ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง							/						/
มองผลประโยชน์ส่วนรวม								/					

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะเห็นได้ว่า ยังมีจุดอ่อนในการศึกษาหลายประการ ประกอบกับยังไม่มีการจัดกลุ่มองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง และกำหนดตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชน โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) หมายถึงเทคนิควิธีทางสถิติที่จะจับกลุ่มหรือรวมกลุ่ม หรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ตัวแปรภายในองค์ประกอบเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันสูง ส่วนตัวแปรที่ต่างองค์ประกอบจะสัมพันธ์กันน้อยหรือไม่มี สามารถใช้ได้ทั้งการพัฒนาทฤษฎีใหม่ หรือการทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีเดิม แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจะใช้ในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่มีความรู้ หรือมีความรู้้น้อยมากเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อศึกษาโครงสร้างของตัวแปร และลดจำนวนตัวแปรที่มีอยู่เดิมให้มีการรวมกันได้ ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจะใช้ในกรณีที่ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด หรือคาดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมากและควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือคาดว่าตัวแปรใดที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ควรจะอยู่ต่างองค์ประกอบกัน หรือกล่าวได้ว่า ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดไว้ว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นอย่างไรและจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาตรวจสอบหรือยืนยันความสัมพันธ์ว่าเป็นอย่างที่คาดไว้หรือไม่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันในการศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบว่าคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือใช้วัดได้ตรงตามองค์ประกอบของทฤษฎีที่คาดหวังไว้หรือไม่ ผู้วิจัยอาจกำหนดให้คำถามแต่ละข้อวัดได้มากกว่าหนึ่งองค์ประกอบ แล้วใช้สถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลตรวจสอบว่า โมเดลองค์ประกอบที่กำหนดไว้สอดคล้องกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้หรือไม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้เป็นไปตามองค์ประกอบของโมเดลที่กำหนดไว้หรือไม่

1. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ห้อยู่ประกอบเชิงซ้อน มีข้อตกลงเบื้องต้นใหญ่ ๆ 2 ประการดังต่อไปนี้

1.1. ข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติทั่ว ๆ ไป 3 ประการ (เสรี
ซัดแซม. 2547 : 23-24) ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลควรมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ (Normal Distributions) มีความเป็น
เอกพันธ์ของการกระจาย (Homoscedasticity) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่เป็นแบบเส้นตรง
(Linear Relationships) เนื่องจากการวิเคราะห์ห้อยู่ประกอบเชิงซ้อนเป็นการแก้สมการถดถอยหลาย ๆ
สมการ นั่นเอง

1.1.2 มีเทอมความคลาดเคลื่อน (Error Terms) ที่เรียกว่า เศษเหลือ โดยเทอมความ
คลาดเคลื่อนต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ ต้องไม่สัมพันธ์กับตัวแปรแฝงใด ๆ ในโมเดล ต้องเป็นอิสระ
จากเทอมความคลาดเคลื่อนตัวอื่น ๆ และต้องมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ แต่ปัจจุบันเรื่องข้อมูล
มีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติพหุนาม (Multivariate Normal) ฝ่าฝืนได้ กรณีที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด
ใหญ่และสามารถวิเคราะห์ห้อยู่กรณีเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้

1.1.3 กลุ่มตัวอย่างควรมีการแจกแจงแบบเชิงเส้นกำกับ (Asymptotic) กลุ่มตัวอย่างยังมี
ขนาดใหญ่ยิ่งเข้าใกล้ค่าอนันต์ กล่าวคือ ค่าสถิติไค-สแควร์มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง ทำให้ค่าสถิติ
ไค-สแควร์มีโอกาสให้ค่านัยสำคัญ ($p \leq .05$) ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย ชี้ว่าโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิง
ประจักษ์ไม่สอดคล้องกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (น้อยกว่า 100 หน่วยตัวอย่าง) มีความน่าจะเป็นที่
จะปฏิเสธโมเดลที่ถูกต้อง (True Model) มากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กมี
ความเสี่ยงในการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ II (Type II Error) เพิ่มขึ้น การฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้น
เหล่านี้ อาจทำให้โมเดลองค์ประกอบไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และอาจทำให้ดัชนีวัดความ
สอดคล้องให้ค่าไม่คืนก รวมทั้งผู้วิจัยอาจสรุปโครงสร้างองค์ประกอบไม่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง
แล้ว โครงสร้างองค์ประกอบนั้นถูกต้อง

1.2 ข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์ วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด
(Maximum Likelihood : ML) มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

1.2.1 ไม่มีข้อคำถามเดียว ๆ หรือข้อคำถามกลุ่มใด อธิบายข้อคำถามอื่นในกลุ่มข้อมูลได้
อย่างสมบูรณ์

1.2.2 คะแนนจากข้อคำถามต้องมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติพหุนาม
ข้อตกลงเบื้องต้นข้อแรกแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน
(มีความสัมพันธ์กันสูง) วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด ไม่มีความแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลง

เบื้องต้นเรื่องนี้ ดังนั้นจึงไม่ควรใช้ข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไปประมาณค่าพารามิเตอร์

ส่วนข้อตกลงเบื้องต้นข้อสองเป็นเรื่องที่ปฏิบัติยาก แต่วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุดมีความแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องนี้ เว้นแต่กรณีใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและโมเดลมีความซับซ้อน ดังนั้น จึงควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100-200 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป หรือ ในกรณีตรวจสอบเครื่องมือที่มีตั้งแต่ 3 องค์ประกอบขึ้นไป ควรใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 500 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันโดยใช้โมเดล (LISREL Model) เนื่องจากเป็นโมเดลสามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ของเทอมความคลาดเคลื่อนได้ทำให้การศึกษาโมเดลตรงกับสภาพความเป็นจริง

โมเดลลิสเรล จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ หนึ่งโมเดลการวัด (Measurement Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variable) กับตัวแปรที่สังเกต (Observed Variable) มี 2 ชนิดคือโมเดลวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายนอกและโมเดลวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายใน หรือส่วนของการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน และสองโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง (สุภมาส อังสุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2551 : 7) ซึ่งมีข้อดีหลายประการ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 25) คือ

1. สามารถวิเคราะห์อิทธิพลย้อนกลับได้ จึงสามารถระบุความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเส้น (Linear) และแบบบวก (Additive) ได้ทั้งทางเดียวและสองทาง (Recursive and Non-Recursive Model)
 2. มีความสามารถในการประมาณค่าพารามิเตอร์เทอมความคลาดเคลื่อน (Error of Measurement) ได้ดีกว่า เนื่องจากมีข้อตกลงเบื้องต้นที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงว่าการวัดตัวแปรแฝงในการวิจัยนั้นจะมีความคลาดเคลื่อนอยู่เสมอ
 3. สามารถวิเคราะห์โมเดลที่มีตัวแปรแฝงได้และตัวแปรมีการวัดตั้งแต่ระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ขึ้นไป
 4. สามารถคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องออกมาได้พร้อมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ปัจจุบันมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ใช้วิเคราะห์หลายโปรแกรม เช่น LISREL, EQS, AMOS เป็นต้น ซึ่งในจำนวนนี้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบ ดังนั้นในการวิเคราะห์หาค่าลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรมลิสเรลในการวิเคราะห์

2. คำศัพท์ที่ใช้ในโมเดลลิสมัล

เนื่องจากโปรแกรมลิสมัลใช้สัญลักษณ์ภาษากรีกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเข้าใจคำศัพท์ที่ใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในรูปแบบทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งเสรี ชัดเข้ม (2547 : 17 - 21) ได้อธิบายคำศัพท์ที่ใช้ใน โปรแกรมลิสมัลในบริบทของการวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นต้นดังนี้

2.1. ตัวแปรแฝง (Latent Variables) วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นต้นนิยมเรียกองค์ประกอบ (Factors) เป็นตัวแปรวัดค่าโดยตรงไม่ได้ (Unmeasured Variables) ว่าตัวแปรแฝง เพราะว่าผู้วิจัยไม่สามารถวัดหรือสังเกตค่าได้โดยตรง ในความเป็นจริงแล้ว ตัวแปรแฝงก็คือปริมาณของภาวะสันนิษฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าเป็นสาเหตุของข้อคำถามหรือกลุ่มข้อคำถามที่มีค่าแน่นอน (Certain Variable) โดยจะเขียนตัวแปรแฝงแทนด้วยตัวอักษรกรีกพิมพ์เล็ก ξ (ξ) ในรูปวงกลมหรือวงรี ดังภาพประกอบ 2.8 และตัวอักษรกรีกที่ใช้ใน โปรแกรมลิสมัลแสดงดังตาราง 2.7

ตาราง 2.7 ตัวอักษรกรีกที่ใช้ใน โปรแกรมลิสมัล

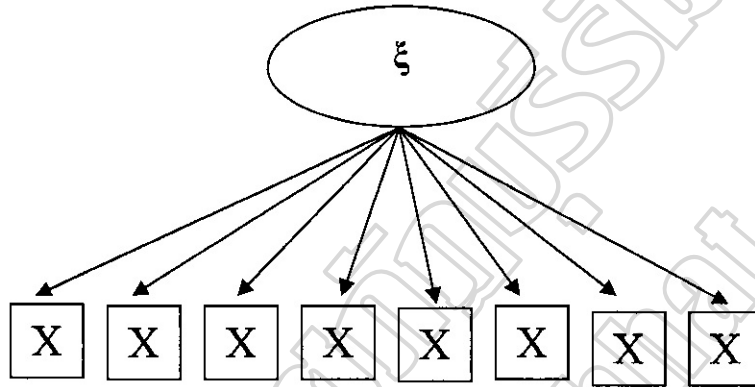
ตัวแปร/พารามิเตอร์	ตัวอักษรกรีก	คำอ่าน
ตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบ	ξ	Ksi (ขาย)
เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อนในการวัด	δ	Delta (เดลต้า)
สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ	ϕ	Phi (ฟี)
น้ำหนักองค์ประกอบ	λ	Lambda (แลมบ์ดา)

ที่มา เสรี ชัดเข้ม (2547 : 18)

2.2. ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) การวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นต้นจะใช้คำว่าตัวแปรสังเกตได้ เมื่อกล่าวถึงข้อคำถามในเครื่องมือที่ผู้วิจัยไม่สามารถวัดหรือสังเกตอิทธิพลของตัวแปรแฝง (องค์ประกอบ) ได้โดยตรง ต้องวัดหรือสังเกตอิทธิพลของตัวแปรแฝงจากพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล

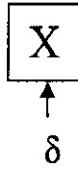
การกำหนดตัวแปรสังเกตได้ในแผนภาพคือ เขียนแทนด้วยตัวอักษรโรมันพิมพ์ใหญ่ (X) ลงในรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ดังในภาพประกอบ 2.8 เมื่อผู้วิจัยกล่าวถึงตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัว

ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 8 ตัวเป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝง (ξ) แสดงว่า ในทางทฤษฎีตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้ มีน้ำหนักบงกค้ประกอบ (ξ) เมื่อพิจารณาจากภาพประกอบ 2.8 จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้แทนด้วยรูปหัวลูกศรชี้ตรงไปยังตัวแปรสังเกตได้ แสดงว่าตัวแปรแฝง เป็นสาเหตุของตัวแปรสังเกตได้



ภาพประกอบ 2.8 ตัวแปรแฝง 1 ตัว กับตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัว
ที่มา เสรี ชัดแจ้ง (2547 : 18)

2.3 เศษเหลือ (Residuals) ทฤษฎีการสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory) กล่าวถึงคะแนน สังเกตได้ (Observed Score) ซึ่งเป็นคะแนนที่ได้จากข้อสอบหรือข้อคำถามที่ใช้แทนคะแนนจริง (True Score) หรือปริมาณของตัวแปรแฝงรวมกับความคลาดเคลื่อนในการวัด ในการวิเคราะห์สมการถดถอย คะแนนเศษเหลือ (Residual Score) ก็คือ ความคลาดเคลื่อนในการวัดซึ่งใช้แทนสิ่งที่ทำให้ผลการวัดไม่ ถูกต้องวิธี การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันจะใช้คำว่าเศษเหลือเมื่อกกล่าวถึงคะแนนเศษเหลือหรือความ คลาดเคลื่อนในการวัดในแผนผัง เขียนแทนเศษเหลือด้วยตัวอักษรกรีกพิมพ์เล็ก δ (Delta) ตามหลักการ วิเคราะห์องค์ประกอบเศษเหลือ หมายถึง องค์ประกอบเฉพาะ (Unique Factors) เพราะในกระบวนการ วัดผู้วิจัยทำให้เศษเหลือเป็นค่าเดียวและไม่สัมพันธ์กับตัวแปรแฝง ในภาพประกอบ 2.9 แสดงเศษเหลือ ของตัวแปร สังเกตได้ จะสังเกตว่า มีรูปหัวลูกศรจากเศษเหลือชี้ตรงไปยังตัวแปรสังเกตได้ (X_i) แสดงว่า เศษเหลือมีอิทธิพลต่อตัวแปรสังเกตได้

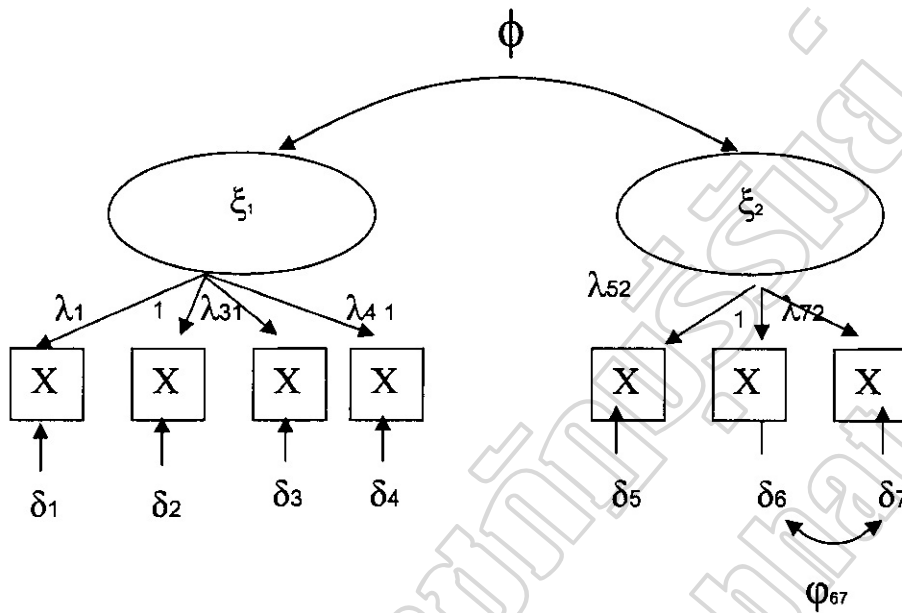


ภาพประกอบ 2.9 ตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัว กับเศษเหลือ 1 ตัว
 ทิมา เสรี ชัดแจ้ง (2547 : 18)

การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันนี้สามารถประมาณค่าเศษเหลือได้ ซึ่งผู้วิจัยตีความหมายเป็นการชี้บ่งความเที่ยง (Reliability) ของตัวแปรสังเกตได้หรือข้อคำถาม

2.4 พารามิเตอร์ (Parameters) การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันสามารถประมาณค่าความสัมพันธ์ระหว่างพารามิเตอร์หรือตัวแปรต่างๆ ในโมเดลและค่าเศษเหลือได้ทุกค่า ผู้วิจัยอาจคาดการณ์ว่า ตามทฤษฎีแล้วตัวแปรแฝง (องค์ประกอบ) สัมพันธ์กัน หรือความคลาดเคลื่อนในการวัด สัมพันธ์กันได้ นอกจากนี้ยังอาจตั้งสมมติฐานว่าตัวแปรสังเกตได้ตัวใดเป็นตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบใดก็ได้

ความสัมพันธ์เหล่านี้จะเชื่อมโยงกันเป็นโครงสร้างเชิงเส้นตรง (เส้นทาง) ในโมเดลองค์ประกอบ โปรแกรมลิสเรลใช้ตัวอักษรกรีกจำแนกประเภทของพารามิเตอร์ตามเส้นทางในโมเดลเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง(องค์ประกอบ) 2 ตัว แทนด้วยพารามิเตอร์ที่เรียกว่า ϕ (Phi) (เขียนแทนด้วยเส้นโค้งรูปลูกศร 2 หัว) ความสัมพันธ์ระหว่างเศษเหลือ (ความคลาดเคลื่อนในการวัด) แทนด้วยพารามิเตอร์ที่เรียกว่า ϑ (Theta) (เขียนแทนด้วยเส้นโค้งรูปลูกศร 2 หัว) และน้ำหนักองค์ประกอบ แทนด้วยตัวอักษรกรีกพิมพ์เล็ก λ (Lambda) ในภาพประกอบ 2.10 แสดงโมเดล 2 องค์ประกอบ (ξ_1 และ ξ_2) กับตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว (X_1 ถึง X_7) และเศษเหลือ 7 ตัว (δ_1 ถึง δ_7) ตัวแปรแฝง 2 ตัว สัมพันธ์กัน (ϕ_{12}) และเศษเหลือตัวที่ 6 กับตัวที่ 7 สัมพันธ์กัน (ϑ_{67})



ภาพประกอบ 2.10 โมเดล 2 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน
ที่มา เสรี ชัดแจ้ง (2547 : 19)

พารามิเตอร์จำแนกเป็น 2 สถานะ (Mode) ได้แก่ กำหนด (Fixed) กับ อิสระ (Free) พารามิเตอร์กำหนดไม่ต้องประมาณค่า ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นค่าเฉพาะค่าใดค่าหนึ่ง อาจกำหนดให้พารามิเตอร์มีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน เช่น ผู้วิจัยกำหนดให้พารามิเตอร์ λ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ) เท่ากับ 0 ในกรณีที่พารามิเตอร์ตัวนั้นแทนความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบและคำถามข้อนั้นไม่มีค่าน้ำหนักบนองค์ประกอบ

ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจะกำหนดให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงตัวหนึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00 จึงทำให้ตัวแปรสังเกตได้ (ตัวบ่งชี้) ตัวนั้นมีฐานะเป็นตัวแปรอ้างอิง (Reference Variable) เพราะว่าตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝงมีมาตรเดียวกัน (Same Scale) ดังนั้น ถ้าข้อคำถามของตัวแปรอ้างอิงมีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน ตัวแปรแฝงจะมีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนนด้วย

โปรแกรมลิสเรลประมาณค่าพารามิเตอร์อิสระในโมเดลองค์ประกอบทุกตัว โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติค่าพารามิเตอร์เหล่านั้น

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันด้วยโปรแกรมลิสเรล

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันด้วยโปรแกรมลิสเรลสามารถสรุปเป็นขั้นตอน (สุภมาศ อังศุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญโญภาณวัฒน์. 2551 : 7) ได้ดังนี้

3.1 ทบทวนทฤษฎีความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้

3.2 กำหนดโมเดลเชิงทฤษฎี (Model Conceptualization)

3.3 วาดภาพโครงสร้างองค์ประกอบ (Factor Diagram Construction)

3.4 กำหนดโมเดลเฉพาะ (Model Specification) เป็นการกำหนดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างส่วนประกอบต่างๆ ในโมเดลองค์ประกอบ ซึ่งมุลเลอร์ (Mueller) ได้เสนอว่าควรสร้างโมเดลทางเลือกไว้หลาย ๆ โมเดลก่อนลงมือวิเคราะห์ข้อมูลดีกว่าวิเคราะห์จากโมเดลเดียว (เสรี ชัดเข้ม. 2547 : 24)

3.5 ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model Identification) เป็นการระบุว่าโมเดลองค์ประกอบนั้นสามารถนั้นประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่ ซึ่งหลักการในการกำหนดความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลนั้น เสรี ชัดเข้ม (2547 : 26-27) ได้อธิบายว่าผู้วิจัยควรมีตัวแปรสังเกตได้อย่างน้อย 3 ตัวแปรต่อตัวแปรแฝง 1 ตัวที่เรียกว่า “กฎสามตัวบ่งชี้” (Three Indicators Rule) แล้วกำหนดให้ตัวบ่งชี้ 1 ตัวเป็นตัวแปรอ้างอิงหรือการทำให้ตัวแปรแฝงเป็นค่ามาตรฐาน โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรอ้างอิงเท่ากับ 1.00 การใช้ตัวบ่งชี้หลายตัววัดตัวแปรแฝงหนึ่งตัว สามารถวัดลักษณะของตัวแปรแฝงได้หลายแง่มุม โมเดลที่มีข้อคำถามหลายข้อต่อตัวแปรแฝงหนึ่งตัว ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลถูกต้องมากขึ้น ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 45) สรุปว่าเงื่อนไขที่ทำให้ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวพอดีนั้นต้องพิจารณาเงื่อนไข 3 ประการคือ เงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) เงื่อนไขพอเพียง (Sufficient Condition) และเงื่อนไขจำเป็นและพอเพียง (Necessary and Sufficient Condition)

3.6 ประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameter Estimate) คือการหาค่าพารามิเตอร์ที่ทำให้เมทริกซ์ S และ Sigma มีค่าใกล้เคียงกันมากที่สุด ถ้าเมทริกซ์ทั้งสองมีค่าใกล้เคียงกันแสดงว่าเป็นโมเดลที่เป็นสมมุติฐานมีความกลมกลืนกับโมเดลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ความกลมกลืนมีทั้งสิ้น 7 วิธี (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 47-48) คือ

3.6.1 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดไม่ถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Least Squares : ULS)

3.6.2 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักทั่วไป (Generalized Least Squares : GLS)

3.6.3 วิธีโลกลีคลี่สูงสุด (Maximum Likelihood : ML)

3.6.4 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักทั่วไป (Generally Weighted Least Squares : WLS)

3.6.5 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักแนวทแยง (Diagonally Weighted Least Squares : DWLS)

3.6.7 วิธีตัวแปรที่ใช้เป็นเครื่องมือ (Instrumental Variable : IV)

3.6.8 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองชั้น (Two-Stage Least Square : TSLS)

3.7 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Assessment of Model Fit) เป็นการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่สมมติฐานการวิจัย หรือการประเมินผลความถูกต้องของโมเดล หรือการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดล ซึ่งสถิติที่จะช่วยในการตรวจสอบนั้นมี 6 วิธี (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 53-60) คือ

3.7.1 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard Errors and Correlation of Estimates)

3.7.2 สหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlations and Coefficients and Determination)

3.7.3 ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Measures)

3.7.4 เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อน (Residuals)

3.7.5 ค่ารากกำลังสองของค่าแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA)

3.7.6 ดัชนีแปรโมเดล (Model Modification Indices)

3.8 ปรับโมเดล (Model Modification) ในกรณีที่ค่าสถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลชี้ว่าโมเดลองค์ประกอบไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าการกำหนดความสัมพันธ์ (เส้นทาง) ต่าง ๆ ในโมเดลไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยสามารถปรับพารามิเตอร์ในโมเดลสมมติฐานแล้วทดสอบผลการปรับโมเดลได้ ดัชนีแปรโมเดลจะเสนอแนะว่า ควรเพิ่มหรือตัดพารามิเตอร์ตัวใดออกจากโมเดลเพื่อให้โมเดลสอดคล้องกับข้อมูล ส่วนการตัดสินใจปรับพารามิเตอร์ตัวใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ผู้วิจัยต้องปรับพารามิเตอร์อย่างมีความหมายในเชิงเนื้อหาและสามารถตีความหมายค่าพารามิเตอร์นั้น ๆ ได้ชัดเจน

นอกจากนี้ผู้วิจัยควรพิจารณาค่าเศษเหลือของตัวแปรสังเกตได้แต่ละค่าด้วย เศษเหลือที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานที่มีค่ามาก (เกินกว่า 2.00) เศษเหลือมีค่ามากอาจชี้ว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝง (เสรี ชัดแจ้ง. 2547 : 30-31)

3.9 ตรวจสอบความตรงของโมเดลกับข้อมูลข้ามกลุ่ม (Model Cross-Validation)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะร่วมที่สอดคล้องและ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและผู้นำพบว่า การเกิด และการได้มาซึ่งผู้นำมีหลายวิธีการ ซึ่งแต่ละวิธีก็ต่างมีข้อแตกต่างกันไปตามแต่บริบทของการศึกษาและ บริบทของสังคม อย่างไรก็ตามแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวต่างชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะผู้นำที่ดีนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นของผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ ความสามารถ การมีลักษณะพิเศษ การใช้ภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ การใช้บารมี อำนาจหรืออิทธิพล การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองกับประชาชนจะเห็นได้ว่า ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยในมาตรา 72 ให้มี หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึงการที่ประชาชนไปมอบอำนาจอธิปไตยหรือมอบหมายหน้าที่ให้แก่ ผู้แทนหรือผู้นำทางการเมืองที่ตนเลือกทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมีวิธีการพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความเสมอภาค ความเป็นอิสระเสรี เหตุผลนิยม และศีลธรรม และจากการที่มีคนจำนวนมากอยู่ ด้วยกันย่อมมีความต้องการและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมี ความสุขควรยึดหลักการธรรมาภิบาลประชาธิปไตย หมายความว่าคนในสังคมต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือ การเคารพซึ่งกันและกันในสังคม ความเอื้อเฟื้อ การประนีประนอมและประสานงานกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักการที่สะท้อนถึง คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในอุดมคติที่จะนำความสุขสงบมาสู่สังคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนประกอบด้วยภูมิหลังทาง เศรษฐกิจและสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกลางต่าง ๆ และอิทธิพลจากการโน้มน้าว จูงใจ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียง การอุปถัมภ์ ความรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมือง ทศนคติต่อความสามารถใน การทำงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่สามารถสะท้อนคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในสังคมไทยได้เป็น อย่างดี

การศึกษางานวิจัยเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับความคาดหวังในคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ ชี้ให้เห็นว่าความคาดหวังในคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองของประชาชนนั้นประกอบด้วย การมีบุคลิกภาพที่ดี ความเป็นผู้นำ การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีความรู้ความสามารถ และ ความสามารถในการบริหาร การเข้าใจปัญหาบ้านเมือง ความรู้เกี่ยวกับงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน การเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ การมีบารมี การอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การมีพี่น้องเคยดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง การมีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่น การแก้ไขปัญหา และการเป็นที่พึ่งได้ ของประชาชน และมีงานวิจัยเชิงคุณจำนวนมากที่ทำการศึกษถึงความคาดหวังในคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองหรือปัจจัยในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองโดยส่วนใหญ่จะมองในประเด็นหลักดังนี้คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต คุณลักษณะเฉพาะ ได้แก่ การกล้าพูดและตัดสินใจ ความรู้และประสบการณ์ การมีวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด และสามารถมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้ฐานอำนาจเดิมหรือระบบอุปถัมภ์ และการประสานผลประโยชน์

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะและตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชน แสดงดังตาราง 2.8

มหาวิทยาลัยราชภัฏบรไนมา
Bunhiram Rajabhat
University

ตาราง 2.8 สรุปที่มำองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชน

องค์ประกอบและตัวชี้วัด คุณลักษณะผู้นำทางการเมือง	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง																	
	Stogdill	Michigan Studies	Fiedler	LMX Theory	Path-Goal Theory	Yulk	Stephen R. Covey	Charismatic Theory	Transformation Theory	Transaction Theory	สถาบันพระปกเกล้า	Miller	Huntington & Nelson	ชัยวัฒน์ ภูศักดิ์มงคล	รวิชัย โตจีน	ปฐม ปฐมรณพงศ์	เมธี เนื่องโนราช	สำราญ วัลลภนัท
คุณธรรมจริยธรรม																		
- ความซื่อสัตย์	/							/					/		/	/	/	
- ความกล้าหาญ	/												/					/
- ความรับผิดชอบ																		/
- การเป็นแบบอย่างที่ดี													/	/			/	/
คุณลักษณะเฉพาะ																		
- การมีวิสัยทัศน์							/	/						/	/		/	
- ความรู้ความสามารถ	/				/									/	/			
- บุคลิกภาพ	/						/							/				/
- การเป็นที่รู้จัก		/	/	/			/	/		/								/
การเป็นที่พึ่งได้																		
- การอุปถัมภ์					/	/			/	/	/	/						
- การมีบารมี			/		/		/	/			/				/			
- การแก้ปัญหา								/					/			/	/	
- การประสานผลประโยชน์	/						/							/		/		

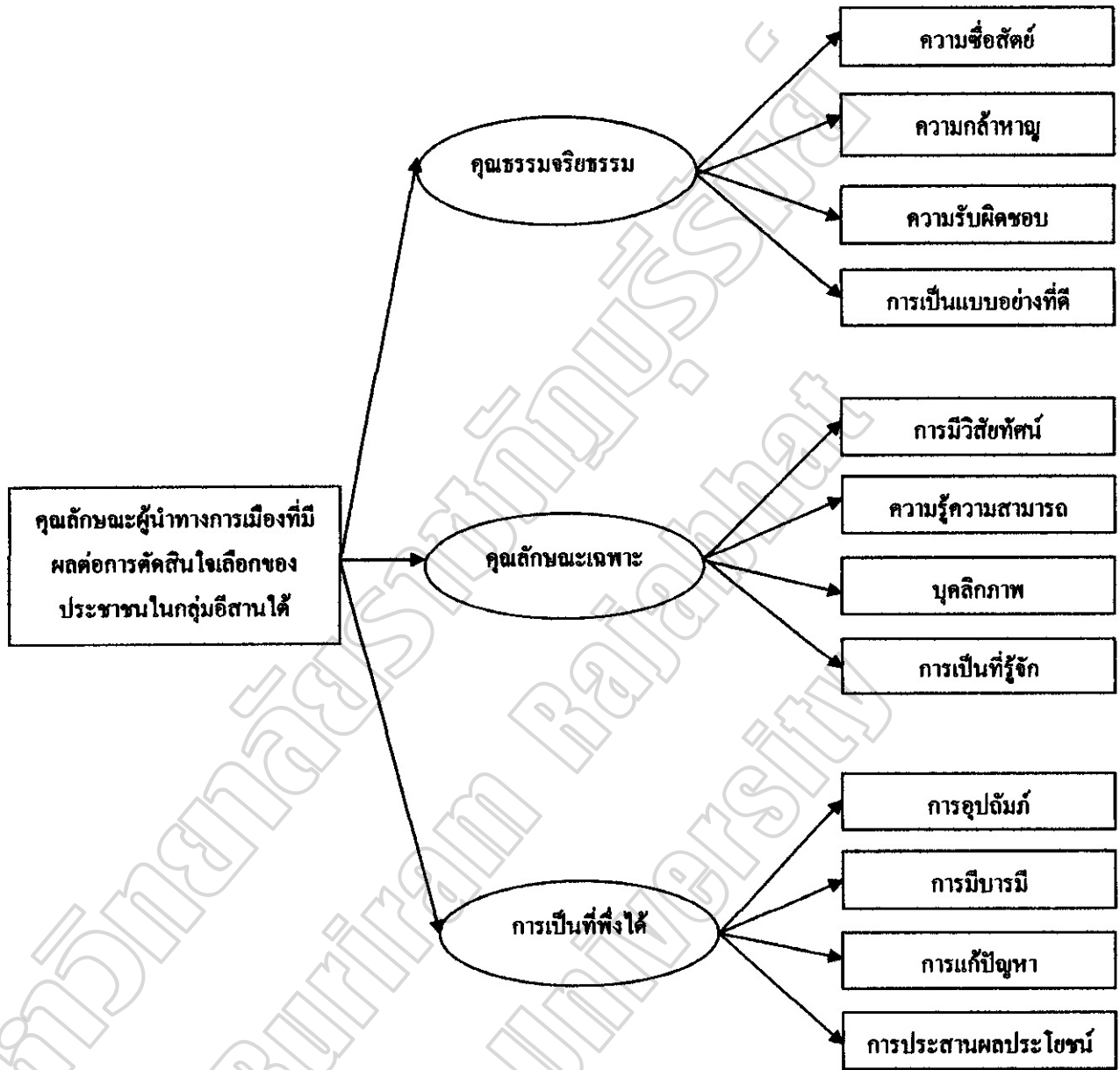
ตาราง 2.8 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวชี้วัด คุณลักษณะผู้นำทาง การเมือง	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง																	
	ห้องศรี ปิยะชาติ	เอกชัย รัตนเศวตกุล	ปัญญาพัฒน์ อุบล	ประเมิน นาคดี	วีระพงษ์ ศรีจันทร์	นรินทร์ เพชรภรณ์	อนวัฒน์ พทธิพัฒน์เจริญ	ภัทรา ธงา	เศรษฐวัฒน์ ดัฒนเสถียร	ธรรมบุญ แจ่มใส	เจิงซิง สุภาศรี	พรมณี กับมสุภัท	ศุภวรรณ วรรณสุนทร	ประเด็ฐ บุญเรือง	วิรัช เกียรติตามักดิ์	อวบ มีแดนไผ่	พิสิทธิ์ ศิริสุวรรณ	ณรงค์ โพธิ์พฤษภานันท์
คุณธรรมจริยธรรม																		
- ความซื่อสัตย์	/		/	/	/	/			/	/		/	/	/	/	/	/	
- ความกล้าหาญ	/				/	/	/		/	/		/		/		/	/	
- ความรับผิดชอบ	/		/		/	/	/	/										
- การเป็นแบบอย่างที่ดี					/	/	/											
คุณลักษณะเฉพาะ																		
- การมีวิสัยทัศน์	/					/				/	/	/	/	/				
- ความรู้ความสามารถ	/		/	/	/				/	/	/	/	/				/	
- บุคลิกภาพ	/			/	/		/	/	/	/							/	
- การเป็นที่รู้จัก			/	/	/	/	/	/	/			/						/
การเป็นที่พึงได้																		
- การอุปถัมภ์							/											
- การมีบารมี		/		/		/	/	/	/								/	
- การแก้ปัญหา	/	/	/	/	/	/						/		/				
- การประสานผลประโยชน์	/	/	/			/	/					/					/	/

ตาราง 2.8 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวชี้วัด คุณลักษณะผู้นำทาง การเมือง	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง																
	พิพัฒนา หงส์คารมภ์	กฤษฎี ธารสมุทร	ประสาธน์ ประวิตรังเรือง	สุธรรม นันทมงคลชัย	กิตติพงษ์ จันทระ	เชวณิด ไชยศิริสรณ์	สรพัชญ มหาสารินันท์	อำนาจ ด้านศิริ	อภิชาติ ธิญะชงะ	ถนอม เกษมพิทักษ์พงศ์	คณิศร์ วรรณสุทธะ	ศัษิวร ชาวสวนแก้ว	จิตรา พรหมชุติมา	อนเนก เหล่าธรรมทัศน์	ฉัฐชัย มีศอาด	วิทยา เกสรพรม	กมล บัวบาน
คุณธรรมจริยธรรม																	
- ความซื่อสัตย์	/	/				/		/									
- ความกล้าหาญ				/			/	/									
- ความรับผิดชอบ		/						/									
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	/		/														
คุณลักษณะเฉพาะ																	
- การมีวิสัยทัศน์						/	/	/	/								
- ความรู้ความสามารถ							/	/		/							
- บุคลิกภาพ	/							/									
- การเป็นที่รู้จัก				/		/	/	/				/					
การเป็นที่พึงได้																	
- การอุปถัมภ์									/	/		/	/	/	/	/	/
- การมีบารมี				/									/				
- การแก้ปัญหา		/						/			/						
- การประสานผลประโยชน์	/				/												

และจากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเป็นองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ดังตาราง 2.8 สามารถกำหนดเป็นร่างรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ดังภาพประกอบ 2.11



ภาพประกอบ 2.12 การปรับร่ำรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้

โดยสามารถสรุปมโนทัศน์ความสัมพันธ์ และตัวแปรสังเกตได้ดังตาราง 2.9

ตาราง 2.9 องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง มโนทัศน์ความสัมพันธ์ และตัวแปรสังเกตได้

องค์ประกอบ	มโนทัศน์ความสัมพันธ์	องค์ประกอบย่อย
คุณธรรม จริยธรรม	ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนประชาชนในการใช้อำนาจเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะเอื้อประโยชน์ความร่วมมือแก่ประชาชน และความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ	1. ความซื่อสัตย์ 2. ความกล้าหาญ 3. ความรับผิดชอบ 4. การเป็นแบบอย่างที่ดี
คุณลักษณะ เฉพาะ	คุณลักษณะเฉพาะของผู้นำนอกจากจะหมายถึงลักษณะทางกายภาพ บุคลิกภาพแล้ว ยังหมายความรวมถึงทักษะด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นำทางการเมืองมีคุณสมบัติที่แตกต่างไปจากผู้อื่น และยังสะท้อนถึงบทบาททางการเมืองของผู้นำนโยบาย แผนงานด้วย	1. การมีวิสัยทัศน์ 2. ความรู้ความสามารถ 3. บุคลิกภาพ 4. การเป็นที่รู้จัก
การเป็นที่พึงได้	กลุ่มผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเลือกผู้นำทางการเมือง โดยจะมีความสัมพันธ์อยู่ในรูปแบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ต้องการผลประโยชน์ตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ระบบอุปถัมภ์มีอยู่ในการเลือกตั้งทุกระดับ และมีบทบาทอย่างมากในการเลือกผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย	1. การอุปถัมภ์ 2. การมีบารมี 3. การแก้ปัญหา 4. การประสานผลประโยชน์

ในการกำหนดสาระสำคัญในการวัดของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบในการวัด และใช้การต่อยอดองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัย ที่ศึกษาในแต่ละองค์ประกอบเป็นพื้นฐานในการกำหนดสาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้ สามารถ ได้ดังตาราง 2.10

ตาราง 2.10 องค์ประกอบย่อย ความหมาย สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้

องค์ประกอบ ย่อย	ความหมาย	สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้
1. ความ ซื่อสัตย์	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง ที่แสดงออกถึงความประพฤติ ตรงไปตรงมา ด้วยความจริงใจ ในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ อำนาจหน้าที่	1. การพิจารณาออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อ ประเทศชาติและประชาชนโดยรวม 2. การประพฤติตนโดยการวางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อประชาชนชาวไทยด้วยความเสมอภาคกัน 3. การไม่ใช้และบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เพื่อให้ผู้อื่นหรือประชาชนเข้าใจผิดเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และพรรคพวก 4. การไม่ใช้อำนาจในการออกกฎหมายหรือระเบียบที่ทำให้ ตนเองและพวกพ้องได้รับผลประโยชน์ (วีเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล. 2547 : 64)
2. ความ กล้าหาญ	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง ที่แสดงออกถึงความแน่วแน่ที่จะ ปฏิบัติภารกิจของตนตาม กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด รวมถึงความไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใด ในอันที่จะขัดขวาง เป็นอุปสรรค ต่อการปฏิบัติตามภารกิจ	1. การมีสัจจะ รักษาคำพูด (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ.อยุธยา พิภพทอง รุจิราภาและ กัญญารัตน์ ปั่นทอง. 2542 : 114) 2. คำพูดที่สุภาพ มีเหตุผล ไม่โกหก พูดจริง ทำจริง (วีระชัย บศโสธร. 2547 : 96)

ตาราง 2.10 (ต่อ)

องค์ประกอบย่อย	ความหมาย	สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้
3. ความรับผิดชอบ	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักอำนาจหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง (ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. 2547 : 230) และไม่ใช่อำนาจตามตำแหน่งไปแสวงหาการจ้างงานอื่นที่มีค่าตอบแทนสูง (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ.อยุธยา พิกุลทอง รุจิราภา และกัญญารัตน์ ปั่นทอง. 2542 : 114) 2. การมีสัจจะ รักษาคำพูด (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ.อยุธยา พิกุลทอง รุจิราภา และกัญญารัตน์ ปั่นทอง. 2542 : 114) 3. การรักษาความลับทางราชการยิ่งกว่าชีวิตของตนเอง (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ.อยุธยา พิกุลทอง รุจิราภา และกัญญารัตน์ ปั่นทอง. 2542 : 115) 4. การยอมรับผิดเมื่อเกิดข้อผิดพลาดใด ๆ ในงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน (ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. 2547 : 65)
4. การเป็นแบบอย่างที่ดี	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงการคู่ควรแก่การเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติจากบุคคลทั่วไปในสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎหมาย และหลักจริยธรรมเหนือเหตุผลส่วนตัว (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ.อยุธยา พิกุลทอง รุจิราภา และกัญญารัตน์ ปั่นทอง. 2542 : 114) 2. การประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม นำมาสู่ความเจริญงอกงามในหน้าที่การงาน (วิระชัย ยศโสธร. 2547 : 96) 3. การรู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเอง (ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. 2547 : 230) 4. การไม่ใช่สิทธิพิเศษฯ ช่วยเหลือตนเองจากการถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. 2547 : 65)

ตาราง 2.10 (ต่อ)

องค์ประกอบย่อย	ความหมาย	สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้
5. การมีวิสัยทัศน์	คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองของความต้องการในอนาคต ภารกิจเป้าหมาย รวมถึงกลยุทธ์ที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการนั้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ทิพย์วรรณ ยุทธโยธิน. 2544 : 71-73) 2. การมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ (สมพร แรกชำนาญ. 2543 : 52) 3. การมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (ณัฐพัชร์ อานาจประชา. 2551 : 41) 4. การมีเป้าหมายอย่างชัดเจน (ณัฐพัชร์ อานาจประชา. 2551 : 42) 5. การมีความพร้อมในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี (ณัฐพัชร์ อานาจประชา. 2551 : 42)
6. ความรู้ความสามารถ	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกมาให้เห็นถึงความพิเศษในตนเองที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากการพัฒนาตนให้มีความเชี่ยวชาญ หรือความรู้แจ้งในเรื่องต่าง ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด (นรภัทร เพชรภรณ์. 2550 : 46) 2. ความเชี่ยวชาญเฉพาะ(สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 216) 3. ความสามารถทางวิชาการบริหาร (รัชชชัย โดจีน. 2544 : 51-52) 4. ความสามารถในการเจรจาต่อรอง (อนุวัฒน์ พุทธิพัฒน์ขจร. 2550 : 43) 5. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง (ธนกร อิงคินันท์. 2550 : 87)
7. บุคลิกภาพ	คุณลักษณะทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนเอกลักษณ์ ซึ่งแสดงออกทางท่าทาง ความรู้สึนึกคิด กริยามารยาท และลักษณะนิสัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเชื่อมั่นในตนเอง (ธนกร อิงคินันท์. 2550 : 89) 2. ความกระตือรือร้นในการทำงาน (ผ่องศรี ปิยะชาตัง. 2548 : 71) 3. การควบคุมอารมณ์ได้ตามสถานการณ์ (วีระพงษ์ ศรีจันทร์. 2550 : 69) 4. ความทะเยอทะยานสู่ความสำเร็จ (ภัทรา สุภา. 2551 : 68)

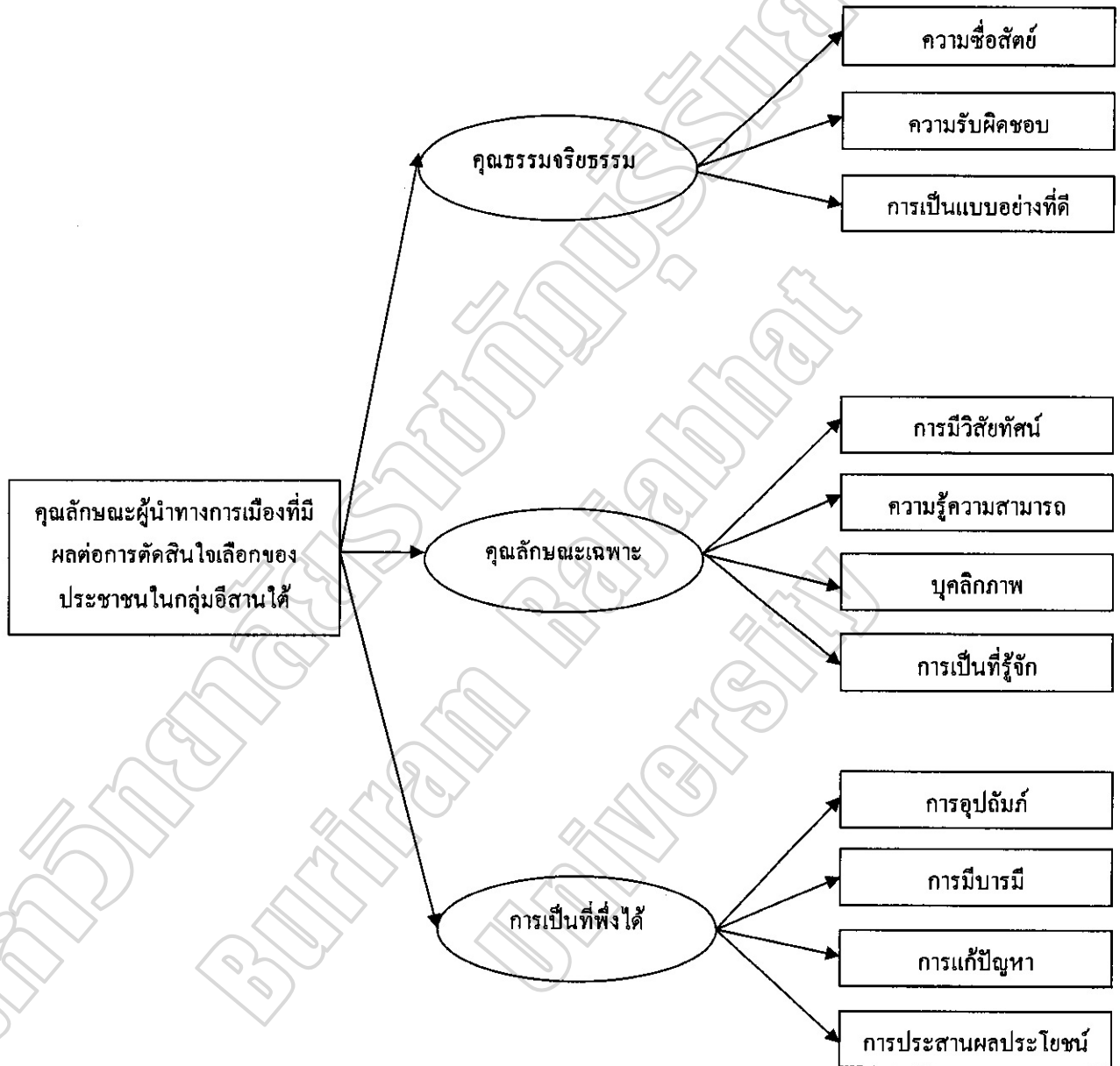
ตาราง 2.10 (ต่อ)

องค์ประกอบย่อย	ความหมาย	สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้
7. บุคลิกภาพ (ต่อ)		5. การวางตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกระดับ (ปัญญาวัฒน์ อุบล. 2549 : 39)
8. การเป็นที่รู้จัก	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนรับรู้และสามารถจดจำถึงความมีตัวตนของผู้นำทางการเมือง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติ เพื่อนสนิท มีความคุ้นเคยกัน (ณัฐรัช มีสะอาด. 2541 : 59) 2. การเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 206) 3. การเคยช่วยเหลือทำงานให้ท้องถิ่น (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 212) 4. การมีชื่อเสียงของผู้สมัคร (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 218) 5. ความรู้สึกผูกพันที่มีต่อพรรคการเมือง (อโณทัย วัฒนาพร. 2548 : 94-111)
9. การอุปถัมภ์	ความสัมพันธ์ในลักษณะของการสนับสนุน เกื้อกูลกัน ของผู้อุปถัมภ์ที่เป็นผู้ให้ประโยชน์ กับผู้รับอุปถัมภ์ที่เป็นผู้รับประโยชน์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองของประชาชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การร้องขอจากบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ / เคยให้ความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาของผู้รับอุปถัมภ์ให้ลงคะแนนให้ (กชพร กันทะวงศ์. 2551 : 45-46) 2. การให้เงิน สัญญาว่าจะให้หรือ ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ จัดสรรงบประมาณพัฒนาให้ (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 213 - 215) 3. กลุ่มผลประโยชน์ การช่วยเหลือในลักษณะต่างตอบแทน ผลประโยชน์ (เฉลิมพล คงจิตต์. 2544 : 70-73)

ตาราง 2.10 (ต่อ)

องค์ประกอบย่อย	ความหมาย	สาระสำคัญในการวัดตัวแปรสังเกตได้
10. การมีปารมี	ลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงถึงการมีอำนาจและอิทธิพลต่อทัศนคติความเชื่อของบุคคลกลุ่มบุคคลต่าง ที่ส่งผลทำให้ตัดสินใจเลือก โดยแหล่งที่มาของอำนาจและอิทธิพลนั้นอาจมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้หลายแหล่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีฐานะทางเศรษฐกิจดี (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 206) 2. การมีบทบาทของผู้มีอิทธิพล (พล ไกรสิทธิ์. 2547 : 52; สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ. 2544 : 72-73) 3. การเป็นผู้มีชื่อเสียง เป็นที่นับถือของคนในสังคม (สถิต ศรีชมชื่น. 2550 : 95) 4. การมีอำนาจตามกฎหมาย การให้รางวัล การบังคับ การมีความเชี่ยวชาญ การอ้างอิง (เนตรพัฒนา ยาวีราช. 2552 : 44; Bateman & Snell. 2004 : 369-370)
11. การแก้ปัญหา	คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการหาทางออกให้กับความยุ่งยากที่เกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 119) 2. การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน เข้าใจง่าย เห็นผลรวดเร็ว (ปฏิมา สารพัฒน์. 2549 : 77) 3. การแก้ไขปัญหาในลักษณะนโยบายประชานิยม (นพวงศ์ รัฐไพฑ. 2548 : 69)
12. การประสานผลประโยชน์	แนวทางการทำงานของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกถึงการเป็นคนกลางเพื่อเชื่อมต่อผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยให้แต่ละฝ่ายเกิดผลประโยชน์ที่มีความสมดุลระหว่างกันมากที่สุด	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประสานงานกับหน่วยงานอื่น (สถาบันพระปกเกล้า. 2545 : 119) 2. การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (สุดเขต สกฤตทอง. 2549 : 127-137) 3. การประนีประนอม (พิสิษฐ์ ศิริสุวรรณ. 2547 : 29)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงร่างรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง
 ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ดัง
 ภาพประกอบ 2.12



ภาพประกอบ 2.12 การปรับร่างรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มี
 ผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้